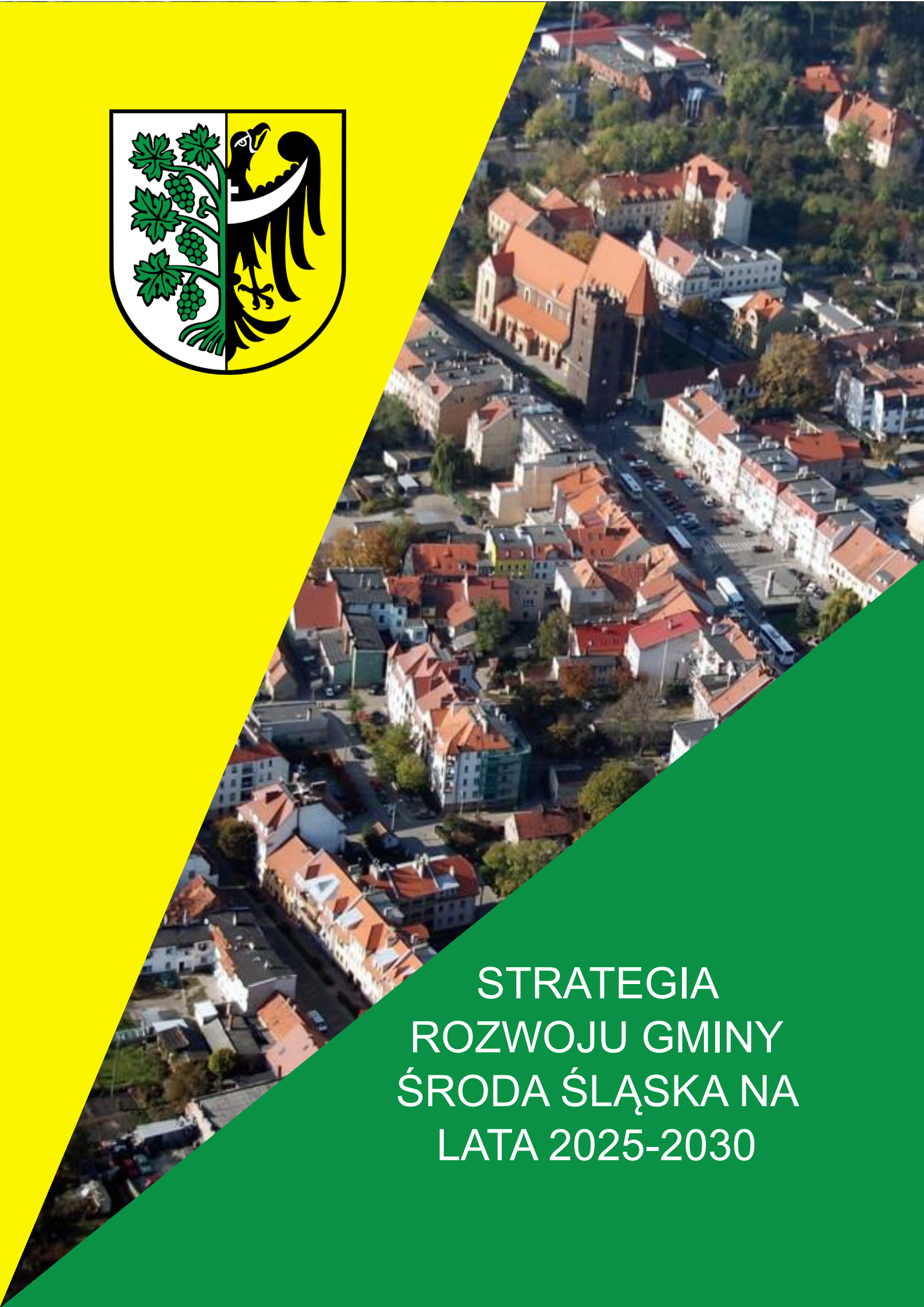

An aerial photograph of the town of Środa Śląska, showing a dense cluster of buildings with red-tiled roofs, a prominent church with a tall tower, and surrounding greenery. The image is split diagonally, with the top-left portion being yellow and the bottom-right portion being green.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY ŚRODA ŚLĄSKA NA LATA 2025-2030

Spis treści

1. Wstęp	4
2. Wnioski z diagnozy	6
2.1. Wnioski w sferze społecznej.....	6
2.2. Wnioski w sferze gospodarczej	21
2.3. Wnioski w sferze przestrzenno-środowiskowej	26
2.4. Analiza SWOT	34
3. Wyzwania rozwojowe Gminy Środa Śląska.....	41
4. Wizja oraz cele rozwoju Gminy Środa Śląska	45
5. Priorytety oraz kierunki działań	49
6. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Środa Śląska.....	61
6.1. Podstawowe założenia zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Środa Śląska	61
6.2. Struktura sieci osadniczej gminy Środa Śląska wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych.....	64
6.3. System powiązań przyrodniczych na obszarze gminy Środa Śląska	68
6.4. Główne korytarze i elementy sieci transportowych.....	77
6.5. Główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej	79
7. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie Środa Śląska.....	86
8. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa	91
9. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy	92
10. System zarządzania strategią.....	93
10.1. Zasady wdrażania i monitoringu	93
10.2. Ramy finansowe i źródła finansowania	95
10.3. Wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych.....	100
10.4. Oczekiwane rezultaty planowanych działań	105

11. Spójność Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030 z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030	111
12. Spójność Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030 ze Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030.....	113
13. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko.....	117
14. Spis rysunków, tabel i wykresów	118

1. Wstęp

Strategia Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030 opracowana została w oparciu o art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. 2024 poz. 324), art. 10 f ust. 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2024 poz. 1465), art. 39 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2024 poz. 1112) a także uchwały nr LXXVIII/701/23 Rady Miejskiej w Środzie Śląskiej z dnia 28 czerwca 2023 roku w sprawie przystąpienia do opracowania Strategii Rozwoju Gminy w sprawie opracowania projektu Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2024-2030 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, z późniejszymi zmianami.

Proces formułowania Strategii, w tym określenie głównych wyzwań rozwojowych na etapie diagnozy, celów strategicznych i priorytetów, kierunków działań, wskaźników monitorujących realizację strategii, oparty został na zasadach partnerstwa lokalnego – podczas konsultacji społecznych w formule warsztatów – przy zaangażowaniu przedstawicieli życia społecznego, gospodarczego oraz politycznego.

Strategię opracowano z uwzględnieniem zasad zgodności programowej z podstawowymi dokumentami krajowymi, regionalnymi i lokalnymi.

Prace nad tworzeniem części strategicznej rozpoczęto od sformułowania wizji i misji rozwoju, po zakończeniu prac diagnostycznych. Następnie zostały określone cele strategiczne, priorytety oraz kierunki działań. W strategii położono nacisk na wytyczne prowadzenia polityki przestrzennej gminy. Model funkcjonalno-przestrzenny wskazuje na oczekiwane zmiany w sposobie funkcjonowania gminy po zrealizowaniu celów strategicznych.

Rysunek 1. Schemat prac nad Strategią Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030

Źródło: Opracowanie własne

Strategia Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030 jest dokumentem, który wytycza ścieżkę rozwoju lokalnego w perspektywie wieloletniej. Przygotowana została na podstawie diagnozy społeczno-gospodarczej oraz oceny uwarunkowań przestrzenno-środowiskowych. W dokumencie uwzględniono opinie, zgłoszone potrzeby mieszkańców, liderów lokalnych oraz zewnętrzne czynniki rozwoju. Perspektywa realizacji Strategii to 2030 rok.

Podejście partycypacyjne towarzyszyło całemu procesowi prac nad Strategią. Zaangażowanie mieszkańców w tworzenie najważniejszego dokumentu gminnego, który wyznacza ścieżki wieloletniego rozwoju, pozwala lepiej zaplanować cały proces.

2. Wnioski z diagnozy

Wnioski z diagnozy opracowane zostały na podstawie analizy danych zastanych ujętych w Diagnozie sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Środa Śląska, stanowiącej osobny dokument. Podsumowanie diagnozy bazuje na wiedzy pozyskanej w trakcie badań ilościowych i podczas warsztatów diagnostycznych.

Badanie z udziałem mieszkańców gminy Środa Śląska przeprowadzono na przełomie stycznia i lutego 2024 roku na próbie 565 osób. Raport z badania ankietowego jest osobnym dokumentem.

W lutym 2024 roku przeprowadzono 3 warsztaty z udziałem mieszkańców i liderów lokalnych. W trakcie spotkań zaprezentowano i przedyskutowano wyniki diagnozy. Był to punkt wyjściowy do określenia problemów rozwoju gminy. W trakcie prac warsztatowych zdefiniowano czynniki rozwojowe SWOT oraz poddano dyskusji wyzwania rozwoju. Warsztaty odbyły się w 3 lokalizacjach na terenie gminy Środa Śląska, w godzinach popołudniowych, gwarantujących możliwość udziału mieszkańców:

- Piątek 02.02.2024; godz. 16:30 – 19:30 – warsztaty w Środzie Śląskiej w Średzkim Inkubatorze Przedsiębiorczości, Środa Śląska ul. Spółdzielcza 1;
- Poniedziałek 05.02.2024; godz. 16:30 – 19:30 – warsztaty w Szczepanowie w Lokalnym Centrum Aktywności Wiejskiej, Szczepanów, ul. Średzka 19;
- Wtorek 06.02.2024; godz. 16:30 – 19:30 – warsztaty w Ciechowie w świetlicy wiejskiej, Ciechów, ul. Średzka 17.

2.1. Wnioski w sferze społecznej

Sytuacja demograficzna

Wg danych GUS w 2022 roku gmina Środa Śląska liczyła 19 805 mieszkańców, z tego 9 552 było mieszkańcami Środy Śląskiej a 10 253 obszarów wiejskich gminy.

Gmina Środa Śląska charakteryzowała stabilną sytuacją pod względem liczby mieszkańców. Pomiędzy 2016 a 2022 rokiem liczba mieszkańców nie podlegała znacznym zmianom, w 2016 roku wg GUS wynosiła 19 728 osób a 2022 roku 19 805 osób. Nie odnotowano przy tym istotnych różnic pomiędzy obszarem miejskim

i wiejskim gminy, tj. w obu przypadkach stan liczby mieszkańców nie ulegał zasadniczym zmianom.

Na obszarze gminy widoczne były zmiany liczby mieszkańców w poszczególnych grupach ekonomicznych wieku. Zwiększyła się liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, spadła liczba osób w wieku produkcyjnym. Względnie stabilna była liczba osób w wieku przedprodukcyjnym. Oznacza to, że zmieniła się struktura udziału poszczególnych grup wiekowych w ludności ogółem. Ludność w wieku poprodukcyjnym stanowiła w 2022 roku 22,5% ludności ogółem, ludność w wieku produkcyjnym 59% a ludność w wieku przedprodukcyjnym 18,6%.

Porównując strukturę ludności gminy wg ekonomicznych grup wieku gminy Środa Śląska i innych gmin miejsko-wiejskich w skali kraju można uznać, iż jest ona korzystniejsza. Korzystniejsza jest bowiem relacja liczby osób w wieku poprodukcyjnym do liczby osób w wieku przedprodukcyjnym. W 2022 roku ten wskaźnik dla gminy Środa Śląska wynosił 121,1 przy 127,8 dla gmin miejsko-wiejskich w kraju. Niemniej wartość tej relacji w gminie Środa Śląska zwiększała się w czasie, co wynikało ze wzrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym.

Zjawiska starzenia się społeczeństwa istotnie wpływają na sposób prowadzenia polityki rozwoju lokalnego. Wynika to z przede wszystkim z dużej dynamiki zmian demograficznych. Szybko rosnąca liczba osób w wieku senioralnym generuje wzrost potrzeb w stosunku do opieki zdrowotnej i społecznej. Jest to również niekorzystne zjawisko z perspektywy rynku pracy, z którego ubywa doświadczonych kadr, przy jednoczesnym niedoborze pracowników.

Na tle innych gmin powiatu średzkiego Środa Śląska charakteryzowała się stabilną liczbą mieszkańców. W powiecie średzkim notowano przy tym bardzo zróżnicowaną sytuację demograficzną, którą kształtowała bliskość Wrocławia. W gminie Miękinia od 2002 roku liczba mieszkańców wzrosła z poziomu 11,1 tys. do 20,9 tys. w 2022 roku. Z kolei gmina Udanin doświadczyła znaczącego spadku liczby mieszkańców, z poziomu 5,6 tys. w 2002 roku do 4,8 tys. w 2022 roku.

Niekorzystnie w gminie Środa Śląska kształtowały się wskaźniki ruchu naturalnego, w szczególności w okresie pandemii COVID-19. W latach 2020-2022 notowano ujemne wartości ruchu naturalnego, tj. znaczącą przewagę liczby zgonów na urodzeniach. W tym okresie zmarło w gminie prawie 200 osób więcej niż się urodziło.

Można prognozować, iż względnie wysokie wskaźniki zgonów mogą się utrzymać w gminie przez dłuższy okres, co wynika ze struktury wiekowej społeczności gminy.

W gminie Środa Śląska notowano bardzo niskie wskaźniki urodzeń. W 2022 roku wskaźnik urodzeń na 1000 mieszkańców wynosił zaledwie 7,42. Wartość tego wskaźnika była na niskim poziomie w dłuższym okresie czasu. Wpływ na to miały zarówno niskie wskaźniki dzietności kobiet, jak też malejąca liczba osób w wieku reprodukcyjnym.

Względnie pozytywnie należy ocenić saldo migracji w gminie Środa Śląska. Napływ mieszkańców na teren gminy był w stanie rekompensować zmniejszanie się liczby mieszkańców wskutek procesów naturalnych. Saldo migracji w gminie Środa Śląska było dodatnie w dłuższej perspektywie czasu. Rokrocznie w ten sposób gmina Środa Śląska wzbogacała się o kilkadziesiąt nowych mieszkańców. Pozytywny jest przy tym fakt, iż dużą część osób napływowych do gminy stanowiły osoby w wieku produkcyjnym.

Migracje mogą w przyszłości rekompensować ubytek ludności gminy wskutek procesów naturalnych. Struktura wiekowa ludności gminy jest bowiem niekorzystna, czego oczywiście doświadcza praktycznie cała przestrzeń kraju. Prognoza demograficzna sporządzona na podstawie dynamiki zmian demograficznych w ostatniej dekadzie wskazuje, iż w kolejnych 10 latach liczba ludności gminy Środa Śląska nie powinna się zasadniczo zmienić. Zmieni się jednak struktura wiekowa. Spadek liczby mieszkańców można prognozować jednak w kolejnych dekadach w perspektywie 2050 roku. Zdynamizowanie procesów osadniczych oraz wzrost dzietności na terenie gminy może wpłynąć na poprawę sytuacji demograficznej gminy.

Mieszkalnictwo

Kwestie mieszkalnictwa należą do priorytetowych polityk rozwoju lokalnego. Należy zwrócić uwagę na realną dostępność do zasobów mieszkaniowych, w szczególności dla osób młodych i o niższych dochodach. Istotny w tym kontekście jest stan zasobów mieszkaniowych, jak też dostępność oferty mieszkań komunalnych.

W zasobie mieszkaniowym na Środy Śląskiej dominuje mieszkalnictwo wielorodzinne. Zabudowa terenów miejskich jest bardzo charakterystyczna i ma duży wpływ na możliwości oraz charakter planowanych działań. W dużej mierze stanowi o niej zabudowa kamienicowa wielorodzinna, w której to duża część budynków objęta jest

ochroną konserwatorską i znajduje się w strefie A ochrony konserwatorskiej. Większość budynków zabytkowych wielorodzinnych zlokalizowanych na terenie miasta to obiekty budowane w latach 1865-1910. Stanowią je w głównej mierze obiekty komunalne. Zabudowa jednorodzinna skupiona jest przede wszystkim w obszarze wiejskim gminy oraz na obszarze miejskim poza jego centrum. Struktura wiekowa budynków jednorodzinnych jest bardzo zróżnicowana. Są to budynki zabytkowe budowane na przełomie XIX i XX wieku oraz budynki oddawane do użytku po roku 2010.

W gminie Środa Śląska obserwowano umiarkowany rozwój w zakresie nowych mieszkań. Pomiędzy 2016 a 2022 rokiem w gminie zasób mieszkaniowy zwiększył się o 17,5%, przy czym w mieście o 21,6% a na obszarach wiejskich o 12,6%. W 2022 roku wskaźnik liczby mieszkań na 1000 mieszkańców wynosił w gminie 384,1, z czego 446,6 w mieście i 325,9 na obszarze wiejskim gminy. Są to wartości wyraźnie niższe od średniej krajowej (412,4) i dolnośląskiej (448,2). W Polsce wskaźniki dostępności do mieszkań są ciągle wyraźnie niższe od standardów europejskich. Szacuje się, iż w kraju brakuje ponad 2 mln mieszkań.

W gminie Środa Śląska warto zwrócić uwagę na kwestie realnej dostępności do zasobów mieszkaniowych, które kształtuje podaż i popyt. Wybrane dane wskazują, iż popyt na mieszkania na terenie gminy jest względnie wysoki. Na tle gmin miejsko-wiejskich w kraju ceny mieszkań w gminie Środa Śląska należy zaliczyć do wysokich. Wg danych monitora rozwoju lokalnego w 2022 roku za miesięczne wynagrodzenie możliwy był zakup 1,52m² mieszkania na terenie gminy, przy średniej dla gmin miejsko-wiejskich wynoszącej 1,23m². Wysokie były również wskaźniki liczby mieszkań sprzedanych w ramach transakcji rynkowych na 1000 ludności. W 2022 roku wskaźnik ten wynosił w gminie 5,05, przy średniej w grupie gmin miejsko-wiejskich wynoszącej 2,81. Wskaźniki te były około dwukrotnie wyższe w gminie Środa Śląska przez dłuższy okres czasu.

Istotne znaczenie dla oceny dostępności gminnych zasobów mieszkaniowych ma zły stan techniczny budynków. Diagnozuje się znaczną skalę potrzeb w zakresie renowacji, modernizacji czy też poprawy efektywności energetycznej budynków mieszkalnych, w tym komunalnych. Należy dodać, iż duży odsetek lokali komunalnych jest zadłużonych, co utrudnia prowadzenie polityki mieszkaniowej.

Mając na uwadze skalę potrzeb mieszkaniowych oraz skalę problemów, między innymi związanych z jakością zasobów mieszkaniowych – politykę mieszkaniową gminy należy uznać za jedno z kluczowych wyzwań rozwoju. Istotne będzie kreowanie rozwiązań, które poprawią jakość i standard budynków i przestrzeni wspólnych. Należy pamiętać, iż znaczna część zasobów mieszkaniowych to obiekty zabytkowe, co może rodzić dodatkowe utrudnienia podczas podejmowanych działań remontowych. Prywatni właściciele pozbawieni są faktycznie możliwości wsparcia zewnętrznego, pozwalającego na zachowanie i poprawę stanu obiektów zabytkowych.

Gmina posiada atuty do kreowania zróżnicowanej funkcji mieszkaniowej. Wynika to między innymi z lokalizacji w sąsiedztwie aglomeracji wrocławskiej, dostępności i jakości usług publicznych oraz rozwiniętego rynku pracy. Nie można nie wspomnieć o potencjale dla rozwoju funkcji gospodarczej w gminie i jej sąsiedztwie, co może jeszcze zwiększyć popyt na zasoby mieszkaniowe.

Problemy, pomoc, opieka i prewencja społeczna

W latach 2016-2022 w gminie Środa Śląska nastąpił spadek liczby osób i gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej. Był to trend widoczny również w kraju. W 2016 roku 3,5% ludności gminy objętych było pomocą społeczną. W 2022 roku było to już zaledwie 1,7%, mniej niż w skali kraju (3,4%) oraz województwa dolnośląskiego (2,5%).

Na spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej wpływ miała poprawa sytuacji ekonomicznej mieszkańców, która była z kolei wynikiem wzrostu aktywności gospodarczej. W 2022 roku w gminie odnotowano 192 gospodarstwa domowe i 346 osób korzystających z pomocy społecznej. W szczególności w okresie między rokiem 2016 a 2019 widoczny był znaczący spadek liczby osób, którym przyznano świadczenia ze względu na kryterium dochodowe. Notowano przy tym wzrost liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej powyżej kryterium dochodowego.

W największej skali problemy społeczne na terenie gminy generowane są przez stan zdrowia. W 2022 roku niepełnosprawność była główną przyczyną przyznawania pomocy społecznej w Środzie Śląskiej (266 osób). Długotrwała lub ciężka choroba zajmowała pod tym względem trzecie miejsce (230 osób). Z kolei z powodu ubóstwa przyznano pomoc społeczną 230 mieszkańcom, z powodu bezrobocia 149 osobom.

Innym wskaźnikiem, wskazującym na skalę problemów społecznych może być liczba dodatków mieszkaniowych. W Środzie Śląskiej w 2022 roku było to 17 dodatków na 1000 mieszkańców. Wartość ta zmalała od roku 2018 o 41% i była ponad trzykrotnie mniejsza od średniej dla grupy porównawczej, złożonej z gmin miejsko-wiejskich kraju.

Gmina Środa Śląska dysponuje rozwiniętym zasobem instytucjonalnym systemu pomocy społecznej. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej posiada wieloletnie doświadczenie i szerokie kompetencje prowadzenia polityki społecznej. Starzejące się społeczeństwo jest istotnym wyzwaniem dla gminnego systemu pomocy społecznej. Wzrost liczby osób starszych wymusza poszukiwanie rozwiązań, które zwiększą dostępność do infrastruktury i oferty wsparcia osób starszych, takich jak domy dziennego pobytu, mieszkania chronione i treningowe, usługi opiekuńcze. Ważną rolę w polityce społecznej pełnią i pełnić nadal będą organizacje pozarządowe, co wynika między innymi z promowanych na szczeblu centralnym rozwiązań deinstytucjonalizacji pomocy społecznej.

Istotnym wyzwaniem w gminie Środa Śląska jest zapewnianie standardów dostępności. Według wstępnych danych z Narodowego Spisu Powszechnego 2021, w gminie Środa Śląska mieszkało 2 993 osoby z niepełnosprawnościami. Oznacza to, że około 15% mieszkańców gminy Środa Śląska borykało się z różnego rodzaju ograniczeniami sprawności. Zgodnie z zapisami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Środa Śląska na lata 2019-2026, istotnym problemem dla osób borykających się z niepełnosprawnością są restrykcyjne kryteria dochodowe, które decydują o tym, czy osoba niepełnosprawna otrzyma odpowiednią pomoc finansową i materialną, czy też nie.

Wymiar dostępności i włączenia społecznego jest szczególnie istotny na etapie edukacji. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego w 2022 roku w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych na terenie gminy Środa Śląska uczyło się łącznie 50 uczniów będących osobami z niepełnosprawnościami.

Kultura

Gmina Środa Śląska posiada bogatą i ciekawą ofertę kulturalną, którą można oceniać jako jeden z potencjałów rozwojowych. Instytucjonalnie działalność kulturalna na terenie gminy koncentruje się w Domu Kultury w Środzie Śląskiej (pl. Wolności 58) oraz Powiatowym Centrum Kultury Alternatywnej (ul. Przyszkolna 3). Ważną instytucją kultury jest Muzeum Regionalne w Środzie Śląskiej. Na terenie gminy Środa Śląska działa Kino Cyfrowe Kadr (w ramach Domu Kultury w Środzie Śląskiej). Dysponuje ono 198 miejscami na widowni.

Na tle gmin miejsko-wiejskich w kraju gminę Środa Śląska charakteryzowały wysokie wskaźniki uczestnictwa w kulturze. Liczba osób odwiedzających filharmonie, muzea, wystawy, koncerty na 1000 ludności w 2022 roku wynosiła 2,6 tys. przy średniej dla grupy gmin miejsko-wiejskich wynoszącej 1,0 tys.

W danych dotyczących uczestnictwa w kulturze widoczny jest spadek w latach 2020-2021 spowodowany pandemią COVID-19. W 2022 roku tylko częściowo osiągnięto poziom uczestnictwa w kulturze sprzed okresu pandemii.

Wpływ pandemii COVID-19 na działalność kulturalną widoczny był również w przypadku aktywności bibliotek. Pomimo spadków wskaźników czytelnictwa mieszkańcy gminy Środa Śląska pozytywnie wyróżniali się na tle kraju pod względem korzystania z oferty bibliotek. W 2022 roku na 1000 mieszkańców gminy czytelnikami bibliotek były 164 osoby, przy średniej krajowej wynoszącej 135 osób, a dla województwa dolnośląskiego 122 osoby. Należy zwrócić uwagę na znaczącą dysproporcję w odniesieniu do czytelnictwa pomiędzy obszarem miejskim i wiejskim gminy. W mieście wskaźniki czytelnictwa w 2022 roku wynosiły 253 osoby na 1000 mieszkańców, na obszarach wiejskich gminy tylko 80 na 1000 mieszkańców.

Gmina Środa Śląska na tle gmin miejsko-wiejskich w kraju charakteryzowała się wyższymi wydatkami na kulturę i dziedzictwo narodowe na mieszkańca. W 2022 roku było to prawie 250 zł na mieszkańca, przy średniej dla gmin miejsko-wiejskich w kraju wynoszącej 193 zł.

Dziedzictwo kulturowe

Na terenie gminy Środa Śląska znajduje się znaczne nagromadzenie zasobów materialnego dziedzictwa kulturowego. Znajduje się tu 88 zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków. 21 z nich znajduje się w mieście, a 67 na obszarach

wiejskich gminy (przede wszystkim w Szczepanowie i Chwalimierzu). Warto tu wspomnieć między innymi o Środzie Śląskiej. Układ centrum miasta jest starszy niż kolonizacja na prawie niemieckim. Znajdują się tu liczne obiekty zabytkowe. Zabytki zlokalizowane są również na obszarach wiejskich gminy. Są to między innymi zespoły pałacowe i folwarczne.

Środa Śląska znana jest z niezwyklej wagi odkrycia. Tzw. skarb średzki to jedno z najcenniejszych znalezisk archeologicznych XX wieku w Europie. Jest kolekcja średniowiecznych monet i klejnotów monarchów czeskich, znaleziona w 1985 r. i 1988 r. w Środzie Śląskiej podczas prac budowlanych przy ulicy Daszyńskiego oraz na wysypisku gruzu na terenie Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji. Fragmenty tego cennego znaleziska znajdują się obecnie w muzeach we Wrocławiu i Środzie Śląskiej. Jest to prawie osiem tysięcy monet, gotycka korona ślubna, złote pierścienie i inne elementy średniowiecznej biżuterii.

Gminna ewidencja zabytków oddaje skalę zasobu materialnego dziedzictwa kulturowego. Znajduje się tu w sumie 1388 obiektów – 319 w Środzie Śląskiej i 1069 na terenach wiejskich gminy. Poza tym do ewidencji wpisanych jest 258 stanowisk archeologicznych i 30 historycznych układów przestrzennych.

Duża część zasobu kulturowego gminy znajduje się w rękach prywatnych. Są to między innymi obiekty sakralne, obiekty mieszkaniowe. Część obiektów wymaga pilnych działań remontowych i modernizacyjnych. Istotną barierą dla zachowania zasobu materialnego dziedzictwa kulturowego jest duża skala potrzeb, jak też brak realnych możliwości pozyskania wsparcia przez osoby prywatne.

Sport i rekreacja

Działania w zakresie sportu i rekreacji prowadzone są poprzez aktywność instytucji publicznych, szkół, klubów sportowych, jak i indywidualnie przez mieszkańców gminy Środa Śląska. Wg danych GUS w 2022 roku liczba ćwiczących ogółem w klubach sportowych wyniosła 501, z czego większość (392) to osoby do lat 18. Aktywność klubów sportowych dotyczy zarówno przestrzeni miejskiej i wiejskiej gminy. W 2022 roku 352 ćwiczących w klubach sportowych związanych było z miastem a 149 z obszarami wiejskimi gminy.

Oferta klubów sportowych jest różnorodna. Zgodnie z danymi Urzędu Miejskiego w Środzie Śląskiej zorganizowaną działalność sportową prowadzą 24 jednostki – kluby

sportowe oraz ich sekcje. Reprezentują one następujące dyscypliny sportowe: piłka nożna, kickboxing, boks, siatkówka, warcaby, brydż sportowy, pływanie, lekkoatletyka, rugby, karate, biegi, tenis stołowy, koszykówka, piłka ręczna.

Gmina posiada dobrze rozwiniętą i dostępną dla mieszkańców infrastrukturę sportową. Ośrodek Sportu i Rekreacji Sp. z o.o. zarządza obiektami zlokalizowanymi w przestrzeni miejskiej, w tym Halą Sportową przy ul. 1 Maja 4, Średzkiem Parkiem Wodnym, Centrum Sportu przy ul. Winogronowej 32, Stadionem Miejskim, kortami tenisowymi przy ul. ul. Konstytucji 3-go Maja, przystanią kajakową przy ul. Winogronowej 32 i lodowiskiem. Poza tymi obiektami, mieszkańcy mają do dyspozycji boiska sportowe obsługiwane i wykorzystywane przez lokalne LZS i kluby sportowe. Infrastruktura sportowa zlokalizowana jest również przy szkołach.

Istniejąca w gminie infrastruktura sportowa umożliwia amatorską aktywność fizyczną, jak też stanowi bazę dla funkcjonowania sportu profesjonalnego.

Oczekiwania odnoszące się do sportu i aktywności fizycznej są jednymi z mocniej pozycjonowanych przez mieszkańców potrzeb rozwojowych. Należy przy tym zwrócić uwagę na różnorodność potrzeb. Zaliczyć do nich należy różne formy aktywności, np. możliwość aktywnego odpoczynku w obrębie terenów zielonych, możliwość uprawiania jazdy na rowerze, czy też spacerów.

Wyzwaniem dla klubów sportowych będą zmiany demograficzne. Spadek liczby młodych osób może spowodować spadek liczby osób ćwiczących. Zagroženiem dla stabilności klubów sportowych jest także starzenie się kadr trenerskich. Warto również zwrócić uwagę na aspekt powszechności sportu w różnych grupach wiekowych. Istotną rolę pełnią tu między innymi szkoły. Ważne jest moderowanie współpracy pomiędzy różnymi aktorami zaangażowanymi w rozwój sportu, traktując sport jako jeden z czynników budowy zdrowego i aktywnego społeczeństwa. Istotną barierą w rozwoju sportu jest deficyt środków finansowych, zarówno w odniesieniu do działalności klubów sportowych, jak też przeznaczonych na modernizację i rozwój infrastruktury sportowej.

Opieka zdrowotna

Realizacja zadań związanych z opieką zdrowotną w ograniczonym zakresie należy do kompetencji samorządu gminnego. Jakość i skuteczność rozwiązań w większej skali kreowana jest z poziomu centralnego. Jednocześnie kwestia dostępności i jakości

opieki zdrowotnej należy do aspektów kluczowych dla rozwoju lokalnego. Ma to swój wyraz także w opiniach mieszkańców gminy Środa Śląska. Badania ankietowe przeprowadzone na przełomie stycznia i lutego 2024 roku wskazują, że właśnie dostęp do opieki zdrowotnej jest największym problemem gminy. Wynika to zarówno z problemów funkcjonowania systemu opieki zdrowotnej, jak też faktu, iż miasto powiatowe Środa Śląska pozbawiona jest szpitala.

Gmina ma ograniczone możliwości kształtowania polityki zdrowotnej. Może przy tym realizować działania związane z profilaktyką i kształtować rozwiązania wpływające na zdrowie mieszkańców, np. poprzez realizację wybranych polityk społecznych, wspieranie aktywności fizycznej. W kompetencji samorządu gminnego są również działania edukacyjne. Ww. przedsięwzięcia realizowane są i powinny być kontynuowane w gminie Środa Śląska, przy aktywnym udziale sektora społecznego.

Na terenie gminy Środa Śląska zlokalizowane jest Średzkie Centrum Zdrowia Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Środzie Śląskiej, ul. Kolejowa 16a. Jest to publiczny podmiot medyczny powołany w roku 2021 przez Radę Powiatu w Środzie Śląskiej w celu realizacji wybranych świadczeń z zakresu ambulatoryjnej opieki specjalistycznej.

System placówek ochrony zdrowia na terenie gminy Środa Śląska jest skoncentrowany głównie w mieście. W 2022 roku według danych GUS na terenie gminy funkcjonowało 13 przychodni, w tym 10 w mieście. Warto zaznaczyć, że bliskość aglomeracji wrocławskiej jak też Legnicy daje możliwość dostępu do wysokospecjalistycznych poradni medycznych.

Wg opinii mieszkańców opieka zdrowotna jest jednym z najgorzej ocenianych aspektów rozwoju. Mając na względzie prognozy demograficzne można przewidzieć, iż rosnąć będzie zapotrzebowanie na leczenie specjalistyczne. Ze statystyk publicznych wynika, że około 15% mieszkańców gminy deklaruje różny stopień niepełnosprawności. Około 22% mieszkańców to osoby w wieku poprodukcyjnym, a prognozy demograficzne wskazują, iż udział ten będzie rosnąć. Wzrośnie przy tym istotnie liczba osób w wieku 70+ i 80+. Prognozy w tym zakresie mówią, iż liczba osób w wieku 70+ wzrośnie z poziomu 2,4 tys. w 2022 do poziomu 3,4 tys. w 2032 roku. Liczba osób w wieku 80+ wzrośnie w tym czasie dwukrotnie.

Opieka żłobkowa

Gmina Środa Śląska doświadczyła znaczącej poprawy dostępności miejsc w żłobkach. W zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 w gminie Środa Śląska funkcjonują dwie placówki – Żłobek Publiczny w Środzie Śląskiej oraz Żłobek Publiczny w Szczepanowie. W roku 2022 dysponowały one łącznie 144 miejscami (120 miejsc w żłobku w Środzie Śląskiej i 24 miejsca w żłobku w Szczepanowie). Wskaźniki liczby dzieci w żłobkach w relacji do liczby dzieci w wieku do 3 lat charakteryzowały się wzrostem. W 2016 roku wskaźnik ten w gminie wynosił 27,6%, w 2022 roku było to już 38,4%. Była to wartość zbliżona do średniej dolnośląskiej wynoszącej 39,9%. Widoczna jest przy tym dysproporcja pomiędzy obszarem miejskim i wiejskim gminy. W mieście wskaźnik ten wynosił 57,3%, na obszarach wiejskich 17,8%.

Statystyki wskazują, że zainteresowanie opieką żłobkową przewyższa podaż miejsc w placówkach. Odpowiedzią na tę potrzebę jest planowana rozbudowa żłobka w Środzie Śląskiej i uruchomienie od września 2025 roku dodatkowej grupy dla 24 dzieci.

Zainteresowanie żłobkami wśród młodych rodziców jest z roku na rok coraz większe. Wiąże się to między innymi z aktywizacją zawodową kobiet. Tworzenie rozwiązań sprzyjających aktywności zawodowej stanowi przy tym istotne narzędzie budowania atrakcyjności oferty mieszkaniowej i wspierania dietności.

Opieka przedszkolna

Gmina Środa Śląska zapewnia dobry dostęp do placówek wychowania przedszkolnego. Zgodnie z danymi Rejestru Szkół i Placówek Oświatowych prowadzonym przez Ministerstwo Edukacji i Nauki, na terenie gminy Środa Śląska funkcjonowało 7 przedszkoli i 3 punkty przedszkolne. Dostępność miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego na terenie gminy zaspokaja potrzeby mieszkańców. Znacznie lepiej prezentuje się ona w mieście Środa Śląska niż na obszarach wiejskich gminy. W mieście liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym jest większa od liczby dzieci w wieku przedszkolnym, które zamieszkują Środę Śląską (w przypadku 6-latków różnica ta jest dwukrotna). Oznacza to, że przedszkola na terenie miasta zapewniają wychowanie przedszkolne także dzieciom z obszaru wiejskiego gminy.

Szkolnictwo podstawowe

Sytuacja szkół podstawowych w gminie jest stabilna. Szkoły zapewniają wysoki poziom nauczania na poziomie podstawowym, a funkcjonująca obecnie infrastruktura edukacyjna zabezpiecza potrzeby gminy, które regularnie podejmuje działania polegające na doposażeniu szkół w nowoczesny sprzęt oraz prowadzeniu zajęć wyrównawczych i rozwijających.

W gminie Środa Śląska funkcjonuje 5 szkół podstawowych, dla których organem prowadzącym placówki jest Gmina. W Środzie Śląskiej działa także Szkoła Podstawowa przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. Janusza Korczaka (ul. Jana Kilińskiego 33), którego organem prowadzącym jest powiat średzki.

Potrzeby rozwojowe szkół podstawowych związane są przede wszystkim z rozwojem i modernizacją zaplecza sportowego (SP nr 1, SP nr 3, SP w Rakoszycach, SP w Ciechowie), zagospodarowaniem terenu przy szkołach w celu poprawy funkcjonalności, estetyki i dostępności, termomodernizacją (SP w Rakoszycach, SP w Szczepanowie, SP w Ciechowie).

Szkolnictwo podstawowe mierzyć się będzie z problematyką dostępności kadr nauczycielskich. Jest to związane z procesem starzenia się kadr, przy jednoczesnym zagrożeniu odpływu młodszych nauczycieli ze względu na niski poziom wynagrodzeń. Wyzwaniem jest również sukcesywne dostosowanie i wzmacnianie potencjału edukacji włączającej oraz poprawa standardów dostępności w szkołach. Część problemów, które dotyczą szkolnictwa podstawowego będzie możliwych do rozwiązania z poziomu centralnego. Dotyczy to między innymi kwestii wynagrodzeń w oświacie, kształtu programu nauczania, czy też dostępu do specjalistów z zakresu zdrowia psychicznego.

Szkolnictwo ponadpodstawowe i pozostałe formy kształcenia, opieki i wychowania

Gmina Środa Śląska oferuje ograniczone możliwości wyboru kierunku kształcenia po skończeniu szkoły podstawowej. Na terenie miasta Środa Śląska działa 7 jednostek oświatowych prowadzących edukację na poziomie ponadpodstawowym. W każdym przypadku organem prowadzącym jest powiat średzki. Jednostki te skupione są w dwóch zespołach szkół (Powiatowy Zespół Szkół nr 1 im. Mikołaja Kopernika i Powiatowy Zespół Szkół nr 2 im. Wincentego Witosa) oraz Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. Janusza Korczaka.

Według danych GUS, w Liceum Ogólnokształcącym (Powiatowy Zespół Szkół nr 1) mieszczącym się przy ul. Wrocławskiej 12, w roku 2022 naukę pobierało 361 uczniów. W mieście działają dwa technika. W roku 2022 naukę pobierało w nich w sumie 471 uczniów. Technika kształciły w kierunkach takich jak: Technikum nr 1: magazynier-logistyk oraz o profilu wielozawodowym; Technikum nr 2: technik informatyk, technik elektryk, technik żywienia i usług gastronomicznych.

W mieście działają trzy szkoły branżowe, w tym jedna specjalna I stopnia, oraz szkoła przysposabiająca do pracy (dwie ostatnie placówki są częścią Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. Janusza Korczaka). Ogólna liczba uczniów tych szkół stale rosła. W roku 2016 naukę pobierało 183 uczniów, podczas gdy w roku 2022 było ich 263.

System edukacji napotyka na szereg barier i problemów, których rozwiązanie nie zawsze będzie możliwe w oparciu o zasoby i możliwości lokalne. Dotyczy to między innymi kwestii kadr specjalistycznych w kształceniu zawodowym. Niski poziom wynagrodzeń powoduje, iż trudno do tego systemu przyciągnąć doświadczonych praktyków.

Aktywność społeczna i obywatelska

W gminie Środa Śląska działa znaczna liczba organizacji pozarządowych. Według danych GUS za rok 2022 w gminie Środa Śląska działało 7 fundacji (w tym 4 w mieście) oraz 58 stowarzyszeń i organizacji społecznych (w tym 30 w mieście). Liczba tych drugich stale rośnie – od 51 w roku 2019 do 58 w roku 2022. Organizacje pozarządowe tworzą ważną ofertę kierowaną do mieszkańców. Realizują przy tym swoje działania kierując się misją i zaangażowaniem społecznym. Największa liczba organizacji pozarządowych prowadzi działalność związaną z aktywnością fizyczną, organizacją czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, integracją osób starszych, ochroną i promocją zdrowia oraz działania na rzecz osób niepełnosprawnych. W gminie od 2019 roku działa Centrum NGO, które oferuje m.in. wynajem sali konferencyjnej, salę komputerową, doradztwo dla organizacji.

Gmina Środa Śląska przeznacza na dotacje dla organizacji pozarządowych na tle gmin miejsko-wiejskich z kraju wyższe kwoty w realizacji do liczby mieszkańców. W 2022 roku wydatki z budżetu JST na dotacje bieżące dla organizacji pożytku publicznego na

1000 ludności wynosiły w gminie 48,2 tys. zł, przy średniej w grupie gmin miejsko-wiejskich w kraju wynoszącej 34 tys. zł.

Utrzymanie potencjału i aktywności organizacji pozarządowych należy postrzegać jako istotne wyzwanie dla rozwoju kapitału społecznego. Warto przy tym zwrócić uwagę, iż potencjał i aktywność organizacji jest zasobem ograniczonym. Zależy bowiem od aktywności ich członków. Sukcesja działalności społecznej jest przy tym istotnym czynnikiem, który wpływać będzie na aktywność wielu inicjatyw w gminie. Dotyczy to również aktywności takich inicjatyw jak koła gospodyń wiejskich, czy też klubów sportowych. Konieczne jest zatem tworzenie warunków do budowy aktywności społecznej i czynnego zaangażowania w sprawy miejskie młodych mieszkańców, w tym poszukiwanie i wspieranie liderów społecznych.

Bezpieczeństwo

Nad bezpieczeństwem mieszkańców gminy Środa Śląska czuwa kilka instytucji, do których należą: Straż Miejska, będąca jednostką budżetową Miasta, Komenda Powiatowa Policji w Środzie Śląskiej oraz Komenda Powiatowa Straży Pożarnej. Na terenie gminy Środa Śląska działają cztery jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej: Brodno, Bukówek, Cesarzowice, Rakoszyce. Dwie z nich (Bukówek i Rakoszyce) włączone są do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

Istotną uciążliwość dla mieszkańców powiatu średzkiego stanowić mogą przestępstwa przeciwko mieniu. W przypadku tej kategorii przestępczości Środa Śląska wyraźnie negatywnie wypadła na tle grupy porównawczej składającej się z gmin miejsko-wiejskich z kraju. Zauważyć przy tym można tendencję wzrostu liczby przestępstw przeciwko mieniu. Tendencja ta widoczna jest również na terenie innych gmin miejsko-wiejskich oraz całego kraju. Jednym z powodów rosnącej przestępczości przeciwko mieniu chociażby w porównaniu do przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu, których jest zdecydowanie mniej, jest wymiar korzyści ekonomicznych – majątkowych, przeświadczenie o możliwości szybszego wzbogacenia.

Zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego realizowane jest z pomocą służb podległych władarzom miast i gmin, a wiodącą służbą wypełniającą tego typu zadania jest Straż Miejska (SM). W gminie Środa Śląska definiuje się konieczność podjęcia działań zmierzających do wzmocnienia struktur Straży Miejskiej. Analizując dotychczasową działalność średzkiej Straży Miejskiej zauważalny jest szeroki zakres

wykonywanych obowiązków w przestrzeni nie tylko porządku publicznego, a także ochrony środowiska lub kontroli nad przestrzeganiem prawa lokalnego.

W kwestii bezpieczeństwa mieszkańców gminy Środa Śląska istotna jest kwestia ochrony przeciwpowodziowej. Część obszaru gminy położona jest w zasięgu obszaru szczególnego zagrożenia powodzią.

Gmina Środa Śląska położona jest prawie w całości w obrębie zlewni rzeki Średzka Woda (zlewnia II rzędu), bezpośredniego dopływu Odry. Stąd też warunki wodne na terenie gminy uzależnione są od stanu wody w rzece Odrze i Średzkiej Wodzie. W miejscowości Rzeczycy powstał stopień wodny „Malczyce”, który również ma wpływ na istniejące ciekі takie jak Jeziorka, Nowy Rów oraz główny odbiornik rzekę Średzka Woda. Z konieczności zabezpieczenia terenów gminy Środa Śląska zachodzi potrzeba budowy zbiornika retencyjnego w miejscowości Chwalimierz na rzece Średzka Woda powyżej miasta Środa Śląska.

W ocenie przedstawicieli Gminy Środa Śląska, istotnymi działaniami w zakresie ochrony przeciwpowodziowej będą:

- wsparcie rzeczowe OSP Brodno (funkcjonującej na terenie nadodrzańskim) i szkoleniowe w zakresie zagrożeń powodziowych i działań ratunkowych z tym związanych,
- zapoznanie OSP z lokalizacją wałów przeciwpowodziowych na terenie gminy Środa Śląska oraz gmin sąsiadujących,
- zapoznanie OSP z rzekami przepływającymi przez teren gminy oraz obiektami budowlami znajdującymi się na rzekach.

Niezwykle ważne jest zapoznanie OSP Brodno z zasadami funkcjonowania i eksploatacji stopnia wodnego „Malczyce” z lokalizacją w Rzeczycy. Wieś ta, w sytuacji zagrożenia powodziowego, znajdzie się w niekorzystnej sytuacji, ponieważ ze wszystkich stron otoczona jest budowlami wodnymi oraz wodą powodziową.

2.2. Wnioski w sferze gospodarczej

Działalność gospodarcza

Zgodnie z danymi GUS w roku 2022 na terenie gminy Środa Śląska zarejestrowanych było 2455 podmiotów gospodarczych. Od roku 2016 ich liczba wzrosła o 12,5%. Zdecydowaną większość stanowiły podmioty z sektora prywatnego – 94,9%. Wg danych Urzędu Miejskiego w Środzie Śląskiej potencjał gospodarczy jest w rzeczywistości mniejszy niż podają statystyki GUS. Część podmiotów gospodarczych nie jest bowiem aktywna. W ostatnich latach widoczny był wzrost aktywności gospodarczej migrantów z Ukrainy.

W gminie największą grupą podmiotów prowadzących działalność gospodarczą są mikroprzedsiębiorstwa. W gminie działały 4 duże podmioty zatrudniające powyżej 249 osób i 20 podmiotów zatrudniających od 50 do 249 osób. Liczba podmiotów zatrudniających minimum 10 pracowników wynosiła 71 i utrzymywała się na stosunkowo stałym poziomie. Nieznacznie zmniejszyła się liczba podmiotów z kategorii zatrudnienia od 10 do 49 osób. Wyraźnie wzrosła liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

Wg sekcji PKD 2007 w gminie Środa Śląska najliczniej reprezentowane były w 2022 roku w kolejności: sektor usług: handlu, obsługi rynku nieruchomości; sektor przemysłowy: budownictwo, przetwórstwo przemysłowe; sektor usług nierynkowych: opieki zdrowotnej i pomocy społecznej.

Na tle gmin miejsko-wiejskich z kraju gmina Środa Śląska charakteryzowała się wyraźnie wyższym wskaźnikiem liczby podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w relacji do liczby mieszkańców. W 2022 roku wskaźnik ten w gminie wynosił 123,96 na 1000 mieszkańców, przy średniej w grupie gmin miejsko-wiejskich wynoszącej 95,72.

Atutem gminy Środa Śląska jest lokalizacja, w tym bliskość Wrocławia, położenie przy ważnych szlakach komunikacyjnych kraju oraz dostępność terenów inwestycyjnych. Gmina Środa Śląska wprowadza przy tym szereg ułatwień dla przedsiębiorców, także podatkowych (m.in. zwolnienia z podatku od nieruchomości w ramach regionalnej pomocy inwestycyjnej dla nowych inwestorów oraz preferencje dla tych, którzy już prowadzą swoją działalność na terenie gminy Środa Śląska). Na terenie gminy

działalność gospodarczą prowadzą uznane w Świecie firmy, m. in. BASF, Pittsburgh Glass Works, XEOS, Eldisy, Voestalpine, Röben Ceramika Budowlana.

Wsparcie przedsiębiorczości w gminie zajmuje się Średzki Inkubator Przedsiębiorczości. Gmina realizuje inwestycje, które wspierać będą przedsiębiorców. Zaliczyć do nich można inwestycje drogowe, m. in. związane z przebudową ul. Polnej w Komornikach – stanowiącej dojazd do Podstrefy LSSE w Środzie Śląskiej oraz budowę drogi od ul. Przemysłowej w Komornikach do nowobudowanego zakładu PEPSICO, w sąsiedztwie zakładów VITRO i BASF.

Turystyka

Turystyka w gminie Środa Śląska nie jest zaliczana do znaczących sektorów gospodarczych. Niemniej gmina posiada atuty dla rozwoju funkcji opartej na turystyce aktywnej i weekendowej. Środa Śląska jest miastem o prawie 800-letniej tradycji, jednym z najstarszych nie tylko na Dolnym Śląsku, ale w całej Polsce. O atrakcyjności turystycznej gminy stanowią przede wszystkim jej zabytki oraz bogata historia. Miasto znane jest w kraju między innymi przez Skarb Średzki.

Aktywnemu spędzaniu czasu na terenie gminy sprzyja ukształtowanie terenu, walory przyrodnicze, w szczególności północnej części gminy oraz sieć ścieżek rowerowych i spacerowych. Potencjał tkwi również w rzece Odrze. Mieszkańcy i liderzy społeczni wskazują, iż barierami rozwoju funkcji turystycznej są deficyty infrastruktury, zły stan obiektów zabytkowych i niski poziom estetyki. Ścieżki rowerowe nie spełniają standardów zapewniających bezpieczne poruszanie się i nie tworzą jeszcze spójnej oferty.

Rynek pracy i bezrobocie

W gminie Środa Śląska widoczne były pozytywne zmiany związane z aktywnością na rynku pracy. Rosła liczba osób pracujących na terenie gminy, a wskaźniki bezrobocia osiągnęły rekordowo niskie wartości. Wg danych GUS w 2021 roku w podmiotach o liczbie pracujących 10 i więcej osób pracowało 7416 osób, więcej o 16,9% w porównaniu do stanu z 2016 roku. Z tej liczby 3492 osoby pracowało na terenie miasta a 3924 na obszarach wiejskich gminy. Wzrost liczby pracujących był szczególnie widoczny na obszarach wiejskich gminy i wyniósł 28,1%.

Wskaźnik liczby osób pracujących na 1000 ludności, który jest dobrym indykatorem potencjału rynku pracy i zmian na nim zachodzących, wskazuje, że gmina Środa

Śląska jest miejscem docelowym dojazdów do pracy. W 2021 roku wskaźnik ten wynosił dla gminy 374 osoby na 1000 mieszkańców, przy średniej krajowej wynoszącej 259 i wojewódzkiej 279.

Gmina Środa Śląska zapewnia dobry dostęp do pracy. Ma to swoje odzwierciedlenie w danych dotyczących bezrobocia. Ogół bezrobotnych na koniec 2022 roku w gminie tworzyło 361 osób. Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym wynosił 3,1 przy średniej krajowej wynoszącej 3,7 i wojewódzkiej wynoszącej 3,2.

Niskie wskaźniki bezrobocia skorelowane były z odpływem doświadczonych kadr z rynku pracy wskutek procesów demograficznych. Brak ludzi do pracy i niedopasowanie strukturalne rynku pracy mogą zagrażać rozwojowi gospodarczemu. Jak wskazują wyniki badania GUS dotyczącego stanu koniunktury gospodarczej – do najważniejszych barier wzrostu gospodarczego i produkcji firmy zalicza się właśnie brak wykwalifikowanej siły roboczej. Dlatego ważne są działania na rzecz dopasowania systemów kształcenia do rynku pracy i stałego podnoszenia kwalifikacji zawodowych mieszkańców.

Poziom dochodów budżetu Gminy z podatku PIT jest dobrym indykatorem potencjału rynku pracy. Na tle wybranej do analizy grupy gmin miejsko-wiejskich Środa Śląska wypada wyraźnie korzystniej. Według danych GUS z 2022 roku dochody budżetu JST z tytułu udziału w PIT na 1000 osób w wieku produkcyjnym wyniosły 1,8 mln zł, podczas gdy średnia dla pozostałych gmin miejsko-wiejskich wyniosła w tym czasie 1,4 mln zł.

Gazownictwo, ciepłownictwo i energetyka

Mieszkańcy oraz podmioty prowadzące w mieście Środa Śląska działalność gospodarczą posiadają dobry dostęp do gazu sieciowego. W roku 2022 odsetek mieszkańców korzystających z instalacji gazowej wynosił 81,3%, a więc zdecydowanie więcej niż w powiecie średzkim, województwie dolnośląskim oraz kraju. Należy jednak zwrócić uwagę na bardzo niską wartość tego wskaźnika na obszarach wiejskich gminy – zaledwie 15,3% w roku 2022. Należy pamiętać, że wraz z rozwojem rynku odnawialnych źródeł energii, coraz więcej osób świadomie rezygnuje z ogrzewania domów gazem, stawiając na nowoczesne rozwiązania oparte na prądzie (pompy ciepła, fotowoltaika).

Wraz z rozwojem sieci ciepłowniczej i zwiększaniem się liczby odbiorców wykorzystujących gaz do ogrzewania mieszkań maleje zagrożenie generowania zanieczyszczeń do atmosfery przez sektor komunalno-bytowy. Według ostatnich dostępnych danych z sieci gazowej, jako źródła ogrzewania, korzystało 2 tys. gospodarstw domowych, co w porównaniu do roku 2016 oznaczało wzrost rzędu 457%.

W granicach administracyjnych gminy Środa Śląska zlokalizowany jest fragment linii elektroenergetycznej 400 kV relacji Czarna-Pasikurówice zbudowanej w 1963 roku, która stanowi ważny element krajowego systemu elektroenergetycznego i umożliwia przesyłanie mocy do stacji o napięciach znamionowych 400 kV, 220 kV i 110 kV, a następnie do odbiorców.

Wszystkie miejscowości w gminie są zelektryfikowane, a sieć elektroenergetyczna średniego napięcia jest oceniana na dobry stan techniczny, przy czym sieć niskiego napięcia w niektórych miejscach wymaga remontów.

Telekomunikacja i teleinformatyka

Zgodnie z danymi Urzędu Komunikacji Elektronicznej w gminie Środa Śląska dostęp do Internetu powyżej 30 mb/s posiadało w 2022 roku 47% punktów adresowych (w tym 31% posiadało dostęp do Internetu powyżej 100 Mb/s). Na tle gmin miejsko-wiejskich w województwie dolnośląskim jest to wynik przeciętny.

Białe plamy w dostępie do Internetu stanowiły następujące miejscowości: Brodno, Ciechów, Chwalimierz, Kobylniki, Komorniki, Kulin, Lipnica, Rzeczyca, Święte, Wojczyce, Wrocisławice i Zakrzów.

Dostęp do internetu dużych prędkości jest szczególnie ważny nie tylko dla młodych użytkowników, ale też ze względu na możliwość pracy zdalnej. Praca zdalna staje się coraz popularniejszym sposobem na życie. W ten sposób możliwe jest pozycjonowanie się gminy jako miejsca, które oferuje możliwość pracy, przy niższych kosztach życia, np. związanych z zakupem mieszkania.

Transport i komunikacja

Sieć drogowa na terenie gminy Środa Śląska jest dobrze rozwinięta z uwagi na przebieg istotnych szlaków komunikacyjnych, a także dróg powiatowych skupionych głównie wokół miasta powiatowego. Sieć komunikacyjna opiera się głównie na drodze krajowej nr 94 (Wrocław – Zgorzelec) i drodze wojewódzkiej nr 346 (Środa Śląska – Kąty Wrocławskie – Oława) stanowiącej zachodni fragment obwodnicy aglomeracji wrocławskiej.

Zgodnie z danymi zawartymi w Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Środa Śląska na lata 2023-2026, na terenie gminy jest 286 dróg, z czego: 254 drogi klasy B (stan nawierzchni zadowalający – droga nie wymaga jeszcze remontu), 22 drogi klasy C (nawierzchnia w stanie niezadowalającym, wymaga remontu), 10 dróg: klasy A (stan nawierzchni dobry).

Podstawą sprawnego funkcjonowania systemu transportowego na terenie gminy Środa Śląsk jest publiczna komunikacja zbiorowa, funkcjonująca od 2018 roku. 1 lutego 2018 roku, Burmistrz Środy Śląskiej, jako organ założycielski, powołał spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością działającą pod nazwą firmy Średzka Komunikacja Publiczna Sp. z o.o., będącą operatorem komunikacji publicznej. Komunikacja zbiorowa w gminie Środa Śląska obejmuje także gminy ościennie – Kostomłoty i Malczyce. Docelowo planowane jest rozszerzenie kursów o miasto Wrocław. Komunikacja zbiorowa gminy Środa Śląska oparta jest na utworzonym w 2013 roku Dworcu Średzkim pełniącym funkcję przesiadkową i poczekalnię.

Gmina Środa Śląska dążyć będzie do odnowy taboru autobusowego zeroemisyjnego i niskoemisyjnego, reaktywacji funkcjonowania dworca przy ulicy Legnickiej jako centralnego miejsca średzkiej komunikacji publicznej w Środzie Śląskiej (wraz z miejscami do ładowania taboru elektrycznego) i powiązaniem z liniami autobusowymi obsługiwanymi przez innych przewoźników, budowie docelowej bazy dla autobusów komunikacji publicznej na terenie miasta, powstaniu parkingów Park & Ride – zwłaszcza przy stacjach kolejowych w Środzie Śląskiej i Przedmościu, powiązaniu systemów informacyjnych korelujących rozkłady jazdy kolei oraz komunikacji publicznej i ich prezentacji na elektronicznych tablicach przystankowych, doskonaleniu funkcjonującego już systemu e-informacji o rozkładach jazdy i lokalizacji pojazdów, dostępnego dla pasażerów, budowie lub przebudowie miejsc przystankowych w celu tworzenia bezpiecznych zatok autobusowych, wyposażeniu

miejsc przystankowych w wiaty lub osłony dla osób korzystających z komunikacji publicznej, zwiększeniu liczby kursów na wybranych liniach autobusowych, dążeniu do objęcia obsługi transportowej zero i nisko emisyjnej maksymalnej liczby mieszkańców, w tym również przewozów szkolnych, pracowniczych.

Przez środek gminy, na kierunku wschód – zachód przebiega linia kolejowa nr 275 magistralna, zelektryfikowana, 2-torowa znaczenia państwowego: Wrocław – Malczyce – Legnica – Miłkowice – Żagań, z odgałęzieniem przez Węgliniec do Zgorzelca (linia 282). Długość linii kolejowej na obszarze gminy to ok. 20 km. Całkowita długość tej linii to ok. 192 km.

2.3. Wnioski w sferze przestrzenno-środowiskowej

Środowisko i jego ochrona

Większość powierzchni gminy Środa Śląska leży w mezoregionie Równina Wrocławska (318.53), a dokładniej w mikroregionie Wysoczyzna Średzka (318.531). Teren ten ma charakter moreny polodowcowej z licznymi pagórkami o łagodnych zboczach i przewyższeniach o wysokości do 50 metrów. Północna część gminy granicząca z doliną rzeki Odry, należy do Pradoliny Wrocławskiej (318.52).

Obszar gminy Środa Śląska częściowo objęty jest ochroną prawną wynikającą z ustawy o ochronie przyrody. Elementami środowiska objętymi ochroną są obszar Natura 2000; pomniki przyrody; lasy. Przez teren gminy przebiega korytarz ekologiczny Śląsk 1.

Na obszarze gminy Środa Śląska występuje obszar Natura 2000 Specjalny obszar ochrony siedlisk Łęgi Odrzańskie (PLC020002). Obejmuje on odcinek doliny Środkowej Odry od Dolnego Brzegu do Głogowa, gdzie występują w znacznej części regularnie zalewane lasy (łęgi jesionowe i wiązowe), łąki i torfowiska. Występuje tu co najmniej 14 gatunków ptaków cennych z europejskiego punktu widzenia (bocian biały i czarny, kania ruda), 2 gatunki z Polskiej Czerwonej Księgi (m.in. kania czarna), a więc gatunki zagrożone, gnieździ się tu ok. 100 różnych gatunków ptaków. Obejmuje siedliska nadrzeczne zachowane w międzywalu oraz najlepiej wykształcone lasy, łąki i torfowiska niskie poza jego obrębem. Duża część terenu jest regularnie zalewana. Jest to obszar ważny dla ochrony bioróżnorodności i spełnia rolę bardzo ważnego korytarza ekologicznego.

Problemy ochrony środowiska w gminie Środa Śląska związane są z niską jakością powietrza. Badania wykonane przez GIOŚ w punkcie pomiarowym zlokalizowanym w Środzie Śląskiej wskazały na przekroczenia poziomu pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5. Strefa śródmiejska Środy Śląskiej jest szczególnie narażona na zanieczyszczania powietrza z sektora komunalno-bytowego. W tej części miasta koncentruje się najstarsza zabudowa. Problemy złego stanu powietrza dotyczą również obszarów wiejskich, co ma swoje potwierdzenie w badaniach z mieszkańcami.

Negatywne oddziaływanie na środowisko ma spalanie paliw w silnikach spalinowych napędzających pojazdy mechaniczne. Na terenie gminy Środa Śląska, której od kilkunastu lat przybywa mieszkańców, obserwowany jest wzrost natężenia ruchu pojazdów samochodowych, co wiąże się ze zwiększoną emisją zanieczyszczeń ze źródeł komunikacyjnych. Problemem jest niewystarczająco dobry stan dróg.

W celu poprawy stanu czystości powietrza na terenie gminy należy zwrócić uwagę m.in. na: propagowanie alternatywnych źródeł energii i ich wprowadzenie na terenie gminy, wymianę nieekologicznych pieców na instalacje ekologiczne, termomodernizację budynków, modernizację dróg, rozwój alternatywnych środków transportu.

Kolejnym uciążliwym problemem związanym z ochroną środowiska na terenie gminy jest hałas. Na obszarze gminy Środa Śląska występują dwa główne szlaki komunikacyjne, tj. droga krajowa nr 94 (Wrocław – Zgorzelec) i droga wojewódzka nr 346 (Środa Śląska – Kąty Wrocławskie – Oława), w których natężenie ruchu może powodować uciążliwości, a także szereg dróg powiatowych, gminnych i wewnętrznych. Przez teren gminy przebiega linia kolejowa E-30 (Wrocław – Zgorzelec – Drezno). Na klimat akustyczny wpływ ma hałas związany z zakładami przemysłowymi, powstający ze względu na eksploatację maszyn, pracę urządzeń i instalacji, a także transport produktów wewnątrz zakładu. Uciążliwości związane z hałasem w ciągu ostatnich lat mogły się znacząco nasilić. Ma to związek z rozwojem funkcji gospodarczej na terenie gminy i wzrostem natężenia ruchu komunikacyjnego.

Gmina Środa Śląska położona jest na obszarze dorzecza Odry, regionie wodnym Środkowej Odry – RZGW Wrocław (Zarząd Zlewni we Wrocławiu – większość obszaru Gminy oraz Zarząd Zlewni w Legnicy – południowa część Gminy). Główną rzeką jest Odra, której dolina stanowi północną granicę gminy i jest ciekim wodnym obszaru wpływającym zarówno na warunki klimatyczne jak i występowanie obszarów

roślinnych, a także ukształtowanie terenu. Na całej tej długości rzeka jest obudowana wałami przeciwpowodziowymi.

Lewostronnym dopływem Odry jest rzeka Średzka Woda, będąca ciekim II rzędu. Jej całkowita długość wynosi 32,33 km, a powierzchnia zlewni to 326,76 km². Średzka Woda swoje źródło posiada w miejscowości Piersno, w gminie Kostomłoty, na Wysoczyźnie Średzkiej, natomiast uchodzi do Odry w miejscowości Malczyce. Sieć rzeczna jest dość dobrze rozwinięta, a na obszarze jej zlewni są liczne, okresowo czynne rowy melioracyjne. Stosownie do art. 205 ustawy Prawo wodne, utrzymywanie urządzeń melioracji wodnych należy do zainteresowanych właścicieli gruntów, a jeżeli urządzenia te są objęte działalnością spółki wodnej działającej na terenie gminy lub związku spółek wodnych, w którym jest zrzeszona spółka wodna działająca na terenie gminy – do tej spółki lub tego związku spółek wodnych. Obowiązek ten obejmuje eksploatację, konserwację oraz remont w celu zachowania funkcji urządzeń wodnych.

Przez teren gminy przepływają również inne, mniejsze ciek, które tak jak rzeka Średzka Woda mogą doprowadzić do podtopień w wyniku nawałnych opadów deszczy. Są to: Cieciora o długości 9,8 km oraz Dłużek o długości ok. 6 km. Zagrożeniem powodziowym wywołanym ww. ciekami są obszary miejscowości Środa Śląska, obręb Chwalimierz, Szczepanów, Lipnica, Brodno oraz Jastrzębce.

Zgodnie ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Środa Śląska, jako obszary bezpośredniego zagrożenia powodzią służące przepuszczeniu wód powodziowych, wskazano na: tereny położone między linią brzegu rzeki Odry a lewym wałem przeciwpowodziowym rzeki Odry oraz na tereny położone między linią brzegu rzeki Średzkiej Wody a prawym wałem przeciwpowodziowym rzeki Średzkiej Wody.

Dodatkowo na terenie gminy Środa Śląska występują liczne zakłady przemysłowe o dużej powierzchni dachowej oraz terenów utwardzonych, z których wody opadowe odprowadzane są do rzeki Średzka Woda. Z nowopowstałych zakładów w Legnickiej Strefie Ekonomicznej pod Komornikami wody opadowe są kierowane poprzez rów melioracyjny Rokitnik do rzeki Średzka Woda. Obecnie już rzeka Średzka Woda nie może przyjąć dodatkowych wód w okresie zagrożenia powodziowego z uwagi na małą przepustowość koryta. Stąd zachodzi pilna potrzeba budowy zbiornika retencyjnego.

Zgodnie z zapisami wynikającymi z Programu Planowanych Inwestycji w gospodarce wodnej PGW WP, planowane są następujące zadania:

- Budowa stopnia wodnego Malczyce na rzece Odrze w km 300+00,
- Ochrona przeciwpowodziowa i osiągnięcie korzystnego bilansu wodnego w rejonie Odry Środkowej – cofka stopnia wodnego Malczyce,
- Odra – modernizacja wałów przeciwpowodziowych, gmina Środa Śląska, Miękinia, Malczyce,
- Średzka Woda – modernizacja wałów przeciwpowodziowych, gmina Środa Śląska,
- Korekta łuków na Odrze skanalizowanej na odcinku RZGW we Wrocławiu od stopnia wodnego Malczyce w km 300,00 do ujścia Warty w km 617,60,
- Korekta łuków na Odrze skanalizowanej na odcinku RZGW we Wrocławiu od ujścia Nysy Kłodzkiej w km 181,30 do stopnia wodnego Malczyce w km 300,00,
- Średzka Woda - modernizacja koryta rzeki, gm. Środa Śl.,
- Budowa stopnia wodnego Lubiąż na rz. Odrze w rejonie wsi Gliniany,
- Odbudowa wału przeciwpowodziowego wraz z infrastrukturą towarzyszącą rzeki Odra na terenie gmin Środa Śląska, Miękinia, Malczyce,
- Odbudowa wału przeciwpowodziowego wraz z infrastrukturą towarzyszącą rzeki Średzka Woda na terenie gmin Środa Śląska, Malczyce, Kostomłoty,
- Przywrócenie ciągłości ekologicznej na rzece Średzkiej Wodzie w km 3+722.

Gospodarka wodno-ściekowa

Jednostką organizacyjną do zadań Gminy, zajmującą się przede wszystkim świadczeniem usług na rzecz społeczności miasta i gminy Środa Śląska w zakresie gospodarki wodno-ściekowej jest Średzka Woda Spółka z o.o. Spółka eksploatuje sieć wodociągową o długości 190,9 km, w tym sieć magistralną o długości 44,2 km i sieci rozdzielcze o długości 146,7 km. Sieć wodociągowa zasilana jest z trzech stacji uzdatniania wody: ZUW Szczepanów i SUW: Rzeczycy i Cesarzowice.

W związku z dynamicznym rozwojem terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe i znacznie zwiększonym zapotrzebowaniem na zapewnienie dostaw wody – należy unowocześnić technologię uzdatniania wody w Zakładzie Uzdatniania Wody w Szczepanowie oraz zwiększyć możliwości dostaw wody ze Stacji Uzdatniania Wody w Cesarzowicach.

W celu ochrony ujęć wody zasilających Zakład Uzdatniania Wody w Szczepanowie, konieczne jest zapewnienie alternatywnych dostaw wody dla terenów północnych dzielnic miasta Środa Śląska oraz obrębów Komorniki i Święte. W związku z tym planuje się: budowę Stacji Uzdatniania Wody w Wojczycach do końca 2027 roku oraz budowę dwóch stacji podnoszenia ciśnienia wody wraz ze zbiornikami magazynującymi wodę w obrębie miejscowości Szczepanów i Komorniki. Inwestycja pozwoli na zabezpieczenie wymaganych ilości wody, dostarczanej pod odpowiednim ciśnieniem dla terenów, na których działają już zakłady przemysłowe (tj. Legnicka Specjalna Strefa Ekonomiczna).

Do istotnych wyzwań związanych ze zmianami klimatu należy zaliczyć zapobieganiu skutkom suszy. Warunki topograficzne na terenie gminy są niesprzyjające dla lokalizacji większych obiektów małej retencji. Istnieją dobre warunki do budowy stawów, oczek wodnych i zastawek na rowach melioracyjnych, które zostały wykorzystane, gdyż na ciekach gminy wykonano kilkanaście tego rodzaju obiektów, jak stopnie, przepusty z piętrzeniem, jazy itp.

Na terenie gminy Środa Śląska wyznaczono aglomerację Środa Śląska na podstawie Uchwały nr XXXV/373/20 Rady Miejskiej w Środzie Śląskiej z dnia 10 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Środa Śląska (Dz. Urz. Woj. Dolno. z dnia 15 grudnia 2020 r., poz. 7032), obejmującą swoim zasięgiem miejscowości, tj.: Proszków, Jastrzębce, Święte, Przedmoście, Chwalimierz, Jugowiec, Kryniczno, Juszczyń, Ciechów, Cesarzowice, Bukówek, Szczepanów, Brodno, Rzeczyca, Zakrzów, Słup, Kobylniki, Komorniki, Wojczyce, Wrocisławice, Lipnica oraz Środa Śląska. Zgodnie z zapisami VI Aktualizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych procent skanalizowania aglomeracji Środa Śląska wynosił 99,71.

W zarządzie Spółki Średzka Woda znajduje się 193,15 km sieci kanalizacyjnej (w tym 91 przepompowni ścieków). Sukcesywna rozbudowa infrastruktury w zakresie zagospodarowania ścieków bytowych – finansowana przy wykorzystaniu funduszy zewnętrznych, a w szczególności dotacji i preferencyjnych pożyczek spowodowała, że stopień skanalizowania terenu całej gminy (także poza aglomeracją) wynosi 98%. Na 27 miejscowości na terenie gminy, 25 jest skanalizowanych i są to wszystkie miejscowości ujęte w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych. Na

podłączenie do funkcjonującego systemu kanalizacji sanitarnej – pozostały tylko miejscowości Michałów i Pęczków – które zamieszkuje około 250 mieszkańców.

W gminie Środa Śląska widoczny był rozwój sieci kanalizacyjnej. Pomiędzy 2016 a 2022 rokiem długość sieci zwiększyła się o 45,2 km, osiągając na koniec 2022 roku łączną długość 196,6 km (w tym 46,4 km w mieście 150,2 km na obszarze wiejskim).

Średzka Woda Spółka z o.o. mając na uwadze rozwój budownictwa mieszkaniowego oraz przemysłowego skupia swoje działania w kierunku budowy kolektorów zbiorczych i odcinków rozdzielczej kanalizacji sanitarnej na terenach północnych miasta (osiedle Winna Góra) oraz obrębu Komorniki, uszczelnienia istniejących odcinków sieci kanalizacji sanitarnej w Środzie Śląskiej (Osiedle Piastowskie), budowy odcinków sieci kanalizacji sanitarnej na terenie miasta, budowy sieci kanalizacji sanitarnej na terenie wsi Michałów i Pęczków, udoskonalenia systemu monitoringu urządzeń kanalizacyjnych w kierunku zdalnego sterowania poszczególnymi obiektami.

Średzka Woda Spółka z o.o., mając na uwadze kontynuację wdrażania tzw., dyrektywy ściekowej (91/272/EWG), w dalszym ciągu będzie dążyć do zwiększenia dostępności do systemu sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Środa Śląska, usprawnieniu pracy infrastruktury kanalizacyjnej oraz zwiększenia potencjału technologicznego istniejącej oczyszczalni ścieków w Środzie Śląskiej, zwłaszcza w zakresie zwiększenia ilości oczyszczanych ścieków o co najmniej 40%. Przewidziano również przedsięwzięcia mające na celu poprawę efektywności energetycznej poprzez zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych, zwłaszcza pozyskiwanej z biogazu.

Gospodarka odpadami

Na terenie gminy Środa Śląska funkcjonuje sprawny system gospodarowania odpadami. Widoczne są przy tym pozytywne zmiany w zakresie jego funkcjonowania. Oczekiwane są działania na rzecz jego usprawnienia i rozwoju, które ukierunkowane będą przede wszystkim na zmniejszanie ilości składowanych odpadów.

Dane GUS wskazują, że w gminie Środa Śląska między rokiem 2017 a rokiem 2022 nastąpił wzrost masy odpadów zbieranych z gospodarstw domowych (+20,5%) oraz spadek masy odpadów zbieranych z innych źródeł (-30,7%). Tworzy to ciekawy obraz funkcjonowania gminy. Liczba ludności gminy jest stosunkowo stała. Teoretycznie masa wytwarzanych odpadów pochodzących z gospodarstw domowych nie powinna wzrastać. Te dane świadczą prawdopodobnie o tym, iż do gminy napłynęli nowi

mieszkańcy, w tym migranci, których nie widać w oficjalnych statystykach. Racjonalne wydaje się przy tym uzasadnienie ekonomiczne dla spadku masy odpadów generowanych między innymi przez mały biznes i instytucje.

Pozytywną tendencję odzwierciedla spadek masy zebranych odpadów zmieszanych na terenie gminy Środa Śląska. W przypadku gospodarstw domowych spadek ten wyniósł 16,1%, a w przypadku podmiotów gospodarczych i instytucji aż 32,7%.

Na przestrzeni lat 2017-2022 masa odpadów zebranych selektywnie w ciągu roku zwiększyła się w gminie Środa Śląska ponad pięciokrotnie. W roku 2020 masa odpadów zbieranych selektywnie na terenie miasta Środa Śląska stanowiła ponad 30% ogółu zebranych odpadów komunalnych. Na terenie obszarów wiejskich gminy było to jedynie 7,3%. W roku 2022 wartości omawianego wskaźnika wyrównały się. Zarówno w mieście jak i na obszarze wiejskim gminy Środa Śląska około 28-29% zebranych odpadów to odpady zebrane selektywnie.

Obszary funkcjonalne

Zgodnie z planem zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego gmina Środa Śląska zlokalizowana jest w granicach Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego (WrOF). Środa Śląska stanowi część Strefy II - wewnętrznej strefy silnego rozwoju WrOF. Gmina Środa Śląska jest silnie powiązana z rdzeniem tego obszaru Wrocławiem. Jednocześnie bliskość drugiego dużego ośrodka miejskiego województwa dolnośląskiego - Legnicy, również należy postrzegać jako istotny czynnik powiązań funkcjonalnych. Liderzy społeczni wskazują, iż Legnica jest między innymi ważnym ośrodkiem pod względem dostępu do opieki zdrowotnej, czy też edukacji ponadpodstawowej i wyższej.

Na terenie województwa dolnośląskiego wyznaczono obszar funkcjonalny cenny przyrodniczo, składający się z obszarów węzłowych i obszarów uzupełniających. W wykazie gmin, w których zlokalizowane są korytarze ekologiczne o znaczeniu ponadlokalnym (międzynarodowym, krajowym i regionalnym) jest również Środa Śląska. Zasięg tego obszaru obejmuje północną część gminy.

W dokumencie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego obszar gminy Środa Śląska został podzielony na 2 strefy funkcjonalne: 1) strefa I - zagospodarowania turystycznego i rolnictwa ekologicznego, 2) strefa II – rolno-przemysłowa.

Strefa I obejmuje obszar nadodrzański położony na północ od linii kolejowej nr 275 (w przybliżeniu obręby wsi: Rzeczyca, Brodno, Zakrzów, Słup, Kobylniki, Lipnica i Szczepanów); strefa obejmuje bogato zalesione tereny nad rzeką, w większości zagrożone zalewem powodziowym; tereny przylegające do Odry i „Zielone Łąki” położone na granicy z gminą Miękinia zostały objęte ochroną jako obszar Natura 2000.

Strefa II – rolno-przemysłowa, obejmuje miasto Środa Śląska oraz obręby pozostałych wsi, przeznaczona jest do rozwoju rolnictwa i przemysłu z uwzględnieniem priorytetu intensyfikacji produkcji rolnej i ochrony rolniczej przestrzeni produkcyjnej; strefa obejmuje tereny o najwyższej jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej w całym województwie dolnośląskim.

Na przestrzeni lat przestrzeń gminy ukształtowała się wyraźnie pod kątem dominujących funkcji, tj. na. część przemysłową, część turystyczno-rekreacyjną wraz z obszarami cennymi przyrodniczo, w tym obszarem Natura 2000, strefę rozwoju mieszkalnictwa oraz część rolniczą.

Obszary strategicznej interwencji, w tym rewitalizacji

Obszary strategicznej interwencji określają szczególny wymiar polityki rozwoju, w tym z uwzględnieniem wymiaru terytorialnego. W polityce rozwoju przestrzennego województwa dolnośląskiego obszary strategicznej interwencji pokrywają się zasadniczo z obszarami funkcjonalnymi. Oznacza to, że gmina Środa Śląska stanowi część Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego, jak też jest ważną przestrzenią dla zachowania ciągłości funkcji przyrodniczych.

W dotychczasowej polityce rozwoju Gminy Środa Śląska nie określano wewnętrznych obszarów strategicznej interwencji. Wydaje się przy tym, że kryteria dla takich obszarów spełniają co najmniej obszary wymagające kompleksowej rewitalizacji, obszary zagrożone powodzią, obszary cenne pod względem przyrodniczym oraz przestrzenie posiadające potencjał rozwoju funkcji mieszkaniowej. Takie spojrzenie na rozwój przestrzenny Gminy Środa Śląska determinowane jest istniejącym już podziałem funkcjonalno-przestrzennym, koncentracją negatywnych zjawisk społecznych i funkcjonalno-przestrzennych w wybranych częściach gminy oraz wynika z potencjału rozwoju funkcji mieszkaniowej.

Gospodarka przestrzenna

Zasady polityki przestrzennej i rozwoju gminy Środa Śląska oraz występujące uwarunkowania ich realizacji określone zostały w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Środa Śląska. Ostatnia jego aktualizacja miała miejsce w kwietniu 2024 roku. W Studium określono główne kierunki zmian w przeznaczeniu i zagospodarowaniu terenów na obszarze miasta i gminy Środa Śląska. Od 2025 r. kluczowym dokumentem wytyczającym kierunki zmian w przeznaczeniu i zagospodarowaniu przestrzennym będzie Plan ogólny, który zastąpi Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy

Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego objęte jest 92,8% powierzchni gminy Środa Śląska, czyli powierzchnia wynosząca 19 952 ha. Objęcie danej przestrzeni ustaleniami MPZP jest jednym z kluczowych narzędzi zrównoważonego planowania rozwoju.

Zasady gospodarki przestrzennej w gminie Środa Śląska reguluje także Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego (PZPWD). Jako istotne dla prowadzonej przez gminę polityki przestrzennej należy uznać:

- ograniczenie wprowadzania zabudowy na tereny otwarte i w dolinach rzecznych,
- ochronę obszarów o wartościach przyrodniczych, krajobrazowych, terenów otwartych,
- utrzymanie i rozbudowę powiązań obszarów chronionych,
- ochronę układów hydrograficznych,
- dążenie do zwartości struktury przestrzennej, uzyskanie równowagi terenów zabudowanych, zieleni urządzonej i terenów otwartych,
- racjonalność i ekonomikę wykorzystania przestrzeni, niewprowadzanie zabudowy mieszkaniowej na tereny zalewowe.

2.4. Analiza SWOT

Syntezę zjawisk i czynników rozwojowych, w tym problemów, barier, potencjałów gminy oraz szans rozwojowych ujęto w postaci analizy SWOT.

Analiza SWOT obejmuje analizę:

- Mocnych stron, tj. uwarunkowań wewnętrznych (endogenicznych), czyli elementów rzeczywistości mających pozytywny charakter z punktu widzenia jego przyszłego rozwoju,
- Słabych stron, tj. uwarunkowań wewnętrznych o negatywnym charakterze,
- Szans, tj. uwarunkowań zewnętrznych (egzogenicznych) o charakterze pozytywnym. Jako szanse uwzględnione zostały te zagadnienia, których źródła leżą poza obszarem gminy lub poza zakresem kompetencji władz publicznych działających na jej obszarze,
- Zagrożeń, tj. uwarunkowań zewnętrznych mających negatywny wpływ na rozwój gminy, których źródła leżą poza jej obszarem lub poza zakresem kompetencji władz publicznych działających na jej obszarze.

Tabela 1. Mocne, słabe strony, szanse i zagrożenia

Mocne strony
Sfera społeczna 1. Dobrze rozwinięta i dostępna infrastruktura rekreacyjna oraz sportowa, w tym Średzki Park Wodny wraz kompleksem boisk sportowych, kortów tenisowych i lodowiskiem, stadion miejski, pełnowymiarowa hala sportowa przy SP nr 3, boiska sportowe w miejscowościach wiejskich. 2. Duża liczba miejsc w żłobkach i przedszkolach, z zaznaczeniem, iż dotyczy ona Środy Śląskiej. 3. Bogata oferta kulturalna, w tym Dom Kultury w Środzie Śląskiej, kino cyfrowe, Biblioteka Publiczna w Środzie Śląskiej. 4. Rozwinięta sieć świetlic wiejskich na obszarach wiejskich gmin, pełniących funkcję społeczne, kulturalne, edukacyjne. 5. Bogata oferta związana z aktywizacją środowisk seniorskich i znaczna aktywność społeczna seniorów w gminie. 6. Liczna i aktywne organizacje pozarządowe, kluby sportowe, koła gospodyń wiejskich, liderzy społeczni. 7. Dobrze rozwinięta baza kształcenia podstawowego. Sfera gospodarcza 1. Lokalizacja na terenie gminy Legnickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, duża liczba miejsc pracy bezpośrednio na terenie gminy. 2. Rozwinięta oferta handlowa i usługowa. 3. Funkcjonująca na terenie gminy komunikacja publiczna (Średzka Komunikacja Publiczna sp. z o. o.) zapewniająca połączenia komunikacyjne w obrębie gminy oraz do gmin ościennych. 4. Przebieg linii kolejowej nr 275, z przystankami na terenie gminy (stacja Środa Śląska i Przedmoście-Święte). 5. Gęsta sieć drogowa, w tym dobre połączenia drogowe w obrębie gminy, jak też do sąsiednich ośrodków, w tym do Brzegu Dolnego, Legnicy, Lubina, Wrocławia. 6. Projektowana nowa obwodnica Środy Śląskiej, która docelowo wyprowadzi ruch tranzytowy poza obręb miasta.

Sfera środowiskowa i przestrzenna

1. Zrównoważona struktura osadnicza, z dominującym ośrodkiem miejskim i powiatowym Środą Śląską oraz lokalnymi ośrodkami usługowymi (Szczepanów, Ciechów), gwarantująca dobry dostęp do usług publicznych.
2. Historyczny charakter Środy Śląskiej, bogate zasoby dziedzictwa kulturowego, w tym Skarb Średzki.
3. Walory przyrodnicze, w tym obszary chronione, tzw. „zielone płuca gminy”, zlokalizowane w północnej części gminy Środa Śląska, dostęp do Odry, gwarantujące rozwój funkcji rekreacyjnych i wypoczynkowych.
4. Objęcie ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dużej części gminy.
5. Rozwinięta infrastruktura wodociągowa oraz kanalizacyjna, obejmująca prawie całą przestrzeń gminy.

Słabe strony

Sfera społeczna

1. Niskie wskaźniki urodzeń.
2. Szybko rosnąca liczba osób starszych, generująca istotne wyzwania i potrzeby dla polityki społecznej.
3. Wysokie i rosnące ceny mieszkań na terenie gminy, przy stosunkowo niskiej podaży, złym stanie części zasobów mieszkaniowych, w tym zasobów komunalnych.
4. Brak dostatecznej liczby miejsc w żłobkach i przedszkolach na obszarach wiejskich gminy.
5. Ograniczona oferta kształcenia ponadpodstawowego w Środzie Śląskiej.
6. Brak szpitala na terenie Środy Śląskiej oraz ograniczony dostęp do lekarzy specjalistów.
7. Brak toalet w strefie śródmiejskiej Środy Śląskiej.
8. Ograniczona aktywność i zaangażowanie społeczne, zawężające się do liderów i organizacji społecznych.
9. Niski poziom finansowania lokalnych inicjatyw społecznych w stosunku do oczekiwań i potrzeb wspólnot lokalnych.

10. Ograniczona oferta czasu wolnego dla dzieci i młodzież z obszarów wiejskich gminy, mało atrakcyjna oferta świetlicowa kierowana do mieszkańców.

Sfera gospodarcza

1. Niewystarczająca oferta usług dla ludności związana z gastronomią i restauracjami.
2. Utrata walorów krajobrazowych w związku z inwestycjami gospodarczymi oraz w energetyką odnawialną.
3. Niekorzystna lokalizacja dworca PKP z perspektywy części obszarów gminy.
4. Niedostateczne powiązania komunikacyjne części miejscowości z gminy.
5. Duże natężenie ruchu, w tym pojazdów wysokotonażowych, co wynika z rozwiniętej funkcji gospodarczej i tranzytowej przestrzeni gminy.

Sfera środowiskowa i przestrzenna

1. Degradacja zabudowy w strefie śródmiejskiej Środy Śląskiej, zarówno obiektów mieszkalnych, jak też przestrzeni publicznych.
2. Degradacja tkanki urbanistycznej na obszarach wiejskich, w tym degradacja licznych obiektów zabytkowych.
3. Niski poziom estetyki, w szczególności na obszarach wiejskich gminy.
4. Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura rowerowa.
5. Niewystarczająca liczba miejsc parkingowych na terenie Środy Śląskiej, w tym przy szkołach, przedszkolach oraz dla mieszkańców.
6. Braki infrastruktury teleinformatycznej, słaby dostęp do szerokopasmowego internetu.
7. Problem niskiej emisji, widoczny w szczególności w strefie śródmiejskiej Środy Śląskiej.

Szanse

Sfera społeczna:

1. Zmiana trendów spędzania wolnego czasu preferujących aktywność.

Sfera gospodarcza

1. Dalszy rozwój aktywności gospodarczej na terenie gminy, w tym poprzez przyciąganie nowych inwestycji.
2. Bliskość Wrocławia i Legnicy, dużych ośrodków miejskich, kształtujących dostępność do rynku pracy, usług publicznych, np. związanych z edukacją wyższą, opieką zdrowotną, jak wpływających na kształtowanie się procesów osadniczych (przyciąganie nowych mieszkańców).
3. Przebieg i bliskość ważnych szlaków komunikacyjnych, w tym autostrady A4, drogi krajowej nr 94, linii kolejowej nr 275.
4. Rozwój turystyki wodnej w oparciu o Odrę.
5. Rozwój zielonej gospodarki i gospodarki o obiegu zamkniętym.
6. Rozwój sieci szerokopasmowego internetu na terenie gminy.
7. Rozwój form pracy zdalnej, umożliwiający przyciąganie nowych mieszkańców.

Sfera środowiskowa i przestrzenna

1. Zwiększenie świadomości społecznej odnośnie ochrony środowiska, ochrony klimatu, zachowania bioróżnorodności.

Zagrożenia

Sfera społeczna

1. Emigracja mieszkańców ze względu na lepszą ofertę pracy (konkurencja o zasoby ludzkie).
2. Zagrożenia cywilizacyjne młodzieży i dzieci, np. związane z uzależnieniami.
3. Trudność integracji społecznej i kulturowej migrantów.

Sfera gospodarcza

1. Upadek małych firm i mikroprzedsiębiorstw w związku z niekorzystną sytuacją gospodarczą w kraju.
2. Przenoszenie działalności gospodarczych poza Polskę.

Sfera środowiskowa i przestrzenna

1. Coraz większa presja na środowisko przyrodnicze i na ludzi związana z rozwojem aktywności gospodarczej, inwestycjami komunikacyjnymi, urbanizacją.
2. Coraz większa presja komunikacyjna w regionie i obszarze funkcjonalnym, wpływająca na drożność szlaków komunikacyjnych na terenie gminy.
3. Zagrożenie powodziowe na części terytorium gminy, utrudniające możliwości gospodarowania.
4. Brak realnego wsparcia dla prywatnych właścicieli obiektów zabytkowych i brak perspektyw rozwiązania tego problemu w przyszłości (np. stodoły, domy).
5. Brak możliwości rozwoju infrastruktury gazowej.

3. Wyzwania rozwojowe Gminy Środa Śląska

Ostatnim etapem podsumowania diagnostycznego było sformułowanie wyzwań rozwojowych Gminy Środa Śląska w perspektywie strategicznej. Poniżej przedstawiono najważniejsze czynniki determinujące rozwój gminy.

Gmina Środa Śląska jest przestrzenią, która znacząco rozwinęła się pod względem gospodarczym. Powstały nowe miejsca pracy, oferujące mieszkańcom możliwość pracy na miejscu. Dodatkowo atutem gminy jest bliskość rynku pracy, który zlokalizowany jest w obrębie aglomeracji wrocławskiej. Należy przy tym zauważyć, iż pojawia się szereg czynników, które mogą ograniczać aktywność gospodarczą.

- Rozwój gospodarczy na terenie gminy zasadniczo nie ogranicza jeszcze brak terenów inwestycyjnych. W gminie Środa Śląska dostępnych jest jeszcze około 130 ha terenów inwestycyjnych. Rozwój gospodarczy na terenie gminy charakteryzował się dużą dynamiką. Było to zjawisko korzystne dla lokalnego rynku pracy, jak też dochodów podatkowych gminy. Duża dynamika rozwoju funkcji gospodarczej wpływa jednak niekorzystnie na środowiskowo i wybrane aspekty społeczne.
- Rosnące koszty prowadzenia działalności, jak też pogłębiający się deficyt kadr na rynku pracy mogą wpływać na konkurencyjność prowadzenia działalności gospodarczych na terenie gminy. Wymusza to poszukiwanie przez przedsiębiorców rozwiązań kompensujących, np. zatrudnienie pracowników spoza kraju. Nie można wykluczyć, iż przedsiębiorcy poszukiwać będą innych rozwiązań, np. technologicznych, czy też przenosić będą działalność gospodarczą w inne rejony Świata.
- Aby podtrzymać pozytywne wskaźniki rozwoju gospodarczego potrzebne są inwestycje w kadry, jak też w innowacyjność. Te zagadnienia są istotne z perspektywy wspierania rozwoju gospodarczego, np. z poziomu systemu edukacyjnego, czy też poprzez takie narzędzia jak inkubacja przedsiębiorczości.
- Prognozuje się, iż na terenie gminy Środa Śląska nadal będą zachodzić dynamiczne procesy związane z rozwojem funkcji gospodarczej. Związane jest

to z korzystną lokalizacją gminy w układzie powiązań funkcjonalnych, w tym komunikacyjnych. Rozwój gospodarczy na terenie gminy powinien być przy tym moderowany. Związane jest to z wyczerpywaniem się zasobów, w szczególności wody. Duża dynamika przemian gospodarczych wymusza odpowiednie dostosowanie infrastruktury technicznej, w tym drogowej i społecznej. Oznacza także, że zachodzić będą dalsze zmiany w funkcjonowaniu przestrzeni gminy. Kluczowe dla rozwoju gospodarczego na terenie gminy będzie pogodzenie potrzeb ochrony środowiska i przyrody, jak też oczekiwań społecznych.

Korzystna lokalizacja, uwarunkowania przestrzenne i dostępność komunikacyjna wpływać będą na rozwój gospodarczy i jednocześnie rozwój funkcji mieszkaniowej na terenie gminy Środa Śląska.

- Uwarunkowania lokalizacyjne gminy Środa Śląska związane są z położeniem na skrzyżowaniu ważnych szlaków komunikacyjnych regionu, w niedużej odległości od autostrady A4. Przez gminę przebiegają ważne szlaki komunikacyjne kraju, zarówno drogowe i kolejowe. Są to przy tym ważne szlaki komunikacyjne w układach międzynarodowych, które w dużym stopniu wykreowały potencjał gospodarczy na terenie gminy. Dalsze planowane inwestycje w układ komunikacyjny podnosić będą atrakcyjność inwestycyjną, jak też kształtować będą dostępność do rynku pracy. Dla gminy Środa Śląska niezwykle ważne są przy tym połączenia kolejowe, które umożliwiają szybki i bezpieczny dojazd do Wrocławia i Legnicy.
- Zrównoważona struktura osadnicza gminy, bliskość Wrocławia, kompaktowy i jednocześnie kompleksowy pod względem dostępności do usług publicznych charakter miasta Środa Śląska, kształtują jakość zamieszkania na terenie gminy. Środa Śląska jest ważnym ośrodkiem obsługi ludności, zapewnia dostęp do szeregu usług publicznych, w tym kultury, sportu i rekreacji oraz edukacji. Miasto jest dobrze skomunikowane z przestrzenią wiejską gminy.
- Kwestia dostępności do rynku pracy, bliskość Wrocławia, jak też kompleksowość usług publicznych to ważne atuty sprzyjające rozwojowi funkcji mieszkaniowej na terenie gminy. Gmina Środa Śląska posiada możliwość moderowania rozwoju funkcji mieszkaniowej, mając na uwadze jej lokalizację i charakter w przestrzeni gminy. Ma przy tym możliwość i narzędzia rozwoju

zrównoważonej struktury osadniczej, charakteryzującej się dobrą dostępnością komunikacyjną, dostępnością do usług publicznych, zarówno w odniesieniu do budownictwa wielorodzinnego i jednorodzinnego.

Mieszkańcy gminy Środa Śląska posiadają dobry dostęp do szeregu usług publicznych. Gmina w ciągu ostatnich lat inwestowała w poprawę jakości usług. Dotyczy to między innymi oferty sportowo-rekreacyjnej, edukacyjnej, kulturalnej. Problemem nadal jest niewystarczający dostęp do usług opieki zdrowotnej.

- Mieszkańcy w gminie Środa Śląska mają do dyspozycji dobrze rozwinięty system opieki nad dziećmi w wieku przedszkolnym, dobrze funkcjonujący system edukacji podstawowej oraz ofertę edukacji ponadpodstawowej.
- Gmina poprawiła dostępność do zajęć sportowych i oferty rekreacji oraz jest aktywna w zakresie tworzenia i rozwijania oferty kulturalnej. Korzystna sytuacja gospodarcza wpłynęła na wzrost dochodów mieszkańców co pozytywnie wpłynęło na popyt i podaż oferty wypoczynku i rekreacji.
- W gminie rozwinięta jest infrastruktura wodno-kanalizacyjna oraz system gospodarki odpadami.
- Szczególnym wyzwaniem rozwoju gminy Środa Śląska jest zapewnienie dostępu do opieki zdrowotnej. Jak wynika z badań prowadzonych z mieszkańcami gminy poprawa dostępu do opieki zdrowotnej wskazywana jest jako jedna z najbardziej pożądanых działań. Gmina posiada jednak ograniczone zdolności do kreowania rozwiązań z zakresu specjalistycznej opieki zdrowotnej.

Istotnym wyzwaniem dla Gminy Środa Śląska będzie dostosowanie polityki społecznej do skutków zjawisk demograficznych związanych ze starzeniem się społeczeństwa. Istotne będzie kreowanie rozwiązań sprzyjających włączeniu społecznemu, aktywności mieszkańców i zwiększających zaufanie do samorządu.

- Zjawiska demograficzne w dużym stopniu wpływać będą na kwestie pomocy społecznej, opieki zdrowotnej oraz kształtować będą sytuację na rynku pracy. Zwiększą się m. in. potrzeby pomocy społecznej, opieki zdrowotnej czy też wzrośnie popyt na ofertę aktywności społecznej osób w wieku senioralnym.

- W gminie zachodzą pozytywne zmiany w zakresie aktywności społecznej różnych form. Widoczny był wzrost wybranej aktywności kulturalnej oraz obywatelskiej i społecznej. Te zagadnienia powinny być szczególnie wspierane i moderowane w skali całej gminy.

Mając na względzie opisane wyżej potrzeby rozwojowe zdefiniowano kluczowe wyzwania rozwojowe, stojące przed Gminą Środa Śląska.

Rysunek 2. Wyzwania rozwojowe Gminy Środa Śląska

Źródło: opracowanie własne

4. Wizja oraz cele rozwoju Gminy Środa Śląska

Wizja jest wyobrażeniem przyszłości, do której prowadzą kreowane na poziomie lokalnym i ponadlokalnym działania instytucji publicznych i partnerów prywatnych.

Mając na uwadze oczekiwania mieszkańców, wyniki konsultacji i prowadzonych badań oraz wyzwania rozwojowe gminy, należy założyć, iż Gmina Środa Śląska kontynuować będzie podjęte już działania rozwojowe. Nie tracą zatem na aktualności zapisy przyjęte w odniesieniu do wizji.

Wizja Gminy Środa Śląska

- **Środa Śląska gminą rozwijającą się w sposób zrównoważony, łączącą tradycję z nowoczesnością, prężną pod względem gospodarczym, potrafiącą sprostać sytuacjom kryzysowym.**
- **Gmina Środa Śląska to miejsce przyjazne środowisku, zintegrowane społecznie, w którym warto mieszkać, pracować i aktywnie spędzać wolny czas.**

W strukturze celów rozwoju ważną rolę odgrywa misja. Misja jest faktycznie celem nadrzędnym prowadzonej polityki rozwoju lokalnego, odwołuje się do odbiorców działań i wskazuje w oparciu o jakie wartości powinna być prowadzona.

Misja co do zasady powinna być niezmienna w dłuższym czasie, gdyż w przypadku działania samorządu lokalnego niezmiennie pozostają cele nadrzędne jego działania, a odbiorcami byli, są i będą przede wszystkim mieszkańcy.

Misja Gminy Środa Śląska

- **Środa Śląska gminą dobrą do życia dla pokoleń, rozwijającą się zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.**

Z wizji, misji oraz wyzwań rozwojowych płyną cele rozwojowe oraz priorytety, które nawiązują do wymiaru społecznego, środowiskowego i gospodarczego. W celach skupiono się na dwóch wymiarach: jakości życia mieszkańców (cel 1. Gmina przyjazna i dostępna dla mieszkańców) oraz zrównoważonym rozwoju w odniesieniu do funkcji gospodarczej, środowiska i przestrzeni gminy Środa Śląska (cel 2. Zrównoważony i dostosowany do potencjałów i potrzeb rozwój gminy).

Cele strategiczne rozwoju Gminy Środa Śląska w perspektywie 2030 roku:

Cel 1. Gmina przyjazna i dostępna dla mieszkańców.

Cel 2. Zrównoważony i dostosowany do potencjałów rozwój gminy.

Wskazane powyżej cele strategiczne skupiają na kluczowych dążeniach rozwoju gminy, które wynikają bezpośrednio z wyzwań rozwojowych. Wyzwania są przekrojowe i wymagają łączenia różnych typów działań. Niemniej możliwe jest wskazanie zasadniczej spójności zdefiniowanych celów strategicznych i wyzwań.

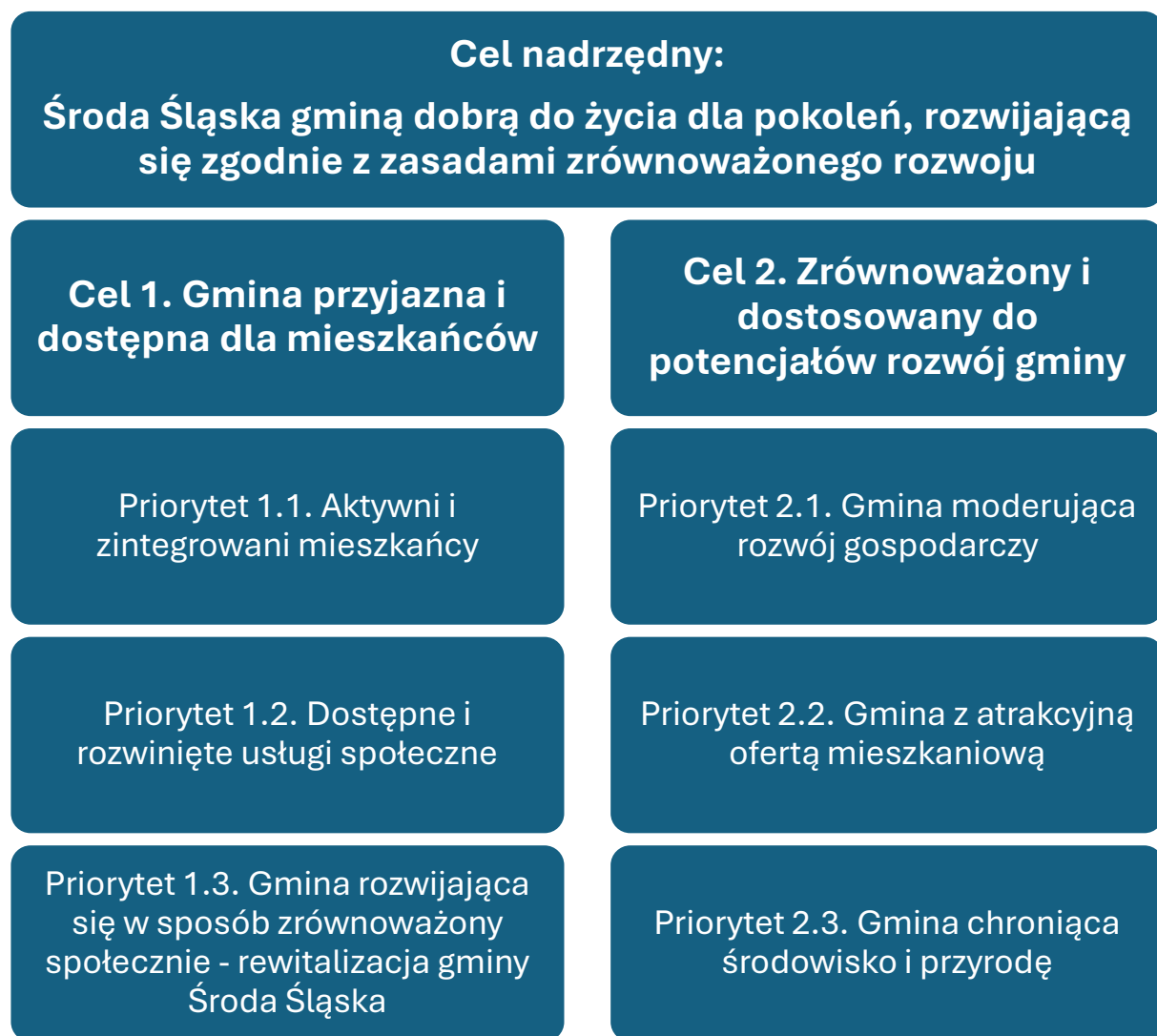
Cel 1. Gmina przyjazna i dostępna dla mieszkańców

- **WYZWANIE 1.**
Wzmocnienie integracji i aktywności społecznej mieszkańców gminy.
- **WYZWANIE 2.**
Zrównoważony terytorialnie rozwój usług publicznych, w tym dostępu do opieki żłobkowej, przedszkolnej, wysokiej jakości edukacji, oferty czasu wolnego, opieki zdrowotnej.
- **WYZWANIE 3.**
Kompleksowa rewitalizacja przestrzeni miejskiej i obszarów wiejskich.

Cel 2. Zrównoważony i dostosowany do potencjałów rozwój gminy

- **WYZWANIE 4.**
Wykorzystanie potencjałów gminy, w tym lokalizacyjnego, do moderowania kierunków rozwoju gospodarczego na terenie gminy.
- **WYZWANIE 5.**
Wzmocnienie funkcji osadniczej na terenie gminy, w tym rozwój oferty mieszkaniowej wielorodzinnej i jednorodzinnej z uwzględnieniem uwarunkowań przestrzennych.
- **WYZWANIE 6.**
Zachowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych oraz poprawa stanu środowiska.

Rysunek 3. Cele i priorytety Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030

Źródło: opracowanie własne

5. Priorytety oraz kierunki działań

Struktura hierarchiczna Strategii ma swoje rozwinięcie w postaci kierunków działań, które przypisane zostały do poszczególnych priorytetów. Kierunki działań wynikają bezpośrednio z diagnozy, a ich brzmienie bazuje na zdolnościach realizacyjnych Gminy. Realizacja kierunków działań przyczyni się do osiągnięcia obrazu przyszłości nakreślonego w wizji rozwoju. Przy realizacji wybranych projektów i przedsięwzięć odpowiadających kierunkom działań należy brać pod uwagę ustalenia wpisane w misję.

Cel 1. Gmina przyjazna i dostępna dla mieszkańców

Priorytet 1.1. Aktywni i zintegrowani mieszkańcy

Gmina Środa Śląska budując i realizując Strategię rozwoju zwraca szczególną uwagę na uspołecznienie procesu formułowania problemów rozwoju i oczekiwanych kierunków działań. Gmina Środa Śląska dążyć będą do zwiększenia skuteczności i zasięgu informacji nt. działań i aktywności publicznych – w tym poprzez narzędzia komunikacji internetowej, jak też rozwiązania analogowe i kontakt bezpośredni. Ważne jest zachowanie różnorodności form kontaktu z mieszkańcami, mając na względzie ich skuteczność.

Gmina zamierza wdrażać zasady rozwoju oparte na partycypacji społecznej, w którym głos mieszkańców jest ważny dla decyzji rozwojowych. Ważne są przy tym pomysły i zaangażowanie mieszkańców w realizację kluczowych dla rozwoju gminy priorytetów, np. związanych z ochroną środowiska, kształtowaniem oferty kulturalnej, wspieraniem rozwoju gospodarczego. Gmina wspierać i współpracować będzie z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz rozwoju lokalnego. Wspierać będzie integrację i rozwój organizacji społecznych. Dążyć będzie do rozwoju i prowadzenia aktywnych działań zwiększających udział mieszkańców w rozwoju lokalnym, w tym poprzez spotkania w terenie, konsultacje społeczne.

Idea gminy zintegrowanej społecznie zakłada wspieranie mieszkańców będących w szczególnej sytuacji życiowej. Ważnym zagadnieniem polityki społecznej będzie polityka senioralna. Zakłada się, że w gminie rozwijać się będzie system usług opieki nad osobami starszymi. Gmina dążyć będzie do wspierania profilaktyki zdrowia,

zwiększania dostępu do usług zdrowotnych, w tym uwzględniając potrzeby osób starszych.

Oceniając potrzeby osób starszych należy zaznaczyć, iż seniorzy są bardzo zróżnicowaną grupą społeczną, co przekłada się również na różnorodność potrzeb. Dane systemu pomocy społecznej wskazują, iż do kluczowych problemów należy zaliczyć kwestie długotrwałej choroby, samotności, ubóstwa gospodarstw jednoosobowych, niepełnosprawności.

Seniorzy w gminie Środa Śląska to jednocześnie grupa bardzo aktywna społecznie. Oczekują oni wsparcia z zakresu możliwości rozwijania zainteresowań, kontaktów społecznych, uczestnictwa w kulturze.

Zagadnienia i szczegółowe kierunki polityki pomocy społecznej definiowane będą w strategiach rozwiązywania problemów społecznych, uwzględniając w szczególności sposób potrzeby osób samotnych i wykluczonych społecznie.

Gmina Środa Śląska kontynuować będzie działania zwiększające dostęp jej przestrzeni i usług, w tym do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, np. poprzez likwidację barier architektonicznych, wdrażanie odpowiednich rozwiązań organizacyjnych, jak też budowanie społecznej wrażliwości i otwartości na problemy i potrzeby osób z niepełnosprawnościami. Istotną kwestią rozwoju będzie zapewnienie poczucia bezpieczeństwa publicznego i osobistego.

Tabela 2. Kierunki działań w priorytecie 1.1. Aktywni i zintegrowani mieszkańcy

Kierunki działań:
1. Realizowanie kampanii edukacyjno-informacyjnych wzmacniających postawy obywatelskie, budujących świadomość społeczną, aktywizujących mieszkańców do realizacji inicjatyw oddolnych.
2. Realizowanie projektów integracyjnych wspierających tworzenie wspólnoty
3. Wspieranie rozwoju i współpraca z NGO, KGW, liderami społecznymi, aktywistami.
4. Ukierunkowanie Centrum NGO na podejmowanie działań dedykowanych rozwojowi NGO, liderów społecznych, aktywistów (np. poprzez organizację Akademii Liderów Społecznych), inicjowanie i moderowanie działań pobudzających integrację społeczną i inicjatywy oddolne.

5. Realizowanie wydarzeń integrujących społeczność lokalną z imigrantami.
6. Polityka senioralna, pomoc społeczna oraz usługi zdrowotne realizowane pod auspicjami CUS.
7. Rozwój usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób w wieku senioralnym wymagających dziennej opieki oraz rozwój placówek dziennej opieki.
8. Poprawa dostępności w zakresie barier architektonicznych, organizacyjnych, społecznych.
9. Poprawa i zachowanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego.

Priorytet 1.2. Dostępne i rozwinięte usługi społeczne

Problemy społeczne w coraz większej skali generowane są przez sytuację demograficzną. Ich skala będzie zależeć od liczby osób starszych mieszkających w gminie. Prognozy demograficzne wskazują, iż udział ludności w wieku senioralnym utrzymywać się będzie na wysokim poziomie. Gmina Środa Śląska stoi przed wyzwaniem dostosowania polityki społecznej do potrzeb starzejącego się społeczeństwa. Seniorzy to bardzo zróżnicowana grupa społeczna pod względem potrzeb. Wyzwaniem lokalnego systemu pomocy społecznej będzie zapewnienie stosownej opieki i wsparcia dla coraz liczniejszej grupy osób. Mieszkańcy gminy oczekują przy tym w szczególności poprawy dostępu do opieki zdrowotnej. Gmina Środa Śląska aktywnie włączy się do działań mających na celu poprawę dostępności zarówno do podstawowej oraz specjalistycznej opieki zdrowotnej.

Gmina Środa Śląska charakteryzuje się dobrą dostępnością do edukacji podstawowej. Deficyty widoczne są przede wszystkim w zakresie edukacji przedszkolnej, żłobkowej, tj. lokalizacja tych usług nie jest w gminie optymalna. Wyzwaniem jest także tzw. edukacja włączająca. Zakłada się realizację działań, które wzmocnią system edukacji podstawowej i poprawią dostępność do opieki przedszkolnej i żłobkowej na terenie gminy.

W Gminie Środa Śląska widoczny jest wzrost zainteresowania ofertą kultury oraz oczekiwania dotyczące wzmocnienia integracji społecznej. Prężenie działa m. in. Biblioteka Publiczna w Środzie Śląskiej. Zdecydowanie gorszy dostęp do oferty kultury mają mieszkańcy obszarów wiejskich gminy. Zakłada się dalszy rozwój oferty

kulturalnej, w tym zwiększanie jej dostępności dla wszystkich mieszkańców i sołectw. Gmina dążyć będzie do systematycznej poprawy warunków socjalnych i lokalowych, zarówno z myślą o stałej działalności instytucji kultury, jak również działalności grup artystycznych oraz działalności lub udziału w kulturze mieszkańców. Podobne potrzeby widoczne są w przypadku oferty sportu i rekreacji.

Ważną kwestią będzie przeciwdziałanie wykluczeniu komunikacyjnego oraz zapewnienie dobrego dostępu do komunikacji zbiorowej. Dostęp do komunikacji publicznej stanowić będzie podstawę funkcjonowania gminy jako zintegrowanej społeczności lokalnej.

Tabela 3. Kierunki działań w priorytecie 1.2. Dostępne i rozwinięte usługi społeczne

Kierunki działań: 1. Współpraca z powiatem w celu realizacji programów zdrowotnych i profilaktycznych dla mieszkańców gminy wykorzystując potencjał m.in. „szpitala – poradni 0”. 2. Przekształcenie GOPS w CUS i zdefiniowanie zakresu zadań CUS. 3. Budowa nowych i rozbudowa istniejących placówek żłobkowo-przedszkolnych (np. w PPP, we współpracy z Gminą Kostomłoty), w tym przy współpracy z gminami ościennymi. 4. Rozwój oferty szkolnej np. poprzez profilowanie klas (klasy językowe, sportowe, informatyczne, edukacja włączająca). 5. Rozwój placówek szkolnictwa niepublicznego. 6. Rozwój oferty zajęć pozalekcyjnych dla uczniów dotyczących np. programowania, nauki języków obcych, rozwoju kompetencji społecznych, ekologii. 7. Podjęcie przez Inkubator Przedsiębiorczości współpracy ze szkołami z zakresu rozwoju przedsiębiorczości i postaw innowacyjnych. 8. Rozszerzenie oferty edukacyjnej (np. nauka języków obcych, informatyka, kompetencje społeczne) i poprawa dostępu do niej dla różnych grup wiekowych (np. aktywizacja świetlic wiejskich, utworzenie UTW). 9. Rozwój oferty i infrastruktury kultury ukierunkowany na poprawę jej dostępności, w tym dla mieszkańców obszarów wiejskich (np. poprzez rozwój mobilnej infrastruktury kulturalnej, obwoźne kino plenerowe).
--

10. Rozwój i modernizacja infrastruktury sportu i rekreacji.
11. Zwiększenie atrakcyjności oferty sportu i rekreacji (np. poprzez zatrudnienie moderatorów).
12. Przeciwdziałanie wykluczeniu komunikacyjnemu oraz zapewnienie dobrego dostępu do komunikacji zbiorowej.

Priorytet 1.3. Gmina rozwijająca się w sposób zrównoważony społecznie – rewitalizacja gminy Środa Śląska

W priorytecie Gmina rozwijająca się w sposób zrównoważony społecznie sformułowano zasadniczą potrzebę dokonania przemiany wybranych obszarów gminy Środa Śląska. Diagnozuje się potrzebę kontynuowania procesu rewitalizacji, wskazując przy tym pożądane przez społeczność kierunki przemian. Rewitalizacja w Polsce co do zasady realizowana jest w oparciu o programy rewitalizacji, które mają swoje oparcie w ustawodawstwie. Punktem ciężkości rewitalizacji są problemy społeczne, współwystępujące z szeregiem innych negatywnych problemów, np. gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych. Geneza zasadniczych problemów w Środzie Śląskiej związana jest z procesem transformacji gospodarczej lat 90-tych, zarówno w sensie społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzenno-funkcjonalnym. Rewitalizacja na terenie gminy Środa Śląska będzie procesem wieloletnim i należy ją traktować jako proces zmian, który docelowo pozwoli wykorzystać posiadane przez gminę zasoby, w tym lokalizacyjne i społeczne oraz dziedzictwa kulturowego. Obszary wymagające szczególnego wsparcia i nadania nowych funkcji zlokalizowane są zarówno w obrębie śródmiejskich stref mieszkaniowych, jak też związane są z obszarami wiejskimi gminy. Gmina Środa Śląska dążyć się będzie do wspierania rozwoju funkcji usługowej obszaru rewitalizacji. Zwiększy to atrakcyjność przebywania i zamieszkania, wspierać będzie również rozwój handlu i usług w strefie rynkowej. Kolejnym ważnym kierunkiem działania będzie poszukiwanie nowych funkcji dla obiektów oraz przestrzeni publicznych, tj. takich rozwiązań, które wspierać będą aktywność społeczną.

Tabela 4. Kierunki działań w priorytecie 1.3. Gmina rozwijająca się w sposób zrównoważony społecznie – rewitalizacja gminy Środa Śląska

Kierunki działań:

1. Opracowanie i przyjęcie Gminnego Programu Rewitalizacji.
2. Realizacja dedykowanych społeczności lokalnym działań z zakresu integracji społecznej.
3. Zachowanie dziedzictwa kulturowego jako istotnego elementu tożsamości lokalnej, w tym baszt i murów obronnych Środy Śląskiej.
4. Wzmocnienie funkcji handlowej i usługowej rynku w Środzie Śląskiej, w tym poprzez podniesienie estetyki.
5. Wzmocnienie lub rozwój nowych funkcji społecznych, kulturalnych, rekreacyjnych, przyrodniczych przestrzeni publicznych, w tym parków i podwórek.
6. Nadanie nowych funkcji niewykorzystanym lub zdegradowanym obiektom, np. obiektom po szkołach, starego kina.
7. Uporządkowanie stref parkowania w strefie okołorynkowej Środy Śląskiej, w tym przy wykorzystaniu narzędzi z obszaru SMART.

Cel 2. Zrównoważony oraz dostosowany do potencjałów rozwój gminy

Priorytet 2.1. Gmina moderująca rozwój gospodarczy

Gmina Środa Śląska, dzięki m. in. lokalizacji, dostępności terenów inwestycyjnych oraz kadr, stała się miejscem istotnego ożywienia gospodarczego. Widoczne były nowe inwestycje oraz wzrost zatrudnienia bezpośrednio na terenie gminy. Otwartość Gminy na inwestycje oznacza, że na jej terenie nadal tworzone będą warunki do lokowania nowych biznesów. Gmina zamierza wykorzystać swoje atuty, w tym posiadany zasób terenów inwestycyjnych i zamierza prowadzić ukierunkowaną na potrzeby inwestorów politykę wsparcia. Jednocześnie w procesie moderowania rozwoju gospodarczego zamierza kierować się zasadą zrównoważonego rozwoju, tj. uwzględniać będzie potrzeby lokalnych społeczności oraz zasady ochrony środowiska i przyrody.

Gmina rozwijać będzie atrakcyjność do prowadzenia działalności gospodarczych na swoim terenie poprzez poprawę dostępności komunikacyjnej do terenów inwestycyjnych poprzez modernizację i budowę dróg, jak np. budowę obwodnicy.

Środy Śląskiej Powstanie obwodnicy w ciągu drogi krajowej nr 94 jest istotne także dla innych funkcji, w tym mieszkaniowej. Pozwoli odciążyć z ruchu tereny mieszkaniowe.

Istotne znaczenie dla rozwoju innowacyjnej gospodarki, bazującej na lokalnych potencjałach związane jest z mikroprzedsiębiorcami. W gminie Środa Śląska funkcjonuje inkubator przedsiębiorczości, którego działalność wspierać będzie procesy preinkubacyjne. Inkubator stanie się jeszcze ważniejszym elementem lokalnego systemu wsparcia przedsiębiorczości, prowadząc działania promujące przedsiębiorczość i postawy innowacyjne wśród mieszkańców gminy.

Gmina Środa Śląska wspierać będzie rozwój przedsiębiorczości i konkurencyjność przedsiębiorstw na swoim obszarze. Możliwe to będzie poprzez szereg działań infrastrukturalnych, np. związanych z utrzymaniem dobrego stanu dróg, zwiększaniem dostępu do wody, rozwojem infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, wspierającej lokalne usługi, jak też poprzez działania miękkie, takie jak promocja produktów i usług z terenu gminy. Gmina prowadzić będzie stały dialog z przedsiębiorcami, wzmacniając swoją rolę moderatora w sieciach współpracy. Będzie otwarta na głosy i pomysły przedsiębiorców.

Tabela 5. Kierunki działań w priorytecie 2.1. Gmina moderująca rozwój gospodarczy

Kierunki działań:

1. Przyciąganie nowych inwestycji gospodarczych na teren gmin przy uwzględnieniu ich oddziaływania na środowisko oraz wpływ na społeczność lokalną, z preferencją dla działalności o niskim oddziaływaniu na środowisko.
2. Wspieranie i dążenie do integracji podmiotów gospodarczych funkcjonujących lub inwestujących na terenie gminy ze społecznością lokalną.
3. Wsparcie rozwoju mikroprzedsiębiorców przy wykorzystaniu potencjału lokalnego inkubatora przedsiębiorczości, w tym dążenie do rozwoju preinkubacji, szerszej promocji działalności inkubatora wśród społeczności lokalnej, w tym w szkołach na terenie gminy, wzmocnienie współpracy inkubatora z przedsiębiorcami z terenu gminy.
4. Wspieranie przedsiębiorców w zakresie wiedzy i umiejętności prowadzenia działalności gospodarczej z uwzględnieniem aktualnych trendów i możliwości rozwojowych, np. w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym.

5. Kreowanie i wspieranie współpracy przedsiębiorców.
6. Promowanie lokalnych produktów i usług.
7. Rozwój powiązań komunikacyjnych i infrastruktury transportowej sprzyjającej rozwojowi funkcji gospodarczej, w tym budowa obwodnicy Środy Śląskiej.
8. Optymalizacja rozwoju stref aktywności gospodarczej i inwestycji na terenie gminy pod względem dostępności i możliwości rozwoju infrastruktury technicznej oraz zasobów, przy zachowaniu obecnego stanu powierzchni terenów inwestycyjnych przeznaczonych pod funkcje gospodarcze.
9. Ograniczanie możliwości rozwoju aktywności gospodarczych przy istniejących i planowanych strefach mieszkaniowych, w tym dążenie do tworzenia stref buforowych pomiędzy funkcją gospodarczą i mieszkaniową.
10. Dostosowanie rozwoju infrastruktury i mediów do prognozowanego rozwoju gospodarczego i mieszkaniowego na terenie gminy.
11. Wspieranie i rozwój odnawialnych i alternatywnych źródeł energii przy uwzględnieniu lokalnych uwarunkowań i potrzeb społecznych oraz przyrodniczych.

Priorytet 2.2. Gmina z atrakcyjną ofertą mieszkaniową

Położenie gminy Środa Śląska stanowi jeden z kluczowych atutów rozwoju gospodarczego. Położenie przy głównych szlakach komunikacyjnych, w sąsiedztwie Wrocławia gwarantuje korzyści nie tylko dla działalności gospodarczych, ale także w wymiarze społecznym. Pozytywny wpływ sąsiedztwa dużych, dynamicznie się rozwijających miast związany jest z dostępem do usług metropolitalnych i miejsc pracy. Jednocześnie gmina Środa Śląska konkuruje z innymi gminami z aglomeracji. Kluczowe jest zatem budowanie przewag konkurencyjnych. Atutem gminy Środa Śląska mogą być między innymi niższe koszty zamieszkania i inwestowania, jak też dostęp do układu komunikacyjnego, w tym kolejowego oraz usług publicznych. Aby wykorzystać te atuty konieczne jest inwestowanie w rozwój usług publicznych, w tym komunikacji zbiorowej, usług społecznych i gwarantujących ofertę czasu wolnego. Ważne przy tym będzie wyeksponowanie sąsiedztwa i dostępu do terenów zieleni.

Rozwój funkcji mieszkaniowej na terenie gminy Środa Śląska wykorzystuje naturalne atuty lokalizacyjne. Przyciąganie nowych mieszkańców gwarantuje wzrost dochodów

budżetu gminy oraz wpływa na konkurencyjność lokalnych usług. Gmina Środa Śląska dążyć będą do rozwijania infrastruktury mieszkaniowej wraz z komplementarnymi i modelowymi rozwiązaniami z zakresu dostępu do usług publicznych, terenów zielonych oraz mobilności. Nastawiając się na przyciąganie nowych mieszkańców ważne będzie inwestowanie w rozwiązania poprawiające dostęp i jakość usług opieki nad dziećmi. Mieszkańcy oczekują poprawy dostępu do oferty czasu wolnego. Jest to postulat również zgłaszany w konsultacjach społecznych przez mieszkańców gminy. Gmina dążyć będzie do tworzenia stref usługowych możliwie blisko stref zamieszkania. W rozwoju funkcji mieszkaniowej kierować się będzie zasadą rozwoju tzw. stref urbanistycznych, posiadających dobry dostęp do usług publicznych, w tym edukacji, opieki zdrowotnej.

Szczególnie ważną kwestią w odniesieniu do atrakcyjności funkcji mieszkaniowej jest dostępność komunikacyjna. Zakłada się, że rozwój funkcji mieszkaniowej realizowany będzie w oparciu o zasadę najlepszego skomunikowania. Zakłada się dążenie do poprawy stanu technicznego i standardów dróg i szlaków komunikacyjnych. Gmina rozwijać będzie sieć dróg i ścieżek rowerowych, nie tylko z myślą o funkcji rekreacyjnej, ale także służących do codziennych celów komunikacyjnych.

Tabela 6. Kierunki działań w priorytecie 2.2. Gmina z atrakcyjną ofertą mieszkaniową

Kierunki działań:

1. Wspieranie rozwoju budownictwa mieszkaniowego, w tym poprzez planowanie przestrzenne oraz wyposażenie w infrastrukturę.
2. Wzmocnienie funkcji mieszkaniowych lokalnych ośrodków usługowych, zgodnie z zasadą rozwoju tzw. stref urbanistycznych, w tym w zakresie wyposażenia w infrastrukturę społeczną (żłobek, przedszkole, szkoła), dostępu do oferty czasu wolnego, terenów zielonych, terenów rekreacji i wypoczynku (np. tereny nadodrzańskie).
3. Rozbudowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, w tym oczyszczalni ścieków, uwzględniająca rozwój funkcji mieszkaniowej i gospodarczej.
4. Wspieranie rozwoju funkcji handlowo-usługowej dostosowanej do rozwoju funkcji mieszkaniowej.
5. Poprawa stanu technicznego dróg, chodników, rozwój dróg i ścieżek rowerowych.

Priorytet 2.3. Gmina chroniąca środowisko i przyrodę

Gminę Środa Śląska dotyczą wybrane problemy środowiskowe, które kształtują jakość życia. Warto podkreślić, iż część gminy to obszary chronione, które umożliwiają mieszkańcom i turystom kontakt z przyrodą. Kształtują przy tym potencjał oferty mieszkaniowej w swoim sąsiedztwie (północne obszary gminy). Wyzwaniem jest dostosowanie się do zmian klimatycznych i inwestowanie w rozwiązania, które wnosić będą wkład w ich zahamowanie.

Do lokalnych problemów środowiskowych należy zaliczyć kwestie złej jakości powietrza, problemy z hałasem, które w szczególny sposób koncentrują się w przestrzeniach sąsiadujących z układem komunikacyjnym i strefami aktywności gospodarczej. Gmina dążyć będzie do ograniczania niskiej emisji, w tym poprzez działania realizowane przez instytucje publiczne oraz poprzez wsparcie osób prywatnych w zakresie systemów grzewczych oraz odciążenie z ruchu pojazdów stref zamieszkania. Kwestie ochrony środowiska uwzględniane będą w dokumentach planistycznych gminy. Dążyć się będzie do wykluczania kolizji terenów o różnym, sprzecznym przeznaczeniu, położonych w bezpośrednim sąsiedztwie (np. zabudowa mieszkaniowa i zabudowa usługowa, produkcyjna).

Gmina Środa Śląska posiada dobrze rozwiniętą infrastrukturę techniczną, w tym związaną z gospodarką wodno-ściekową i gospodarką odpadami. W perspektywie kolejnych dekad Gmina zamierza modernizować infrastrukturę odpowiedzialną za ochronę środowiska, dostosowując ją do prognoz rozwoju.

Kwestie dostosowania się do zmian klimatycznych wymuszać będą poszukiwanie i stosowanie rozwiązań z zakresu odnawialnych źródeł energii, w tym takich, które będzie można wykorzystać na potrzeby energetyczne gminy, uwzględniając przy tym specyfikę i możliwości rozwoju OZE na terenie gminy (te kwestie ujęto w priorytecie Priorytet 2.1. Gmina moderująca rozwój gospodarczy).

Mając na względzie przystosowanie się do zmian klimatycznych Gmina dążyć będzie do wzmocnienia potencjału retencyjnego swojej przestrzeni, w tym poprzez zwiększenie zdolności do zatrzymania wód opadowych.

Ważne dla zrównoważonego rozwoju gminy jest zachowanie równowagi przyrodniczej oraz zachowanie walorów krajobrazowych. Działania związane z ochroną przyrody i środowiska uwzględniać będą cele ochronne ustanowione dla poszczególnych form ochrony przyrody.

Zgodnie z aktualnie obowiązującymi mapami zagrożenia powodziowego (MZP) i mapami ryzyka powodziowego (MRP), na terenie gminy Środa Śląska występują obszary zagrożenia powodziowego. Tereny znajdujące się na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią podlegają określonemu zagospodarowaniu, gdzie zgodnie z art. 166 pkt. 10 ustawy Prawo wodne, planowane zagospodarowanie nie może naruszać ustaleń planu zarządzania ryzykiem powodziowym czy stanowić zagrożenia dla ochrony zdrowia ludzi czy środowiska oraz utrudniać zarządzania ryzykiem powodziowym.

Szczegółowe informacje na temat gospodarowania wodami na terenie gminy Środa Śląska zdefiniowane zostały w Planie zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry. (Dz. U. 2022 r. poz. 2714). Jednym z celów głównych tego planu jest zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego, wśród których wymienia się wyeliminowanie lub unikanie wzrostu zagospodarowania na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią jako cel szczegółowy, z kolei ograniczanie wrażliwości obiektów i społeczności na zagrożenie powodziowe stanowi cel szczegółowy celu głównego, jakim jest obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego.

Gmina Środa Śląska aktywnie prowadzić będzie edukację ekologiczną. Pozwoli to efektywniej wdrażać szereg rozwiązań i działań, m. in. z zakresu gospodarki odpadami, rozwoju odnawialnych źródeł energii, czy też zachowania bioróżnorodności.

Tabela 7. Kierunki działań w priorytecie 2.3. Gmina chroniąca środowisko i przyrodę

Kierunki działań:

1. Termomodernizacje i wykorzystanie OZE w gminnych instytucjach publicznych i jednostkach gminnych.
2. Wdrażanie rozwiązań w zakresie zmniejszania emisyjności obiektów publicznych.
3. Wspieranie mieszkańców i przedsiębiorców w procesie termomodernizacji oraz zmiany ogrzewania na ekologiczne z naciskiem na odnawialne.
4. Tworzenie stref buforowych pomiędzy funkcjami gospodarczymi, komunikacyjnymi a mieszkaniowymi.
5. Prowadzenie edukacji ekologicznej na różnych poziomach organizacyjnych.
6. Zachowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych oraz czynna i bierna ochrona przyrody.
7. Zwiększenie powierzchni biologicznie czynnej, charakteryzującej się wysokim poziomem bioróżnorodności.
8. Zwiększenie zdolności retencyjnych przestrzeni gminy, w tym poprzez utworzenie nowych zbiorników retencyjnych
9. Zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego, w tym unikanie wzrostu zagospodarowania na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią i ograniczanie wrażliwości obiektów i społeczności na zagrożenie powodziowe.

6. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Środa Śląska

6.1. Podstawowe założenia zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Środa Śląska

1. Wstęp

Model zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Środa Śląska uwzględnia strategiczne kierunki rozwoju, bazując na najnowszych danych i analizach przestrzennych oraz demograficznych. Model ten odnosi się do potencjalnego przekroczenia bilansu Planu Ogólnego i proponuje rozwiązania pozwalające na harmonijny rozwój regionu, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, w szczególności:

- Ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, która określa zasady sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz ich integralność z polityką przestrzenną kraju i regionu.
- Ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, która reguluje kompetencje gmin w zakresie planowania i gospodarki przestrzennej.
- Rozporządzeniami wykonawczymi do ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, które precyzują standardy i procedury dotyczące strategii rozwoju gminy oraz Planu Ogólnego.

2. Analiza uwarunkowań przestrzennych

- Położenie i układ przestrzenny: Środa Śląska położona jest w pobliżu aglomeracji wrocławskiej, co sprzyja rozwojowi funkcji mieszkaniowych i przemysłowych.
- Struktura użytkowania terenu: Podział obszaru na strefy: mieszkaniową, usługową, przemysłową, rolniczą i ochronną.
- Infrastruktura komunikacyjna: Kluczowe znaczenie mają drogi krajowe i wojewódzkie, kolej oraz potencjalna rozbudowa transportu zbiorowego.

- Dynamika rozwoju urbanistycznego: Analiza nowych inwestycji oraz przewidywana ekspansja terenów mieszkaniowych i usługowych.

3. Analiza demograficzna

- Tendencje ludnościowe: Wzrost liczby mieszkańców związany z migracją do Środy Śląskiej, w tym z Wrocławia.
- Struktura wiekowa: Rosnący odsetek młodych rodzin oraz seniorów, co wymaga dostosowania polityki mieszkaniowej i infrastruktury społecznej.
- Prognozy demograficzne: Możliwość wzrostu populacji o 10-15% w ciągu najbliższej dekady.

4. Uwarunkowania środowiskowe

- Obszary chronione: Plan musi uwzględniać tereny Natura 2000, lasy oraz korytarze ekologiczne.
- Gospodarka wodna: Ochrona zasobów wodnych oraz budowa infrastruktury przeciwpowodziowej.
- Zielona infrastruktura: Tworzenie parków miejskich i obszarów rekreacyjnych.

5. Uwarunkowania ekonomiczne

- Sektor przemysłowy: Rozwój Średzkiej Strefy Gospodarczej oraz wsparcie dla przedsiębiorczości.
- Inwestycje i rynek pracy: Przyciąganie inwestorów poprzez ulgi podatkowe i rozwój nowoczesnych usług.
- Turystyka i usługi: Wzmocnienie funkcji turystycznej miasta poprzez rozwój bazy noclegowej i promocję lokalnego dziedzictwa.

6. Możliwość przekroczenia bilansu Planu Ogólnego

- Adaptacja nowych terenów inwestycyjnych: Możliwość rozszerzenia terenów pod zabudowę mieszkaniową i przemysłową w granicach gminy, szczególnie w rejonach o dużym potencjale inwestycyjnym, takich jak okolice głównych węzłów komunikacyjnych.

- **Elastyczność planowania:** Wprowadzenie mechanizmów umożliwiających dynamiczne dostosowywanie polityki przestrzennej do potrzeb rynku, w tym możliwość etapowego zwiększania powierzchni przeznaczonej pod zabudowę.
- **Wpływ na infrastrukturę:** Przekroczenie bilansu Planu Ogólnego może wiązać się z koniecznością rozbudowy infrastruktury drogowej, wodno-kanalizacyjnej i energetycznej, co wymaga ścisłej współpracy z inwestorami oraz władzami regionalnymi.
- **Zrównoważony rozwój:** Konieczność zapewnienia kompensacyjnych działań środowiskowych, takich jak rekultywacja terenów zdegradowanych czy inwestycje w odnawialne źródła energii, aby minimalizować wpływ nadmiernej urbanizacji na środowisko naturalne.
- **Aspekty społeczne:** Rozwój nowych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych musi iść w parze z budową obiektów użyteczności publicznej, takich jak szkoły, przychodnie czy centra kulturalne, aby zapewnić mieszkańcom odpowiedni standard życia.
- **Monitoring i korekty:** Regularna analiza skutków przekroczenia bilansu Planu Ogólnego oraz wdrażanie korekt w zależności od rzeczywistych zmian gospodarczych, demograficznych i środowiskowych.
- **Wzrost aktywności gospodarczej gminy:** Przekroczenie bilansu może umożliwić dalszy rozwój sektora przemysłowego i logistycznego, co przyczyni się do tworzenia nowych miejsc pracy oraz zwiększenia dochodów gminy z podatków.
- **Wzrost atrakcyjności gminy:** Poszerzenie oferty inwestycyjnej i mieszkaniowej może przyciągnąć nowych mieszkańców i przedsiębiorców, wpływając pozytywnie na rozwój lokalnego rynku usług i poprawę jakości życia.

7. Rekomendacje i wnioski

- **Integracja strategii gminnych:** Współpraca między gminami w zakresie infrastruktury i polityki przestrzennej, zgodnie z przepisami prawa krajowego i regionalnego.
- **Długoterminowe planowanie:** Tworzenie rezerw terenowych pod przyszłe potrzeby gospodarcze i społeczne.
- **Zrównoważona polityka przestrzenna:** Połączenie rozwoju gospodarczego z ochroną środowiska i wysoką jakością życia mieszkańców.

- Opracowanie strategii kompensacyjnych: Wdrożenie mechanizmów umożliwiających równoważenie intensyfikacji zabudowy poprzez zwiększenie terenów zielonych i ochronę przyrody, zgodnie z obowiązującymi regulacjami prawnymi dotyczącymi ochrony środowiska i planowania przestrzennego.

Proponowany model pozwala na elastyczne zarządzanie przestrzenią Środy Śląskiej, uwzględniając zarówno potrzeby gospodarcze, jak i ochronę środowiska oraz jakość życia mieszkańców, w zgodzie z obowiązującymi przepisami prawnymi.

6.2. Struktura sieci osadniczej gminy Środa Śląska wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych

Gmina Środa Śląska położona jest w centralnej części województwa dolnośląskiego, w centralnej części powiatu średzkiego. Graniczy na obszarze powiatu średzkiego z gminami: Miękinia od wschodu, Kostomłoty od południa, Malczyce od zachodu. Od strony północnej graniczy z gminą Wołów i Brzeg Dolny, położonymi w powiecie Wołowskim. Od strony południowej graniczy z gminą Kostomłoty, Kąty Wrocławskie i Wądroże Wielkie, położonymi w powiecie Jaworskim.

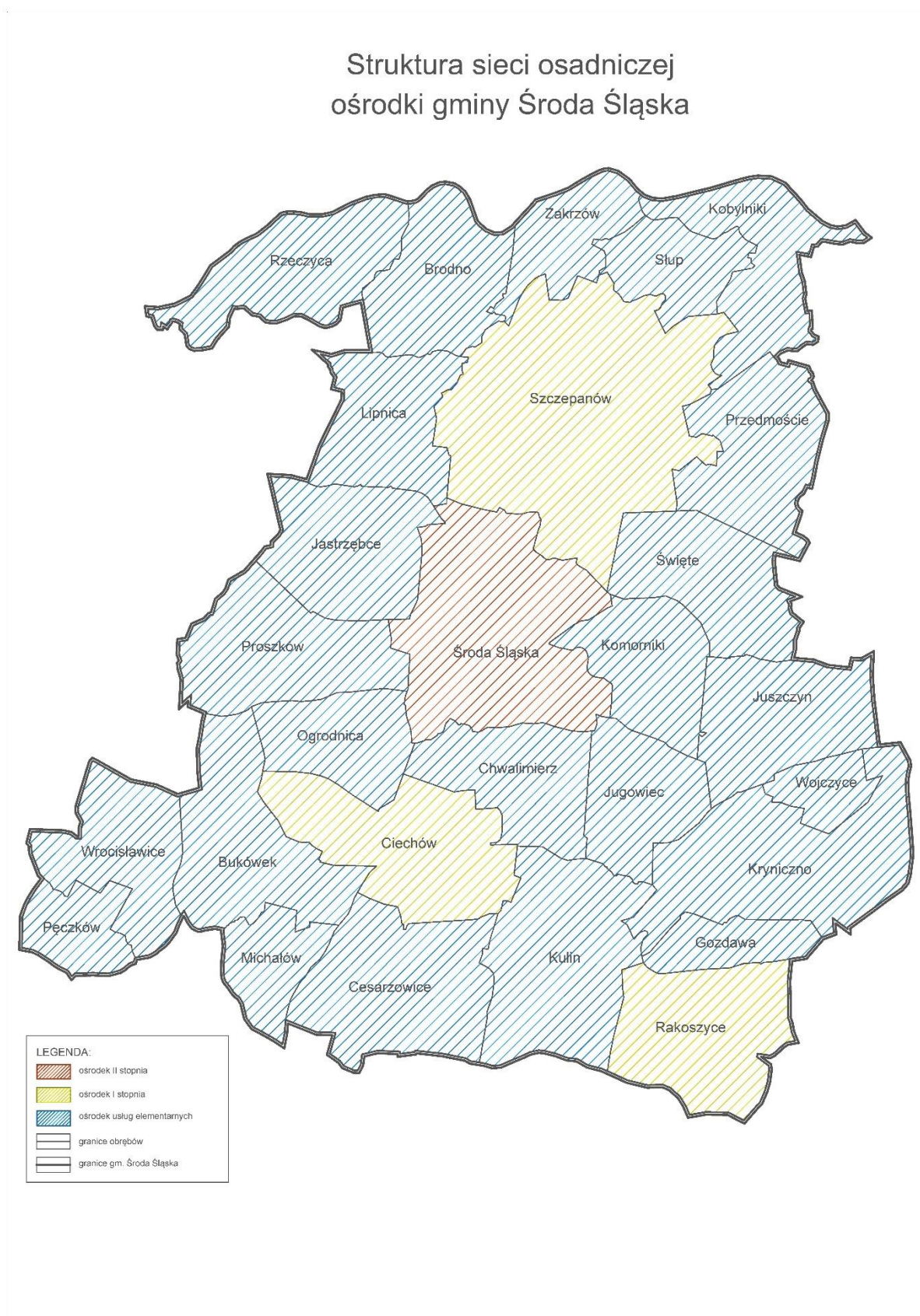
Centralnie położone miasto Środa Śląska zajmujące około 7% powierzchni gminy, otoczone jest równomiernie rozłożoną siecią 27 miejscowości.

Najważniejszym ośrodkiem usługowym poziomu II w gminie jest miasto Środa Śląska. Zasięgiem obsługi obejmuje granice powiatu średzkiego, świadcząc usługi dla mieszkańców miasta, gminy i gmin przyległych na lewym brzegu Odry.

Na terenie gminy znajdują się trzy ośrodki I stopnia. Należą do nich Ciechów, Rakoszyce i Szczepanów.

Pozostałe ośrodki usługowe oferują usługi na poziomie elementarnym. Zaliczono do nich: Brodno, Bukówek, Cesarzowice, Chwalimierz, Jastrzębce, Juszczyń, Komorniki, Kryniczno, Kulin, Ogrodnica, Proszków, Przedmoście, Święte, Wrocisławice.

Mapa 1. Hierarchia struktury sieci osadniczej w gminie Środa Śląska

Źródło: opracowanie własne

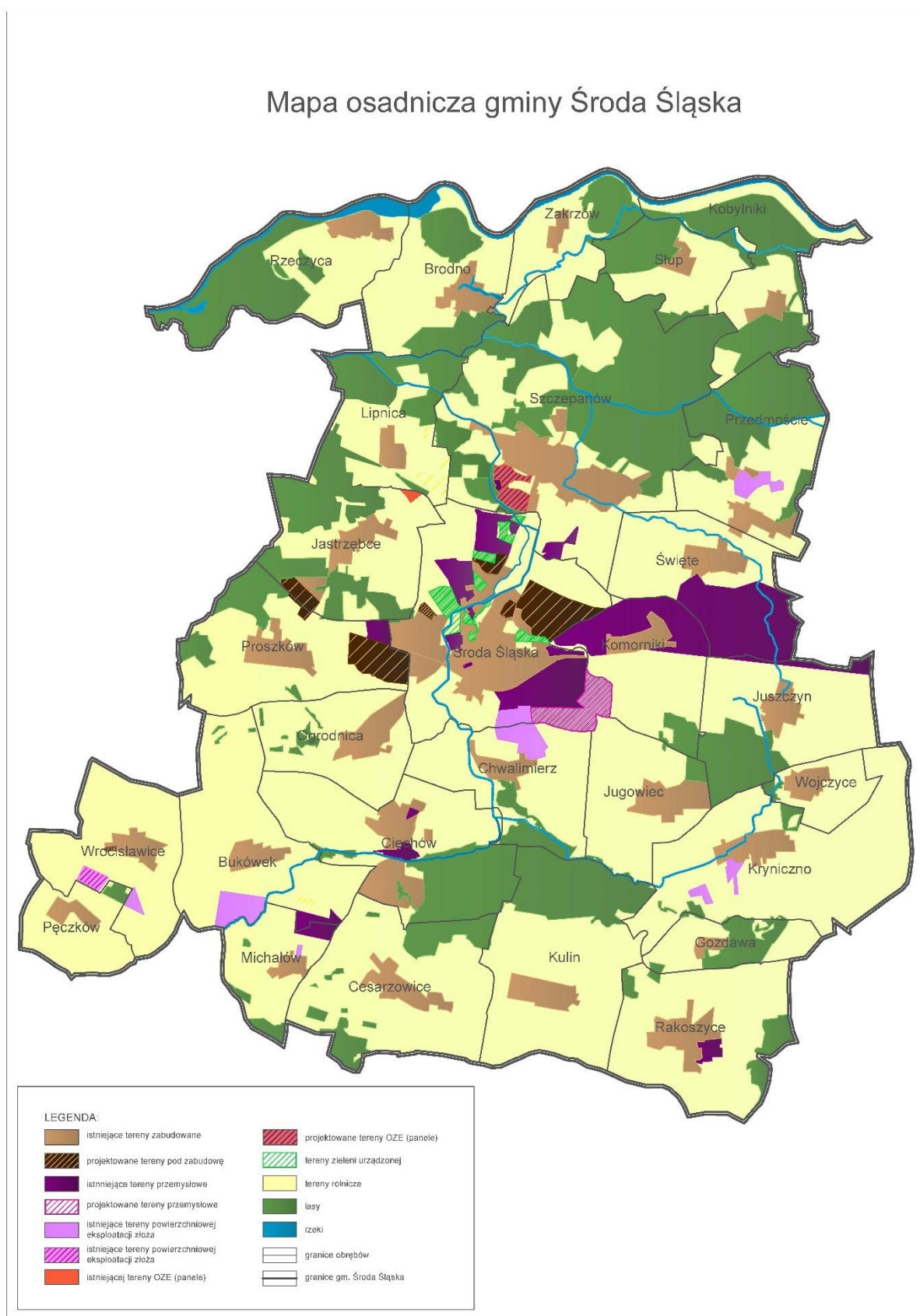
W 2022 r. gmina Środa Śląska liczyła 19,8 tys. mieszkańców, z czego 9,5 tys. mieszkało w mieście Środa Śląska. Zasadniczy wpływ na przyszłą liczbę ludności gminy ma obecna struktura wiekowa. Prognozuje się, że do 2030 r. liczba ludności gminy Środa Śląska będzie na podobnym poziomie co w 2022 r. W perspektywie 2030 r. zwiększy się liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Spadać będzie liczba osób w wieku produkcyjnym.

Analiza sektora mieszkalnictwa na przestrzeni lat 2016-2022 wskazuje, że sytuacja mieszkaniowa na terenie gminy Środa Śląska systematycznie ulega poprawie. Pomiędzy 2016 a 2022 r. zwiększyła się liczba budynków mieszkalnych, mieszkań i izb, odpowiednio o 15,6%, 17,5% i 17,3%. Dynamiczniej pod tym względem rozwijał się obszar miejski.

Przewiduje się, iż największa dynamika rozwoju funkcji mieszkaniowej obejmować będzie miejscowości: Środa Śląska, Szczepanów, Ciechów oraz Rakoszyce.

Rozwój funkcji mieszkaniowej, mając na uwadze trendy z ostatnich lat, dostępność terenów pod zabudowę mieszkaniową, a także uwzględniając zasadę rozwoju tzw. stref urbanistycznych, posiadających dobry dostęp do usług publicznych, w tym edukacji, opieki zdrowotnej, dotyczyć będzie również miejscowości: Ogrodnica, Proszków, Jastrzębce, Chwalimierz..

Mapa 2. Struktura osadnicza gminy Środa Śląska

Źródło: opracowanie własne

6.3. System powiązań przyrodniczych na obszarze gminy Środa Śląska

Północna część gminy Środa Śląska graniczy z rzeką Odrą i należy do Pradoliny Wrocławskiej. Pozostała część gminy leży na Równie Wrocławskiej, w mikroregionie Wysoczyzna Średzka. Południowa granica Pradoliny Wrocławskiej nie jest wyznaczona wyraźną krawędzią. W przybliżeniu wyznacza ją linia kolejowa Malczyce-Środa Śląska. W Środzie Śląskiej granica pradoliny skręca na północ przez Szczepanów i następnie biegnie linią kolejnych wzniesień, położonych w kompleksie leśnym. Jej szerokość wynosi miejscami 6-7 km.

Gmina Środa Śląska znajduje się w zlewni rzeki Odry, której dolina stanowi północną granicę Gminy i jest głównym ciekim wodnym obszaru wpływającym zarówno na warunki klimatyczne jak i występowanie obszarów roślinnych, a także ukształtowanie terenu. Ciekim w całości płynącym przez obszar Gminy jest rzeka Średzka Woda będący prawobrzeżnym dopływem Odry. Obszar Gminy niemal w całości należy do zlewni Średzkiej Wody i jest poprzecinany mniejszymi jej dopływami, a jedynie niewielki, południowo-wschodni obszar Gminy należy do zlewni rzeki Bystrzyca będącej również dopływem Odry. Część obszaru zachodniego należy do zlewni rzeki Cicha Wody.

Z dniem 24 lutego 2023 r. weszła w życie II aktualizacja Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (IIaPGW), przyjęta rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 16 listopada 2022 r. w sprawie planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz.U. z 2023 r. poz. 335).

Zgodnie z II aPGW, według podziału na jednolite części wód powierzchniowych (JCWP), obszar gminy związany jest z następującymi zlewniami JCWP:

- RW6000121399 Odra od Bystrzycy do Baryczy,
- RW600009134929 Karczycki Potok,
- RW60000913496 Radakówka,
- RW600010137899 Cicha Woda,
- RW600010137699 Średzka Woda od Jeziorki do ujścia
- RW60001013767 Średzka Woda do Jeziorki
- RW600015137681 Jeziorka do Nowego Rowu.

JCWP na terenie gminy Środa Śląska charakteryzują się złym stanem wód, zagrożone są nieosiągnięciem celów środowiskowych.

Tabela 8. Ocena stanu jednolitych części wód rzecznych na obszarze gminy Środa Śląska

Nazwa JCWP	Status JCWP	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Stan JCWP (ogólny)	Cele środowiskowe i działania
RW6000121399 Odra od Bystrzycy do Baryczy	SZCW - silnie zmieniona część wód	Słaby potencjał ekologiczny	Stan chemiczny poniżej dobrego	Zły stan wód	Umiarkowany potencjał ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C (maksymalna dopuszczalna wartość w wodzie: do 2740 µS/cm)]; pozostałe wskaźniki - II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny na odcinku cieku istotnego Odry w obrębie JCWP (dla jesiotra); zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych; zapewnienie drożności cieku dla migracji gatunków o znaczeniu gospodarczym na odcinku cieku głównego Odry w obrębie JCWP (dla troci wędrownej). Stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry Zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego.
RW600009134929 Karczycki Potok	NAT - naturalna część wód	Słaby stan ekologiczny	Stan chemiczny poniżej dobrego	Zły stan wód	Umiarkowany stan ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C (maksymalna

Nazwa JCWP	Status JCWP	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Stan JCWP (ogólny)	Cele środowiskowe i działania
					dopuszczalna wartość w wodzie: do 2740 $\mu\text{S/cm}$), MMI, EFI+PL/ IBI_PL]; pozostałe wskaźniki - II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny Stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry. Zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego.
RW60000913496 Radakówka	NAT - naturalna część wód	Nie można dokonać oceny stanu/potencjału (brak badań biologicznych w JCWP)	Stan chemiczny dobry	Brak danych	Dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D. Dobry stan chemiczny. Zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego.
RW600010137899 Cicha Woda	NAT - naturalna część wód	Słaby stan ekologiczny	Stan chemiczny poniżej dobrego	Zły stan wód	Dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D. Stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla

Nazwa JCWP	Status JCWP	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Stan JCWP (ogólny)	Cele środowiskowe i działania
					pozostałych wskaźników - stan dobry. Zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego.
RW600010137699 Średzka Woda od Jeziorki do ujścia	NAT - naturalna część wód	Słaby stan ekologiczny	Stan chemiczny dobry	Zły stan wód	Dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych. Stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [nikiel(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry. Zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego.
RW60001013767 Średzka Woda do Jeziorki	NAT - naturalna część wód	Słaby stan ekologiczny	Stan chemiczny poniżej dobrego	Zły stan wód	Umiarkowany stan ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C (maksymalna dopuszczalna wartości w wodzie: do 2740 µS/cm)]; pozostałe wskaźniki - II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D.

Nazwa JCWP	Status JCWP	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Stan JCWP (ogólny)	Cele środowiskowe i działania
					Stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [nikiel(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry. Zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego.
RW600015137681 Jezioro do Nowego Rowu	NAT - naturalna część wód	Nie można dokonać oceny stanu/potencjału (brak badań biologicznych w JCWP)	Stan chemiczny dobry	Brak danych	Dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych. Dobry stan chemiczny. Niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego.

Źródło: <http://karty.apgw.gov.pl:4200/jcw-powierzchniowe>

W nawiązaniu do aktualnie obowiązujących map zagrożenia powodziowego (MZP) i map ryzyka powodziowego (MRP), podanych do publicznej wiadomości zgodnie z art. 171 ust. 5 ustawy Prawo wodne, obszar szczególnego zagrożenia powodzią zlokalizowany jest w północnej części gminy Środa Śląska.

Obszar Gminy, według regionalizacji hydrogeologicznej 2 , znajduje się w obrębie regionu wrocławskiego (XV), a według podziałów na główne zbiorniki wód podziemnych znajduje się, oprócz części północnowschodniej i południowozachodniej gminy, w obrębie GZWP 319 – Subzbiornik Prochowice-Środa Śląska.

Według podziału na jednolite części wód podziemnych (JCWPd), obszar gminy usytuowany jest w obszarze JCWPd nr 95, a niewielka część południowo-wschodnia w obrębie JCWPd nr 108. Stan JCWPd na terenie gminy określono jako dobry. Stan chemiczny oraz stan ilościowy dla JCWPd zostały określone zostały jako dobre. JCWPd nr 95 określona została jako zagrożona nieosiągnięciem celów środowiskowych, zarówno pod względem ilościowym jak też chemicznym. Główne presje związane są poborem punktowym z ujęć wody oraz presją obszarową związaną z rolnictwem i gospodarką komunalną. Obie JCWPd są niezagrożone osiągnięciem celów środowiskowych.

Tabela 9. Stan, cele środowiskowe oraz określenie ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych dla JCWPd na terenie gminy Środa Śląska

Numer JCWPd	Kod JCWPd	Stan JCWPd	Wyznaczone cele środowiskowe	Ryzyko nieosiągnięcia celów środowiskowych
95	GW600095	dobry	dobry stan chemiczny, dobry stan ilościowy	Zagrożona ilościowo i chemiczne Zidentyfikowane presje znaczące : (1) pobór punktowy z ujęć wód podziemnych, (2) presja obszarowa rozproszona związana z rolnictwem i gospodarką komunalną
108	GW6000108	dobry	dobry stan chemiczny, dobry stan ilościowy	niezagrożona

Źródło: <http://karty.apgw.gov.pl:4200/jcw-podziemne>

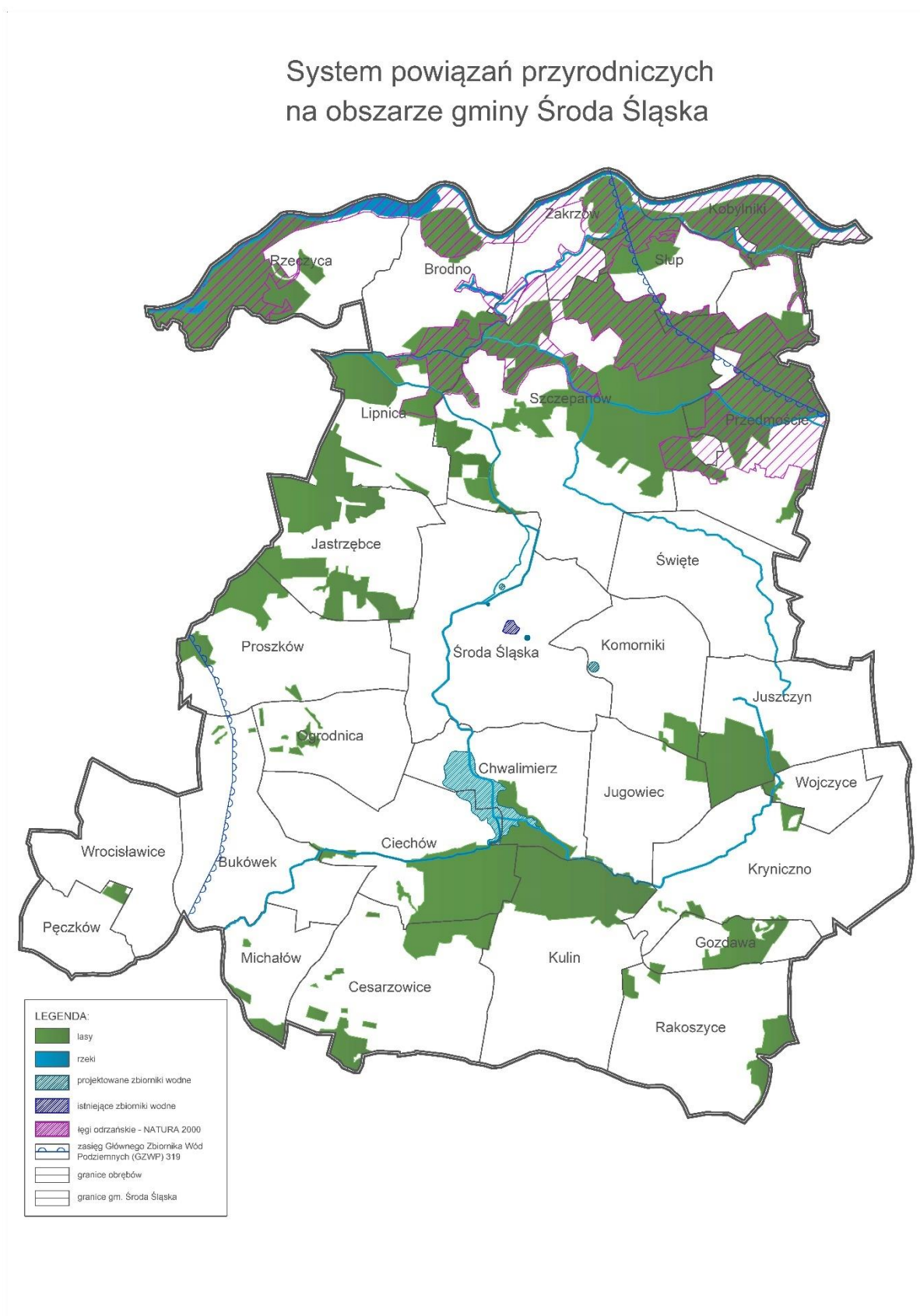
Obszar gminy Środa Śląska objęty jest ochroną prawną wynikającą z ustawy o ochronie przyrody. W północnej części gminy zlokalizowany jest obszar Natura 2000 Specjalny obszar ochrony siedlisk Łęgi Odrzańskie (PLC020002). Obowiązującym aktem wyznaczającym obszar jest rozporządzenie z 2023 r. (zmiana granic i kodu na PLC), tj. Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 27 marca 2023 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Łęgi Odrzańskie.

Cele zadań ochronnych obszaru Natura 2000 Łęgi Odrzańskie PLH020018 obejmują przede wszystkim utrzymanie zachowanie siedlisk w obszarze Natura 2000 w nie pogorszonym stanie lub poprawę stanu zachowania siedlisk a w przypadku siedlisk gatunków ryb zachowanie naturalnego reżimu przepływów w ciekach oraz struktury koryt rzek.

Formami ochrony przyrody na terenie gminy Środa Śląska są 4 pomniki przyrody.

Przez obszar gminy przebiega korytarz ekologiczny „Dolina Odry Środkowej” (KPdC-19A) oraz korytarze ekologicznych cieków wodnych (Dłużek, Średzka Woda, Jeziorka, Dojca, Karczycki Potok, Cicha Woda, Zbójno, Cieciora, Nowy Rów).

Mapa 3. System powiązań przyrodniczych na obszarze gminy Środa Śląska

Źródło: opracowanie własne

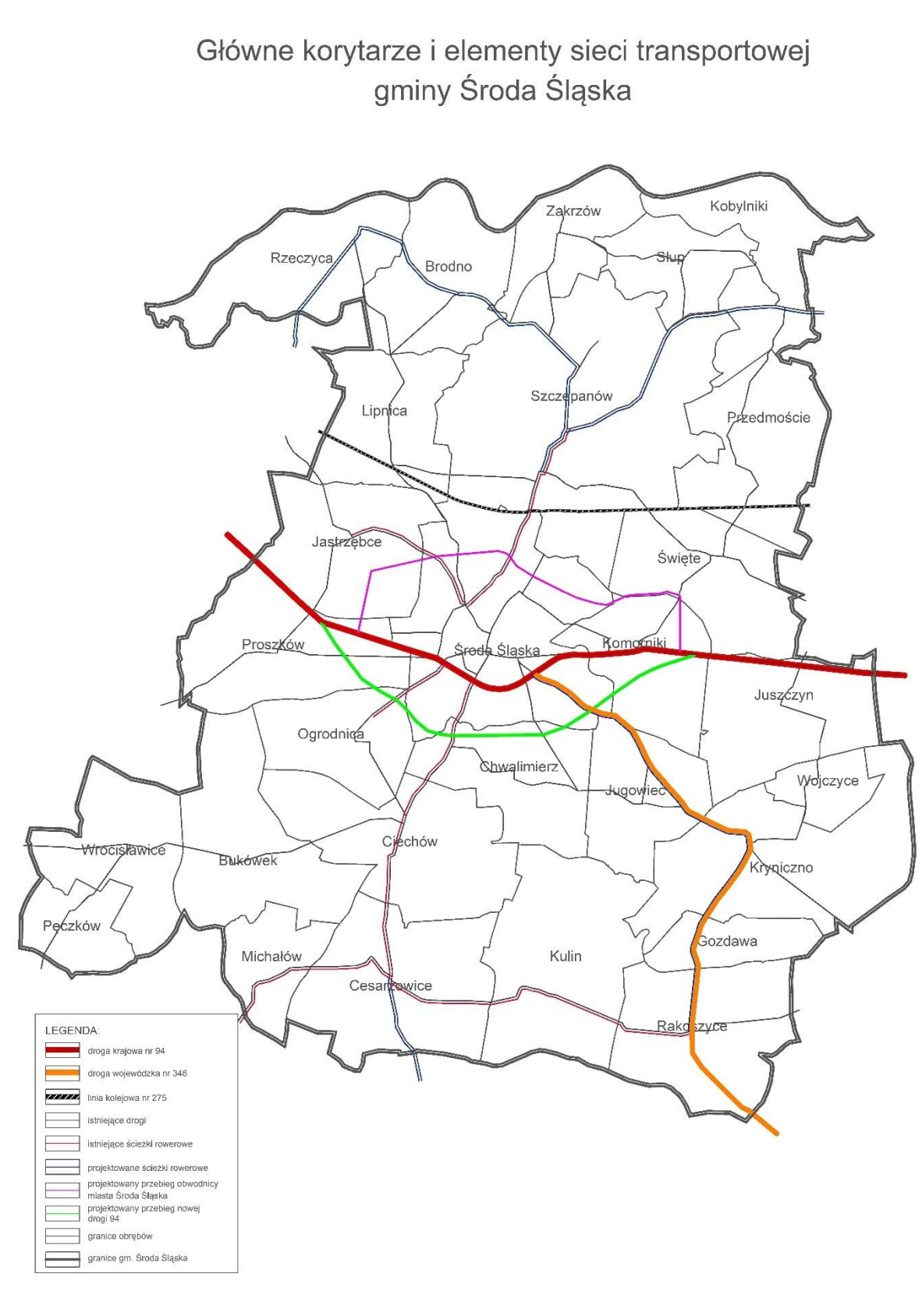
6.4. Główne korytarze i elementy sieci transportowych

Sieć komunikacyjna gminy Środa Śląska opiera się głównie na drodze krajowej nr 94 (Wrocław-Zgorzelec) i drodze wojewódzkiej nr 346 (Środa Śląska – Kąty Wrocławskie – Oława), stanowiącej zachodni fragment obwodnicy aglomeracji wrocławskiej. Sieć uzupełniają drogi powiatowe i gminne.

Przez środek gminy, na kierunku wschód-zachód przebiega linia kolejowa nr 275 magistralna, zelektryfikowana, 2-torowa znaczenia państwowego: Wrocław – Malczyce – Legnica – Miłkowice – Żagań z odgałęzieniem przez Węgliniec do Zgorzelca (linia 282). Długość linii kolejowej na obszarze gminy to ok. 20 km. Całkowita długość linii to ok. 192 km.

Kluczową inwestycją komunikacyjną na terenie gminy będzie obwodnica Środy Śląskiej, która docelowo wyprowadzi ruch tranzytowy poza obręb miasta. Gmina dążyć będzie również do poprawy skomunikowania terenów aktywności gospodarczej. Wspierać będzie rozwój sieci dróg rowerowych.

Mapa 4. Główne korytarze i elementy sieci transportowej na terenie gminy Środa Śląska

Źródło: opracowanie własne

6.5. Główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej

Infrastruktura techniczna

Spółka Średzka Woda w Środzie Śląskiej eksploatuje sieć wodociągową o długości 190,9 km, w tym sieć magistralną o długości 44,2 km i sieci rozdzielcze o długości 146,7 km. Sieć wodociągowa zasilana jest z trzech stacji uzdatniania wody: ZUW Szczepanów i SUW: Rzeczyca i Cesarzowice.

Stacja Uzdatniania Wody w Rzeczyca zasila miejscowości: Rzeczyca, Brodno, Zakrzów, Słup, Kobylniki, Lisiny, Odyniec, Szczepanów (część do skrzyżowania).

Zakład Uzdatniania Wody w Szczepanowie zasila miejscowości: Środa Śląska, Bukówek, Chwalimierz, Ciechów, Jastrzębce, Jugowiec, Juszczyń, Komorniki, Kryniczno, Lipnica, Ogrodnica, Pęczków, Proszków, Przedmoście, Szczepanów, Święte, Wojczyce, Wrocisławice.

Stacja Uzdatniania Wody w Cesarzowicach zasila miejscowości: Cesarzowice, Gozdawa, Kulin, Rakoszyce, Michałów, Ciechów (część południowa).

W związku rozwojem funkcji mieszkaniowej i gospodarczej na terenie gminy Środa Śląska planuje się wybudować lub zmodernizować ponad 25,5 km sieci wodociągowych oraz przebudować technologię w dwóch stacjach uzdatniania wody. Plan zakłada budowę i przebudowę magistral wodociągowych w celu zapewnienia niezawodności zasilania w wodę oraz stabilizację ciśnienia w sieci. Zakłada się potrzebę unowocześnienia technologii uzdatniania wody w Zakładzie Uzdatniania Wody w Szczepanowie oraz zwiększenie możliwości dostaw wody ze Stacji Uzdatniania Wody w Cesarzowicach.

W celu ochrony ujęć wody zasilających Zakład Uzdatniania Wody w Szczepanowie, konieczne jest zapewnienie alternatywnych dostaw wody dla terenów północnych dzielnic miasta Środa Śląska oraz obrębów Komorniki i Święte. W związku z tym planuje się:

- budowę Stacji Uzdatniania Wody w Wojczycach, opierającej swoje funkcjonowanie o ujęcia czwartorzędowe i trzeciorzędowe, z możliwością zapewnienia dostaw wody w ilości 100 m³ na godzinę, z terminem realizacji do końca 2027 roku,

- budowę dwóch stacji podnoszenia ciśnienia wody wraz ze zbiornikami magazynującymi wodę w obrębie miejscowości Szczepanów i Komorniki. Inwestycja pozwoli na zabezpieczenie wymaganych ilości wody, dostarczanej pod odpowiednim ciśnieniem dla terenów, na których działają już zakłady przemysłowe (tj. Legnicka Specjalna Strefa Ekonomiczna).

W zarządzie Spółki Średzka Woda znajduje się 193,15 km sieci kanalizacyjnej (w tym 91 przepompowni ścieków). Stopień skanalizowania terenu gminy wynosi 98%. Na 27 miejscowości na terenie gminy, 25 jest w 100% skanalizowanych. Na podłączenie do funkcjonującego systemu kanalizacji sanitarnej oczekują miejscowości Michałów i Pęczków – które zamieszkuje około 250 mieszkańców.

Mając na uwadze rozwój budownictwa mieszkaniowego zakłada się:

- budowę kolektorów zbiorczych i odcinków rozdzielczej kanalizacji sanitarnej na terenach północnych miasta (osiedle Winna Góra) oraz obrębu Komorniki,
- uszczelnienia istniejących odcinków sieci kanalizacji sanitarnej w Środzie Śląskiej (Osiedle Piastowskie),
- budowy odcinków sieci kanalizacji sanitarnej na terenie miasta,
- budowy sieci kanalizacji sanitarnej na terenie wsi Michałów i Pęczków,
- udoskonalenia systemu monitoringu urządzeń kanalizacyjnych w kierunku zdalnego sterowania poszczególnymi obiektami.

Spółka Średzka Woda eksploatuje obecnie 193,15 km sieci kanalizacji sanitarnej oraz 91 przepompowni ścieków i dwie oczyszczalnie ścieków zlokalizowane w Środzie Śląskiej i Rakoszycach. Planuje się wybudować i zmodernizować ponad 14 km sieci. Realizowane będą przedsięwzięcia rozwojowe związane z budową systemu magistralnego sieci przesyłowych oraz sieci rozdzielczych, których zadaniem będzie zapewnienie prawidłowych warunków odprowadzenia ścieków z istniejącej i planowanej zabudowy, gdzie istnieją okresowe problemy związane z przepustowością istniejących systemów kanalizacyjnych.

Pracom modernizacyjnym będzie podlegała oczyszczalnia ścieków w Środzie Śląskiej. Została ona zaprojektowana na wartość przepływów wynoszących maksymalnie 4000 m³ na dobę (przy pogodzie suchej) oraz do 4800 m³ na dobę przy opadach. Przepływ średniodobowy wynosi obecnie 2634 m³ na dobę. Oczyszczalnia nie posiada zbiornika uśredniającego dla ścieków dopływających. Ze względu na rozwój

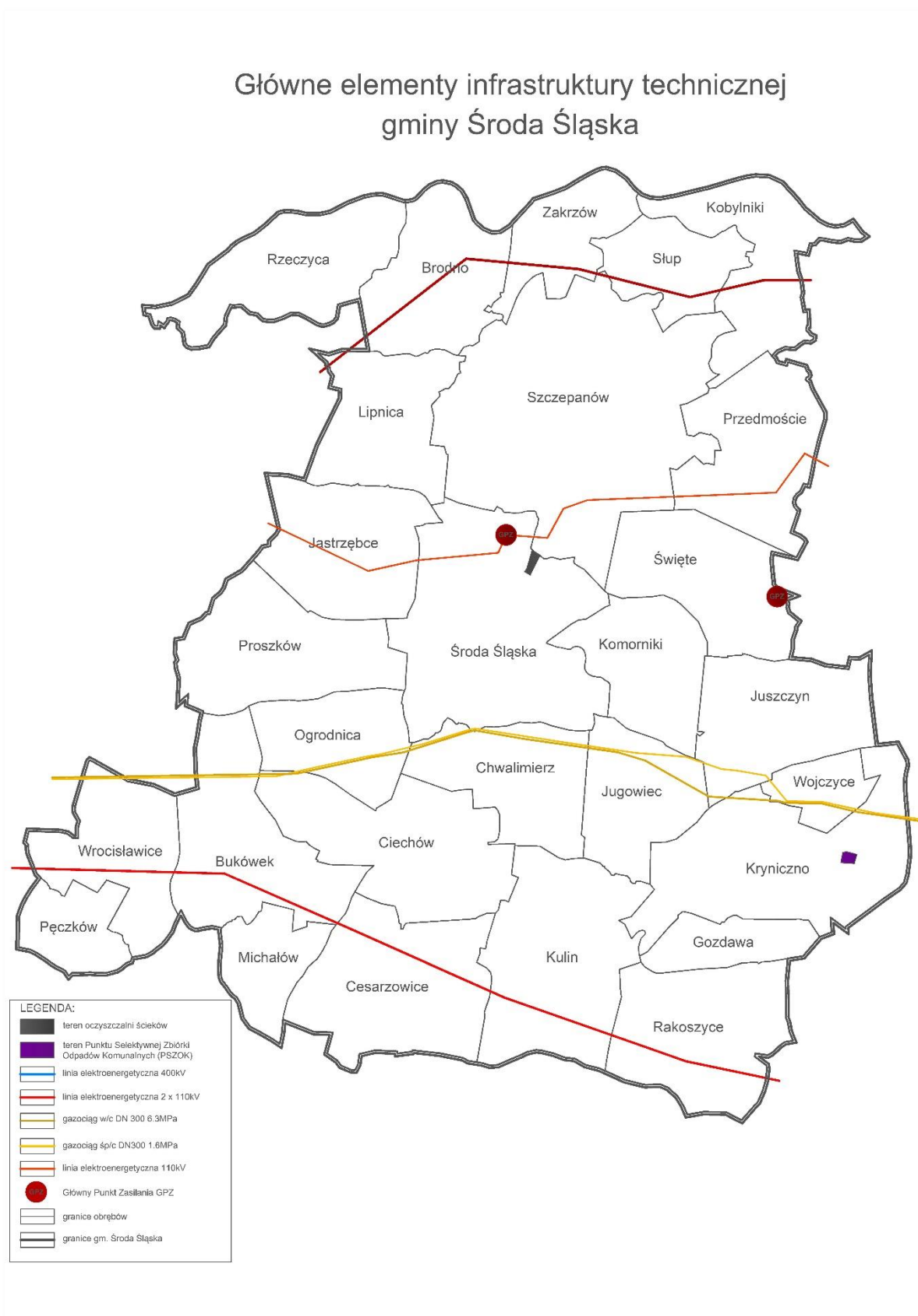
terenów mieszkaniowych i przemysłowych – Spółka Średzka Woda przystąpiła do prac projektowych związanych ze zwiększeniem przepływów nominalnych do 6000 m³ na dobę.

Na obszarze gminy Środa Śląska infrastrukturę związaną z gospodarką odpadami stanowi Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów w Kryniczne (PSZOK).

W granicach administracyjnych Gminy Środa Śląska zlokalizowany jest fragment linii elektroenergetycznej 400 kV relacji Czarna – Pasikowice zbudowanej w 1963 roku, która stanowi ważny element krajowego systemu elektroenergetycznego i umożliwia przesyłanie mocy do stacji o napięciach znamionowych 400 kV, 220 kV i 110 kV, a następnie do odbiorców.

Na terenie Gminy Środa Śląska występują gazociągi wysokiego ciśnienia oraz zlokalizowane są dwie stacje redukcyjno-pomiarowe, których operatorem jest Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM S.A. Oddział we Wrocławiu. W 2022 r. odsetek mieszkańców korzystających z instalacji gazowej wynosił 81,3%.

Mapa 5. Główne elementy infrastruktury technicznej gminy Środa Śląska

Źródło: opracowanie własne

Infrastruktura społeczna

Publiczne zasoby instytucjonalne pomocy społecznej w Środzie Śląskiej tworzy Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Środzie Śląskiej.

Działalność kulturalna na terenie gminy Środa Śląska koncentruje się w dwóch instytucjach: Domu Kultury w Środzie Śląskiej (pl. Wolności 58) oraz Powiatowym Centrum Kultury Alternatywnej (ul. Przyszkolna 3). Ważną instytucją kultury jest Muzeum Regionalne w Środzie Śląskiej (jedyne muzeum na terenie gminy). Na terenie gminy Środa Śląska działa Kino Cyfrowe Kadr (w ramach Domu Kultury w Środzie Śląskiej).

Na terenie gminy funkcjonuje 6 bibliotek – jedna w mieście Środa Śląska i pięć na obszarach wiejskich gminy.

Ośrodek Sportu i Rekreacji Sp. z o.o. z siedzibą przy ul. Winogronowej 34 w Środzie Śląskiej. zarządza obiektami sportowymi Gminy. Do największych obiektów sportowych zalicza się Średzki Park Wodny przy ul. Winogronowej 34 oraz Centrum Sportu – przy ul. Winogronowej 32. W gminie znajdują się ponadto boiska sportowe obsługiwane i wykorzystywane przez lokalne LZS i kluby sportowe, jak też przyszkolne obiekty sportowe.

Na terenie gminy Środa Śląska zlokalizowane jest Średzkie Centrum Zdrowia Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Środzie Śląskiej, ul. Kolejowa 16a. Jest to publiczny podmiot medyczny powołany w roku 2021 przez Radę Powiatu w Środzie Śląskiej w celu realizacji wybranych świadczeń z zakresu ambulatoryjnej opieki specjalistycznej.

System placówek ochrony zdrowia na terenie gminy Środa Śląska jest skoncentrowany głównie w mieście. W 2022 r. według danych GUS na terenie gminy funkcjonowało 13 przychodni, w tym 10 w mieście.

W zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 w gminie Środa Śląska funkcjonują dwie placówki – Żłobek Publiczny w Środzie Śląskiej oraz Żłobek Publiczny w Szczepanowie. Planowana rozbudowa żłobka w Środzie Śląskiej.

Na terenie gminy Środa Śląska funkcjonuje 7 przedszkoli i 3 punkty przedszkolne.: Są to: Przedszkole Publiczne nr 1 w Środzie Śląskiej, Przedszkole Publiczne nr 3 w Środzie Śląskiej, Przedszkole Publiczne w Ciechowie, Przedszkole Publiczne

w Szczepanowie, Punkt przedszkolny w Rakoszycach, Ośrodek Rehabilitacyjno - Edukacyjny w Środzie Śląskiej, Niepubliczne Przedszkole Sióstr Salezjanek, Niepubliczne Przedszkole „Entliczek”, Punkt Przedszkolny „Pentliczek”, Punkt Przedszkolny „Pentliczek 2”.

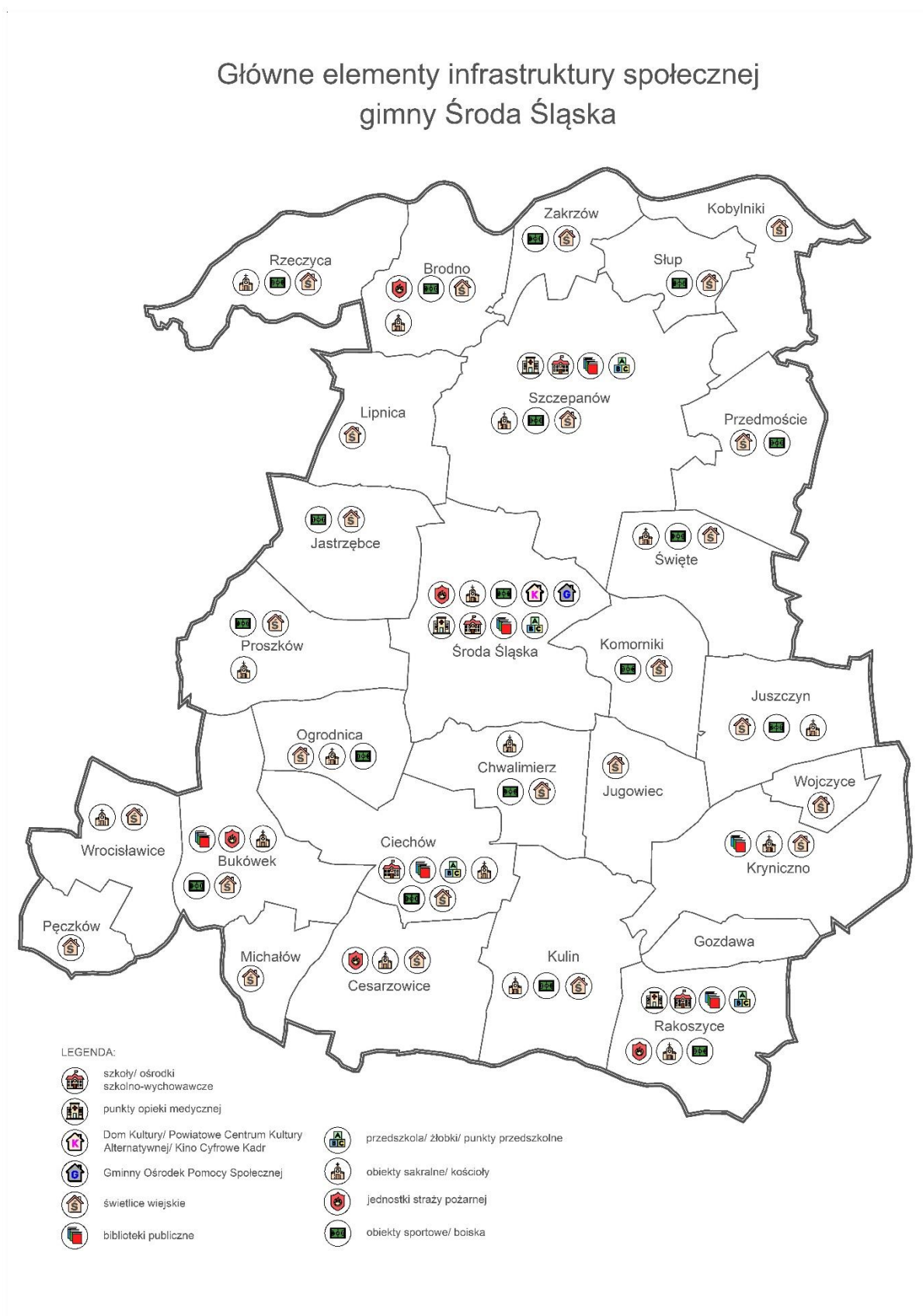
W gminie Środa Śląska funkcjonuje 5 szkół podstawowych, w tym:

- Szkoła Podstawowa nr 1, ul. Winogronowa 36, Środa Śląska,
- Szkoła Podstawowa nr 3 im. Władysława Broniewskiego, ul. Górna 1, Środa Śląska,
- Szkoła Podstawowa im. Sybiraków, ul. Wrocławska 44, Rakoszyce,
- Szkoła Podstawowa, ul. Średzka 14, Szczepanów,
- Szkoła Podstawowa im. Noblistów Polskich, ul. Średzka 1, Ciechów.

Organem prowadzącym ww. placówki jest Gmina Środa Śląska. W Środzie Śląskiej działa także Szkoła Podstawowa przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. Janusza Korczaka (ul. Jana Kilińskiego 33), którego organem prowadzącym jest powiat średzki.

Na terenie miasta Środa Śląska działa 7 jednostek oświatowych prowadzących edukację na poziomie ponadpodstawowym. W każdym przypadku organem prowadzącym jest powiat średzki. Jednostki te skupione są w dwóch zespołach szkół (Powiatowy Zespół Szkół nr 1 im. Mikołaja Kopernika i Powiatowy Zespół Szkół nr 2 im. Wincentego Witosa) oraz Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. Janusza Korczaka.

Mapa 6. Główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej gminy Środa Śląska

Źródło: opracowanie własne

7. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie Środa Śląska

1. Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu:

- Zakłada się ochronę i zachowanie zasobów przyrodniczych, w tym bioróżnorodności oraz zachowanie drożności korytarzy ekologicznych na terenie gminy Środa Śląska,
- Należy dążyć do rozwoju infrastruktury technicznej i zaopatrzenia coraz większej ilości terenów istniejących i planowanych pod zabudowę w przyjazne dla środowiska źródła ogrzewania,
- W przypadku lokalizacji nowej zabudowy należy dążyć do zapewnienia samowystarczalności energetycznej i realizacji indywidualnych urządzeń elektrycznych w terenach zabudowy jednorodzinnej,
- Należy dążyć do osiągnięcia celów środowiskowych dla jednolitych części wód powierzchniowych, określonych w Planie gospodarowania wodami na obszarze Dorzecza Odry,
- Tereny znajdujące się na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią podlegają określonemu zagospodarowaniu, gdzie zgodnie z art. 166 pkt. 10 ustawy Prawo wodne, planowane zagospodarowanie nie może naruszać ustaleń planu zarządzania ryzykiem powodziowym czy stanowić zagrożenia dla ochrony zdrowia ludzi czy środowiska oraz utrudniać zarządzania ryzykiem powodziowym,
- Na terenach szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują zakazy wynikające z art. 77 ustawy z dnia 20 lipca 2017 roku Prawo wodne, obejmujące: gromadzenie ścieków, nawozów naturalnych, środków chemicznych, a także innych substancji lub materiałów, które mogą zanieczyścić wody, oraz prowadzenie przetwarzania odpadów, w szczególności ich składowanie oraz lokalizowanie nowych cmentarzy,

- W przypadku lokalizowania na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią m. in. nowych obiektów budowlanych oraz gromadzenia ścieków, niezbędne jest uzyskanie pozwolenia wodnoprawnego zgodnie z art. 390 ust. 1 ustawy Prawo wodne,
- Zgodnie z Planem przeciwdziałania skutkom suszy na obszarach dorzeczy przyjętym przez Ministra Infrastruktury w dniu 15 lipca 2021 r. a ogłoszonym w dniu 3 września 2021 r. (Dz.U. 2021 poz. 1615) Gminę Środa Śląska należy zaliczyć do obszaru silnie zagrożonego suszą, w tym do obszaru ekstremalnie zagrożonego suszą rolniczą. Rekomenduje się podejmowanie działań przeciwdziałających skutkom suszy: podjęcie działań mających na celu zwiększenie retencji wodnej na terenach zurbanizowanych, poprzez: tworzenie stref buforowych wzdłuż cieków, ochronę i odtwarzanie oczek wodnych, małych urządzeń piętrzących (zastawki, małe progi, przetamowania), retencjonowanie wody w już istniejących zbiornikach i rowach oraz zachęcanie do wykonywania nowych zbiorników wodnych.

2. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

- Przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na dziedzictwo kulturowe gminy należy lokalizować przy uwzględnieniu aspektów kulturowych (a szczególnie widokowych), po przeprowadzeniu szczegółowych analiz przestrzennych i na podstawie planów zagospodarowania przestrzennego,
- Należy unikać powstawania nowych dominant konkurujących do obecnego charakteru przestrzeni gminy o wysokich walorach estetycznych i krajobrazowych,
- Należy chronić wszystkie obiekty o wartościach kulturowych – nie tylko te wpisane do rejestru lub ujęte w ewidencji obiektów zabytkowych.

3. Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej:

- Należy dążyć do poprawy standardu obecnie istniejącej zabudowy (szczególnie, że jej rozmieszczenie w gminie jest racjonalne i uporządkowane) oraz roztropnie wyznaczać i realizować nowe tereny mieszkaniowe,

- Rozwój terenów mieszkaniowych nie powinien uszczuplać wartościowych terenów zieleni oraz nie powinien być lokalizowany przy uciążliwych terenach przemysłowych,
- Należy dążyć do kreacji również poza miastem Środa Śląska, tj. na obszarach wiejskich, przestrzeni publicznych o wyróżniającym się znaczeniu dla społeczności lokalnych. Z przestrzeniami publicznymi powinni się identyfikować mieszkańcy poszczególnych miejscowości, a mieszkańcy powinni mieć udział w ustalaniu kierunków rozwoju.
- Nowe tereny mieszkaniowe należy zaopatrywać w przestrzenie publiczne/ półprywatne, niezbędne usługi i komponowaną zieleni,
- W rozwoju funkcji mieszkaniowej kierować się będzie zasadą rozwoju tzw. stref urbanistycznych, posiadających dobry dostęp do usług publicznych, w tym edukacji, opieki zdrowotnej,
- Szczególnie ważną kwestią w odniesieniu do atrakcyjności funkcji mieszkaniowej jest dostępność komunikacyjna. Zakłada się, że rozwój funkcji mieszkaniowej realizowany będzie w oparciu o zasadę najlepszego skomunikowania.

4. Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym:

- Nie należy pochopnie wyznaczać nowych terenów pod tereny wielkopowierzchniowe, rozważając przy tym poziom nasycenia takimi obiektami,
- Zaleca się rozwój mniejszych obiektów handlowych i usługowych w strefach wielofunkcyjnych, zapewniających mieszkańcom bezpośredni dostęp.

5. Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego:

- Należy modernizować i rozwijać system zaopatrzenia w wodę,
- Należy modernizować infrastrukturę ściekową i kanalizacyjną,
- Należy modernizować istniejące obiekty kulturalne oraz pełniące funkcje rekreacyjno-sportowe,

6. Kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej:

- Należy dążyć do ograniczania ruchu samochodowego na rzecz zbiorowych środków komunikacji oraz innych ekologicznych środków transportu – np. rowerowych,
- Należy dążyć do rozwoju ruchu pieszego – wykorzystując zalety przestrzeni miejskiej Środy Śląskiej jako miasta zwartego,
- Należy dążyć do realizacji parkingów strategicznych P&R, mając na celu eliminowanie ruchu samochodowego,
- Należy rozwijać infrastrukturę techniczną na terenach przeznaczonych pod nową zabudowę,
- Należy dopasowywać infrastrukturę społeczną do potrzeb populacji i uwzględnić starzenie się społeczeństwa,
- Należy dążyć do realizacji indywidualnych urządzeń elektrycznych w terenach zabudowy jednorodzinnej.

7. Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW:

- Należy rozwijać OZE w lokalizacjach, które nie są uciążliwe dla funkcji mieszkaniowej i przyrodniczej: szczególnie w terenach produkcji. Dopuszcza się również lokalizację OZE w terenach handlu wielkopowierzchniowego. W miejscach gdzie planuje się lokalizację urządzeń o większych mocach należy pamiętać o rozbudowie stosownej infrastruktury technicznej (konieczna bliskość do GPZ lub rozwój sieci elektrycznej).

8. Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko,

- Przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko należy lokalizować przy uwzględnieniu aspektów przyrodniczych i kulturowych, w tym również krajobrazowych, zgodnie z przepisami odrębnymi.

9. Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej:

- Tereny rolne powinny być kształtowane zgodnie z zasadami Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej (IUNG),

- Nie przewiduje się rozwoju nowych terenów rolnych w granicach gminy, a istniejące pozostawia się do utrzymania.

10 Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji:

- Nie wskazuje się terenów przewidzianych do rehabilitacji i przekształceń. W razie konieczności ich wyznaczenia w innych dokumentach wskazane jest opracowanie programów lub opracowań planistycznych, które będą podstawą do przekształceń oraz realizacji nowych inwestycji na tych terenach.
- Działania rewitalizacyjne w gminie Środa Śląska należy prowadzić w oparciu o ustalenia opracowanego i przyjętego programu rewitalizacji.

W polityce przestrzennej Gminy Środa Śląska należy uwzględnić spójność z polityką przestrzenną Samorządu Województwa Dolnośląskiego wyrażoną w obowiązującym „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego”, w szczególności w odniesieniu do:

- Inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym,
- Zasad zagospodarowania dla obszarów funkcjonalnych obowiązujących dla gminy Środa Śląska,
- Postulatów zawartych w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego dla obszaru gminy Środa Śląska.

8. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa

Identyfikacja i delimitacja tzw. Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI) na terenie województwa dolnośląskiego odbywała się na bazie obszarów funkcjonalnych wskazanych w Planie Zagospodarowania Województwa Dolnośląskiego. **Gmina Środa Śląska zlokalizowana jest w OSI Obszary poza miejskimi obszarami funkcjonalnymi – obszary peryferyjne.**

Przyjęta w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 macierz kierunków interwencji w odniesieniu do wymiaru terytorialnego, wskazuje na następujące kluczowe priorytety rozwojowe:

- 1.1. Wspieranie endogenicznych potencjałów gospodarczych subregionów.
- 1.4. Wspieranie rozwoju i rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich.
- 5.1. Rozwój regionalnej sieci transportowej.
- 2.3. Rozwój i doskonalenie usług publicznych.
- 2.1. Poprawa stanu i dostępności regionalnej infrastruktury technicznej.
- 3.3. Doskonalenie regionalnego i lokalnych rynków pracy.

Analiza celów strategicznych i przypisanych do nich priorytetów przyjętych w Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030 pozwala stwierdzić, że w zdecydowanej większości korespondują one z priorytetami rozwojowymi dedykowanymi OSI Obszary poza miejskimi obszarami funkcjonalnymi – obszary peryferyjne. W szczególności spójność widoczna jest w zakresie działań na rzecz rozwoju gospodarczego, rewitalizacji społecznej przestrzeni miejskiej Środy Śląskiej i na obszarach wiejskich, integracji przestrzennej gminy, rozwoju usług publicznych, w zakresie dążenia do poprawy dostępu do opieki i wychowania, podnoszenia jakości nauczania, rozwoju usług dedykowanych starszej społeczności gminy, rozwoju infrastruktury ochrony środowiska i wzmocnienia potencjału kształcenia i poziomu przedsiębiorczości.

9. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy

Rozwój gminy Środa Śląska w wymiarze przestrzennym nie zakłada szczególnej koncentracji wybranych działań. **Tym samym nie wskazuje się obszarów strategicznej interwencji na terenie gminy.** Jest to związane z tym, że gmina Środa Śląska rozwijać się będzie w sposób zrównoważony przestrzennie. Struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy została już ukształtowana. Gmina dążyć będzie do niwelowania dysproporcji rozwojowych, które wynikają przede wszystkim z rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej. Problemy środowiskowe w gminie będą rozwiązywane skali całej jej przestrzeni. Plany wykonawcze oraz inne dokumenty planistyczne mogą wskazać miejsca szczególnej koncentracji działań, np. odnoszące się do rewitalizacji.

10. System zarządzania strategią

10.1. Zasady wdrażania i monitoringu

Strategia Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030 jest najważniejszym dokumentem strategicznym Gminy, wyznaczającym kierunki działań, które sukcesywnie powinny być wdrażane. Jest dokumentem komplementarnym do Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030, tj. stanowi uzupełnienie i rozwinięcie założeń rozwojowych regionu w wymiarze lokalnym. Spójność planowania na poziomie regionalnym i lokalnym jest kluczowa dla powodzenia realizacji zamierzeń rozwojowych.

Strategia powstała dzięki inicjatywie samorządu lokalnego i będzie realizowana poprzez działania inicjowane przez samorząd oraz partnerów społecznych i biznesowych. Podmioty sektora publicznego, prywatnego oraz pozarządowego winny czynnie i efektywnie uczestniczyć w realizacji Strategii.

Strategia Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030 jest dokumentem wyjściowym dla szeregu polityk rozwojowych poziomu lokalnego, w tym związanych z planowaniem przestrzennym, zagadnieniami społecznymi, promocją gminy, rewitalizacją, ochroną środowiska. Jest dokumentem, który powinien być realizowany ponad podziałami politycznymi, angażując wszelkie możliwe zasoby i środki. Strategia Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030 kierunkowana jest na podnoszenie jakości życia mieszkańców i powinna być co do zasady wdrażana bez względu na kadencyjność władz samorządowych. Strategia bazuje na szczegółowej diagnozie społeczno-gospodarczo-środowiskowej i uwzględnia uwarunkowania przestrzenne rozwoju gminy. Model rozwoju gminy opiera się na faktach oraz zdiagnozowanych potrzebach mieszkańców.

System wdrażania i monitoringu opierać będzie się na strukturze organizacyjnej i instytucjonalnej Gminy oraz na lokalnym partnerstwie.

Do podmiotów wdrażających Strategię należeć będzie:

- Rada Miejska w Środzie Śląskiej – uchwalająca Strategię, pełniąca nadzór nad realizacją Strategii, uwzględniająca jej ustalenia przy tworzeniu budżetu oraz Wieloletniej Prognozy Finansowej, uchwalająca zmiany zapisów Strategii,

planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Środa Śląska.

- Burmistrz Środy Śląskiej – podejmujący bieżące decyzje realizacyjne, przygotowujący materiały informacyjne i decyzyjne dla Rady Miejskiej, prowadzący działania informacyjno-promocyjne.
- Zespół ds. Strategii, gromadzący dokumentację związaną z pracami nad Strategią oraz informacje określające postępy w jej realizacji, w formie sprawozdań z wykonania Strategii.
- Podmioty realizujące poszczególne zadania opisane w Strategii, wykonujące przyjęte zadania i opracowujące sprawozdania dotyczące tych zadań dla Zespołu ds. Strategii.

Monitorowanie realizacji Strategii polegać będzie na zbieraniu informacji i analizowaniu poziomu zbieżności podejmowanych działań z określonymi w Strategii kierunkami (przypisanie inwestycji/projektu do poszczególnych kierunków działań). Uzupełnieniem monitoringu opierającego się na produktach będzie analiza wskaźnikowa, odnosząca się do wizji/wyzwań rozwoju.

System monitoringu stanowić będzie podstawę do ewaluacji i oceny stopnia aktualności Strategii. Aktualizacja Strategii możliwa będzie w przypadku stwierdzenia istotnych zmian uwarunkowań rozwojowych gminy Środa Śląska.

Rekomenduje się przeprowadzenie ewaluacji w połowie okresu wdrażania Strategii (ewaluacja śródkresowa) oraz po zakończeniu (ewaluacja końcowa). Wynikiem przeprowadzenia ewaluacji będzie raport zawierający podsumowanie zestawień wyników uzyskanych w ramach monitoringu wraz z oceną poziomu realizacji poszczególnych celów strategicznych oraz kierunków działań. Celem oceny będzie porównanie założonych w Strategii oddziaływań i efektów jej wdrożenia z faktycznie osiągniętymi efektami. Raporty ewaluacyjne będą prezentowane Radzie Miejskiej w Środzie Śląskiej przez Burmistrza Środy Śląskiej.

Zmiany w Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030 dokonywane będą uchwałą Rady Miejskiej w Środzie Śląskiej na wniosek Burmistrza Środy Śląskiej.

10.2. Ramy finansowe i źródła finansowania

Potencjalnymi źródłami finansowania działań ujętych w Strategii będą:

- środki budżetu gminy,
- środki budżetu powiatu – na współfinansowanie projektów lub jako niezależne źródło finansowania,
- środki budżetu samorządu województwa – na współfinansowanie projektów lub jako niezależne źródło finansowania,
- środki budżetu państwa – przewidziane na współfinansowanie projektów lub jako niezależne źródło finansowania,
- środki Unii Europejskiej – fundusze europejskie dostępne w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Sprawiedliwej Transformacji,
- inne fundusze zewnętrzne – np. fundusze norweskie i fundusze Europejskiego Obszaru Gospodarczego,
- inne środki publiczne, np. fundusze celowe,
- darowizny na cele publiczne np. przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, mieszkańców,
- partnerstwo publiczno-prywatne.

Analiza zdolności budżetu Gminy Środa Śląska do realizacji założeń Strategii rozwoju oparta została na danych przedstawionych w Wieloletniej Prognozie Finansowej.

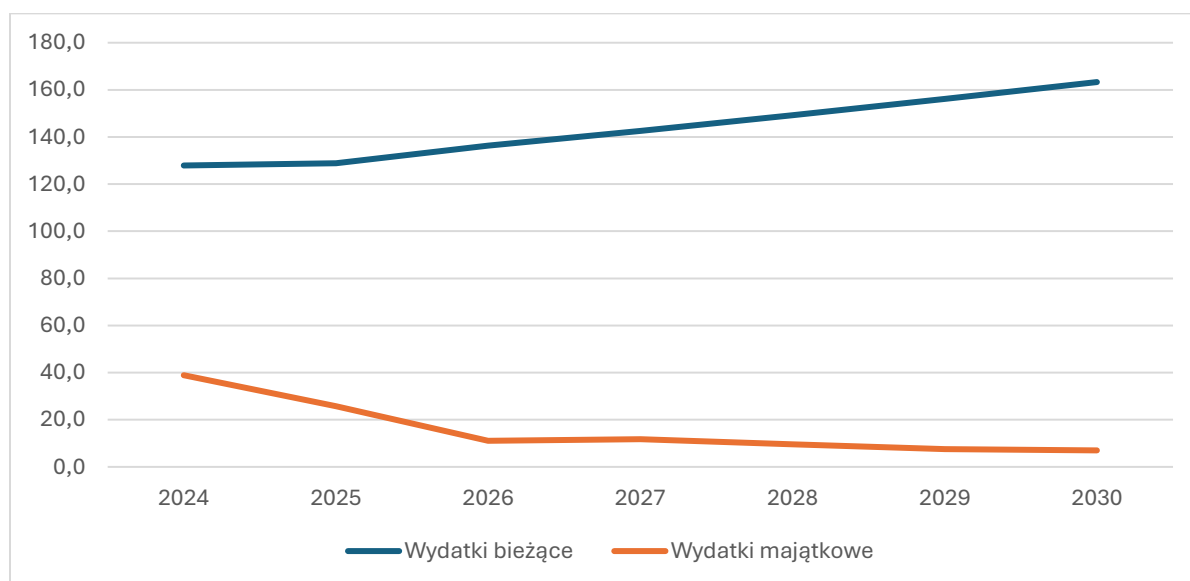
Dane ujęte w WPF wskazują na stabilną sytuację budżetu miasta oraz na dużą ostrożność w planowaniu przyszłych wydatków majątkowych. Widoczny jest również wzrost wydatków bieżących. Warto zauważyć, iż prognoza w zakresie wydatków bazuje na dużej niepewności związanej m. in. ze wskaźnikami inflacyjnymi, rosnącymi kosztami oraz prognozami odnoszącymi się do wzrostu gospodarczego.

Prognoza nie uwzględnia w wydatkach majątkowych potencjału finansowania działań ze środków zewnętrznych. Widoczne jest to w dysproporcji wydatków majątkowych przed i po 2025 roku. Obecny stan prognozy finansowania działań rozwojowych (majątkowych) wskazuje, że do 2030 roku Gmina Środa Śląska przeznaczy na nie około 112 mln zł. Wydaje się, że jest to plan minimum, bazujący na dużej ostrożności w planowaniu finansów gminy.

Do zagrożeń dla finansowania działań rozwojowych przez Gminę Środa Śląska realizacji należy zaliczyć m.in. inflację i starzenie się społeczeństwa, co może realnie wpłynąć na dochody własne. Nie bez znaczenia może być także polityka fiskalna państwa, które może ograniczyć dochody podatkowe.

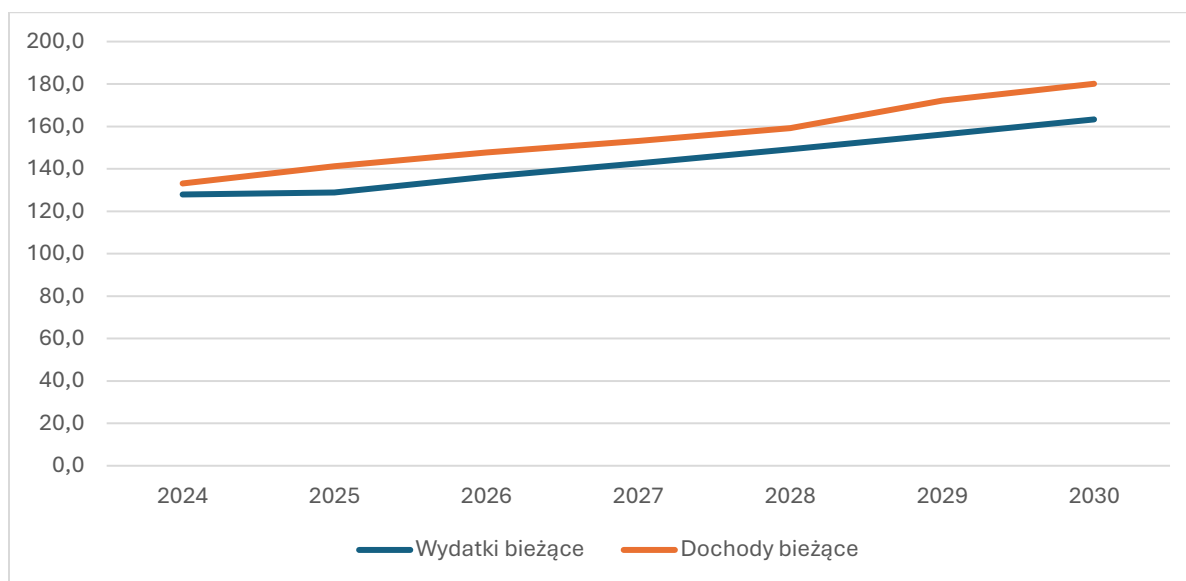
Stabilność planowania budżetu Gminy widoczna jest w relacji dochodów bieżących oraz wydatków bieżących. WPF zakłada utrzymanie stabilności budżetu, przy jednoczesnym, umiarkowanym wzroście dochodów i wydatków bieżących.

Wykres 1. Wydatki majątkowe i bieżące budżetu Gminy Środa Śląska

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WPF

Wykres 2. Dochody bieżące i wydatki bieżące budżetu Gminy Środa Śląska

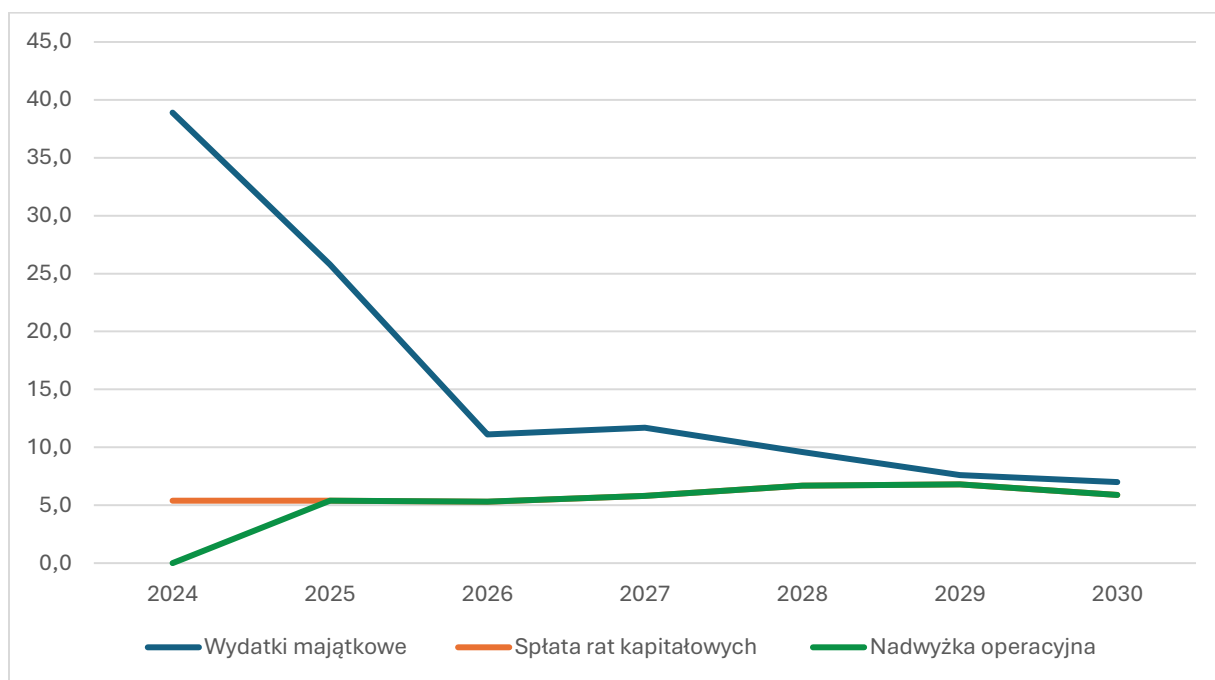
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WPF

Budżet Gminy Środa Śląska charakteryzował się dobrą kondycją, co było widoczne w danych odnoszących się do wydatków majątkowych, wielkości spłat rat kredytów i pożyczek oraz nadwyżki operacyjnej. Prognoza ujęta w WPF wskazuje na utrzymanie buforu bezpieczeństwa budżetowego. Oznacza to również, że budżet przygotowany jest do zdolności zwiększenia wydatków bieżących (w przypadku niepewnej sytuacji ekonomicznej kraju) lub opcjonalnie do zwiększania wydatków majątkowych.

Nadwyżka operacyjna to główny wskaźnik „poziomu bezpieczeństwa finansowego” samorządów lokalnych. Oznacza dodatnią różnicę między dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi w danym roku w gminie. Im większa nadwyżka, tym mniejsze ryzyko utraty płynności finansowej w wyniku negatywnych czynników zewnętrznych. Nadwyżka operacyjna jest niezbędna do realizowania inwestycji przez samorządy lokalne, a więc jest to swego rodzaju „potencjał inwestycyjny” samorządów. Nadwyżka jest też potrzebna do spłacania długu (kredyty, pożyczki, obligacje samorządowe) gminy.

W Gminie Środa Śląska założono, iż nadwyżka operacyjna przeznaczona będzie na zmniejszanie zobowiązań pożyczkowych.

Wykres 3. Wydatki majątkowe, spłata rat kapitałowych i nadwyżka operacyjna budżetu gminy Środa Śląska

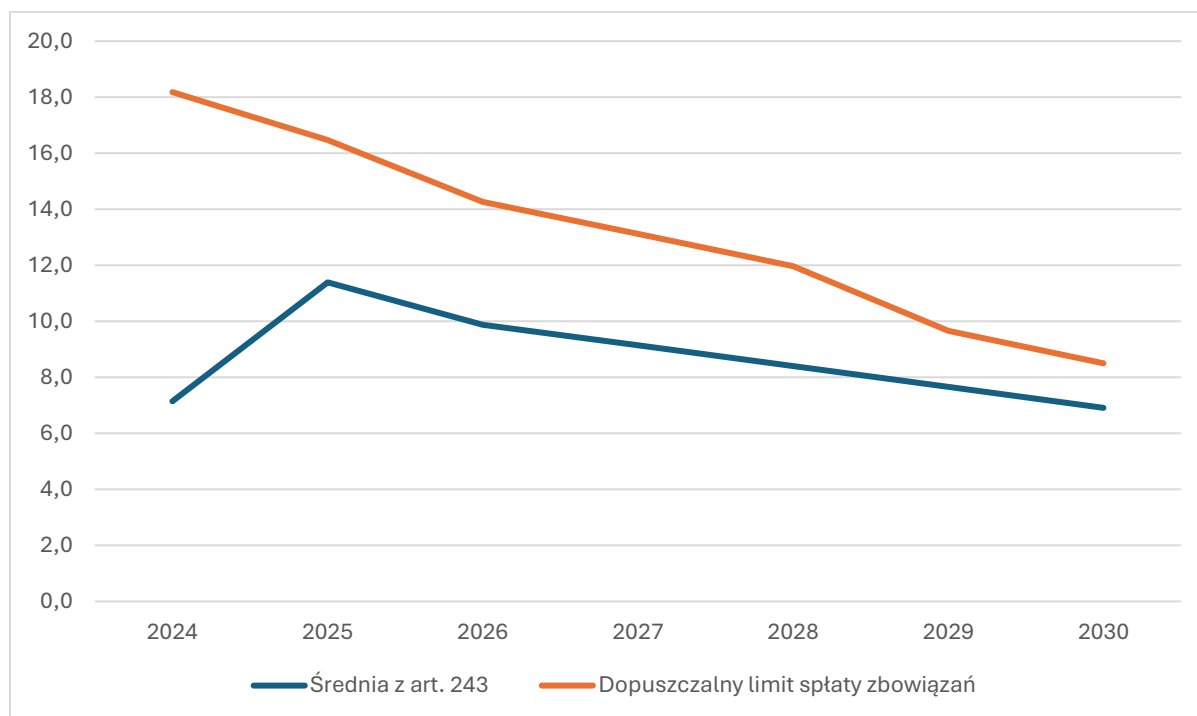

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WPF

Kolejne dane odnoszące się do realnego poziomu zobowiązań spłaty rat kredytowych w relacji do budżetu oraz dopuszczalnego limitu spłat zobowiązań, określonego po prawej stronie nierówności we wzorze, o którym mowa w art. 243 ustawy o finansach publicznych, potwierdzają dobrą sytuację budżetu gminy oraz ostrożnościowe podejście do planowania rozwoju.

Wskaźnik spłaty zobowiązań wskazuje na stabilną sytuację budżetu, odnoszącą się do poziomu zaciągniętego zobowiązania kredytowego (rocznych poziomów spłat rat kredytowych) oraz jednocześnie bieżących zobowiązań finansowych Gminy (realizacja zadań Gminy) i poziomu dochodów. Wskazuje również na istotną rezerwę zdolności zadłużania się (różnica pomiędzy średnią z art. 243 a dopuszczalnym limitem spłaty zobowiązań).

Wykres 4. Wskaźnik spłaty zobowiązań budżetu Gminy Środa Śląska

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WPF

Analiza danych przedstawionych w WPF wskazuje na ostrożność w planowaniu budżetu Gminy. Widoczny jest niższy planowany poziom finansowania działań inwestycyjnych i rozwojowych (wydatki majątkowe) po 2025 r. Należy dodać, iż prognoza nie uwzględnia w pełnym zakresie środków z perspektywy budżetu UE na lata 2021-2027 i innych środków pomocowych.

10.3. Wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych

Strategia Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030 jest dokumentem wyjściowym dla szeregu polityk rozwojowych poziomu lokalnego, w tym związanych z planowaniem przestrzennym, zagadnieniami społecznymi, ochroną środowiska.

W każdym dokumencie wykonawczym powinno znaleźć się co najmniej odniesienie do konkretnego celu strategicznego i kierunku działań niniejszej Strategii. Każdy dokument wykonawczy powinien zostać poddany konsultacjom.

Poniżej przedstawiono informację nt. aktualności wytycznych z poziomu lokalnego polityk rozwoju.

Tabela 10. Ocena aktualności lokalnych planów i polityk rozwoju Gminy Środa Śląska

Lp.	Obszar tematyczny	Nazwa dokumentu	Ocena	Rekomendacje i uwagi
1.	Planowanie przestrzenne	Studium Uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Środa Śląska	Konieczność opracowanie nowego dokumentu planu ogólnego	W związku ze zmianą ustawy o planowaniu przestrzennym konieczne jest opracowanie planu ogólnego, który zastąpi Studium Uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Środa Śląska. Duże znaczenie na zapisy oraz ustalenia planu ogólnego będą miały obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gminy Środa Śląska.
2.	Planowanie przestrzenne	„Średzka OdNowa” - Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Środa Śląska na lata 2016-2022	Rekomendacja opracowania nowego dokumentu	Rewitalizacja wpisuje się w kilku priorytetów ze względu na jej komplementarny charakter. Rewitalizacja jest spójna w szczególności z następującymi priorytetami Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030: ✓ Priorytet 1.1. Aktywni i zintegrowani mieszkańcy ✓ Priorytet 1.2. Dostępne i rozwinięte usługi społeczne ✓ Priorytet 1.3. Gmina rozwijająca się w sposób zrównoważony społecznie – rewitalizacja gminy Środa Śląska ✓ Priorytet 2.3. Gmina chroniąca środowisko i przyrodę Program rewitalizacji w gminie Środa Śląska obowiązywał do 31.12.2022 roku i stracił swoją ważność. Kontynuowanie rewitalizacji możliwe będzie w oparciu o Gminny Program Rewitalizacji, opracowany zgodnie z ustawą o rewitalizacji

Lp.	Obszar tematyczny	Nazwa dokumentu	Ocena	Rekomendacje i uwagi
3.	Planowanie przestrzenne	Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Środa Śląska na lata 2017-2020	Konieczność aktualizacji	Przedmiotowy dokument obowiązywał do 31.12.2020 roku. Konieczne jest zatem opracowanie nowego Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Środa Śląska.
4.	Ochrona środowiska	Program ochrony środowiska dla Gminy Środa Śląska na lata 2023-2026 z perspektywą do 2030 r.	Aktualny	Program jest spójny z następującymi priorytetami Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030: ✓ Priorytet 1.3. Gmina rozwijająca się w sposób zrównoważony społecznie – rewitalizacja gminy Środa Śląska, ✓ Priorytet 2.1. Gmina moderująca rozwój gospodarczy
5.	Ochrona środowiska	Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Środa Śląska	Konieczność aktualizacji	Zapisy przedmiotowego planu odnoszą się do działań planowanych maksymalnie do 2020 roku. Konieczne jest zatem opracowanie aktualnego dokumentu.
6.	Ochrona środowiska	Program usuwania azbestu dla Gminy Środa Śląska na lata 2012-2032	Aktualny	Program jest spójny z następującymi priorytetami Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030: ✓ Priorytet 2.3. Gmina chroniąca środowisko i przyrodę.
7.	Gospodarka komunalna	Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Środa Śląska na lata 2022-2026	Aktualny	Program jest spójny z następującymi priorytetami Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030: ✓ Priorytet 2.2. Gmina z atrakcyjną ofertą mieszkaniową, ✓ Priorytet 2.3. Gmina chroniąca środowisko i przyrodę.

Lp.	Obszar tematyczny	Nazwa dokumentu	Ocena	Rekomendacje i uwagi
8.	Polityka społeczna	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Środa Śląska na lata 2019-2026	Aktualny	Strategia jest spójna z następującymi priorytetami Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030: ✓ Priorytet 1.1. Aktywni i zintegrowani mieszkańcy, ✓ Priorytet 1.2. Dostępne i rozwinięte usługi społeczne, ✓ Priorytet 1.3. Gmina rozwijająca się w sposób zrównoważony społecznie – rewitalizacja gminy Środa Śląska.
9.	Polityka społeczna	Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2026	Aktualny	Program jest spójny z następującymi priorytetami Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030: ✓ Priorytet 1.2. Dostępne i rozwinięte usługi społeczne.
10.	Polityka społeczna	Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2022-2025	Aktualny	Program jest spójny z następującymi priorytetami Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030: ✓ Priorytet 1.2. Dostępne i rozwinięte usługi społeczne.
11.	Polityka społeczna	Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność	Aktualny	Program jest spójny z następującymi priorytetami Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030: ✓ Priorytet 1.1. Aktywni i zintegrowani mieszkańcy, ✓ Priorytet 1.2. Dostępne i rozwinięte usługi społeczne, ✓ Priorytet 1.3. Gmina rozwijająca się w sposób zrównoważony społecznie – rewitalizacja gminy Środa Śląska.

Lp.	Obszar tematyczny	Nazwa dokumentu	Ocena	Rekomendacje i uwagi
		społecznie użyteczną na dany rok		

Źródło: opracowanie własne

10.4. Oczekiwane rezultaty planowanych działań

System monitoringu stworzony został z myślą o stałej obserwacji zmian zachodzących w przestrzeni Gminy Środa Śląska, które można powiązać z zakresem prowadzonej interwencji publicznej.

Oczekiwane rezultaty planowanych działań w dużym zakresie opisane zostały w postaci wizji rozwoju oraz celów strategicznych i priorytetów. Opis ten został rozwinięty w rozdziale poświęconym modelowi struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz opisach zawierających rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej. Ten opis jakościowy będzie przedmiotem weryfikacji w toku prowadzonej ewaluacji. Będzie ponadto wspomagany przez dane o charakterze ilościowym.

Rezultaty definiuje się jako efekty planowanych działań w ramach priorytetów, jak również zmiany pożądane w ramach podjętej interwencji. Rezultaty powinny być mierzalne i weryfikowalne, dlatego w tym celu przedstawiono je w ujęciu wskaźnikowym. Katalog mierników opracowano dla każdego z priorytetów zdefiniowanych w Strategii, wraz z podaniem źródła danych oraz przewidywaną tendencją, rezultatem ich realizacji. Wskaźniki obrazują stopień realizacji przyjętych celów i ułatwiają prowadzenie monitoringu.

Poniżej zaprezentowano zestaw wskaźników, odnoszący się do pomiaru efektów realizacji całej Strategii oraz poszczególnych celów strategicznych i priorytetów.

Tabela 11. Wskaźniki rezultatu – odnoszące się bezpośrednio do wizji

Proponowany wskaźnik	Wyjaśnienie	Źródło	Uzasadnienie wyboru
Dodatnie saldo migracji osób młodych w wieku 15-39 lat dla okresu 2025-2030.	Średnioroczne saldo migracji dla grupy wiekowej 15-39 lat.	GUS/ ewidencja ludności UM	Gminie zależy na odwróceniu negatywnego trendu odpływu młodych osób. Realizacja Strategii ma stworzyć warunki do pozostania młodych. Gmina przyciągać będzie nowych mieszkańców.
Wzrost dochodów własnych budżetu gminy z podatku PIT na 1 mieszkańca wyższy od średniej krajowej o 20% dla okresu 2025-2030.	Wzrost dochodów własnych budżetu gminy z tytułu udziału w podatku PIT, obliczony jako różnica pomiędzy rokiem docelowym a wyjściowym (% wzrostu) oraz porównany do średniej krajowej.	GUS	Gmina posiada potencjał do rozwoju gospodarczego, co przełoży się na wzrost dochodów mieszkańców, a tym samym gminy.
Liczba mieszkańców gminy ogółem nie niższa w 2030 roku od poziomu z 2023 roku.	Liczba mieszkańców Gminy Środa Śląska.	GUS	Gmina Środa Śląska tworząc sieć wzajemnych powiązań funkcjonalnych ma być atrakcyjną przestrzenią w ujęciu regionalnym, zachowując stabilną liczbę populacji obszaru gminy.
Liczba lekarzy w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2030 roku nie niższa od wartości w 2023 roku.	Według wskaźnika prezentowanego przez GUS.	GUS	Wyzwania przyszłości związane ze starzejącym się społeczeństwem oraz rolą gminy, wskazują na potrzebę zabezpieczenia kadr

Proponowany wskaźnik	Wyjaśnienie	Źródło	Uzasadnienie wyboru
			medycznych, co będzie wypadkową działań podejmowanych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym.
Wskaźnik liczby podmiotów zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym wyższy o 10% w 2030 roku w stosunku do 2023 roku.	Według danych prezentowanych przez GUS.	GUS	Gmina Środa Śląska charakteryzuje się wysokim poziomem przedsiębiorczości i rosnącą liczbą podmiotów gospodarczych. Oczekuje się utrzymanie tego stanu.
Liczba firm, które skorzystały z oferty inkubatora przedsiębiorczości i utrzymały się na rynku, wyższa niż 75% w okresie 3 lat po zakończeniu inkubacji.	Według danych pomiaru skuteczności działań inkubacyjnych, w których ocenia się trwałość podmiotów, które skorzystały z oferty inkubatora przedsiębiorczości.	UG	Gminie zależy na tym, aby inkubowane firmy odnosiły sukces i były zdolne utrzymać się na rynku, tworząc wartość dodaną dla lokalnej gospodarki i społeczności.
Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych przedsiębiorstw wyższe w 2030 roku o 50% w stosunku do 2023 roku.	Według danych prezentowanych przez GUS.	GUS	Gmina Środa Śląska jest w stanie przyciągać nowe inwestycje oraz tworzyć warunki do tego, aby przedsiębiorcy powiększali swój potencjał gospodarczy.
Brak przekroczeń dopuszczalnych wartości zanieczyszczeń powietrza w 2030 roku.	Według danych prezentowanych przez GIOŚ w ramach państwowego monitoringu środowiska.	GIOŚ	Stan powietrza w Środzie Śląskiej systematycznie się poprawia i należy podtrzymać ten trend.

Proponowany wskaźnik	Wyjaśnienie	Źródło	Uzasadnienie wyboru
Wyższy odsetek ludności mieszkającej w odległości do 300 metrów od terenów zielonych w 2030 roku w stosunku do 2023 roku.	Według obliczeń własnych Urzędu Gminy, na podstawie lokalizacji terenów zielonych.	UM	Gmina dążyć będzie do poprawy dostępu do, do terenów zielonych, takich jak parki, skwery, zieleńce, bulwary, ogrody tematyczne itp.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 12. Wartości bazowe wskaźników oraz oczekiwane rezultaty w odniesieniu do poszczególnych priorytetów wskazanych w Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030

Priorytet	Nazwa wskaźnika	Źródło danych
Priorytet 1.1. Aktywni i zintegrowani mieszkańcy	Liczba organizacji pozarządowych realizujących zadania publiczne	UM Środa Śląska
Priorytet 1.1. Aktywni i zintegrowani mieszkańcy	Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	BDL GUS
Priorytet 1.1. Aktywni i zintegrowani mieszkańcy	Liczba imprez kulturalnych (artystyczno-rozrywkowych) (masowe)	UM Środa Śląska
Priorytet 1.1. Aktywni i zintegrowani mieszkańcy	Liczba osób biorących udział w imprezach kulturalnych (artystyczno-rozrywkowych)	UM Środa Śląska
Priorytet 1.1. Aktywni i zintegrowani mieszkańcy	Liczba podmiotów aktywnie działających na rzecz środowiska senioralnego	UM Środa Śląska
Priorytet 1.1. Aktywni i zintegrowani mieszkańcy	Liczba dzieci korzystających ze wsparcia w placówkach wsparcia dziennego	UM Środa Śląska
Priorytet 1.1. Aktywni i zintegrowani mieszkańcy	Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	UM Środa Śląska
Priorytet 1.1. Aktywni i zintegrowani mieszkańcy	Liczba osób bezrobotnych	UM Środa Śląska
Priorytet 1.2. Dostępne i rozwinięte usługi społeczne	Liczba miejsc w żłobkach podległych samorządowi	UM Środa Śląska
Priorytet 1.2. Dostępne i rozwinięte usługi społeczne	Liczba osób korzystających z ośrodków wsparcia dla osób starszych (Kluby Seniora, Dom Dziennego Pobytu)	UM Środa Śląska
Priorytet 1.3. Gmina rozwijająca się w sposób zrównoważony społecznie – rewitalizacja gminy Środa Śląska	Liczba i kwota udzielonych dotacji celowych na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach zlokalizowanych na terenie gminy Środa Śląska wpisanych do rejestru zabytków.	UM Środa Śląska
Priorytet 1.3. Gmina rozwijająca się w sposób zrównoważony społecznie – rewitalizacja gminy Środa Śląska	Liczba wprowadzonych nowych funkcji społecznych, kulturalnych, rekreacyjnych, przyrodniczych przestrzeni publicznych, w tym parków i podwórek.	UM Środa Śląska
Priorytet 1.3. Gmina rozwijająca się w sposób zrównoważony społecznie – rewitalizacja gminy Środa Śląska	Liczba wprowadzonych nowych funkcji dla niewykorzystanych lub zdegradowanych obiektów.	
Priorytet 2.1. Gmina moderująca rozwój gospodarczy	Powierzchnia terenów inwestycyjnych przekazana inwestorom	UM Środa Śląska
Priorytet 2.1. Gmina moderująca rozwój gospodarczy	Funkcjonujące stanowisko ds. promocji gospodarczej gminy/ obsługi inwestorów/ współpracy z biznesem	UM Środa Śląska
Priorytet 2.1. Gmina moderująca rozwój gospodarczy	Liczba osób pracujących w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	BDL GUS

Priorytet	Nazwa wskaźnika	Źródło danych
Priorytet 2.2. Gmina z atrakcyjną ofertą mieszkaniową	Liczba lokali mieszkalnych komunalnych będących własnością lub współwłasnością miasta	UM Środa Śląska
Priorytet 2.2. Gmina z atrakcyjną ofertą mieszkaniową	Liczba mieszkań oddanych do użytkowania	GUS
Priorytet 2.2. Gmina z atrakcyjną ofertą mieszkaniową	Liczba wyremontowanych/zmodernizowanych lokali mieszkalnych	UM Środa Śląska
Priorytet 2.2. Gmina z atrakcyjną ofertą mieszkaniową	Długość zmodernizowanych dróg gminnych	UM Środa Śląska
Priorytet 2.2. Gmina z atrakcyjną ofertą mieszkaniową	Długość dróg rowerowych	UM Środa Śląska
Priorytet 2.2. Gmina z atrakcyjną ofertą mieszkaniową	Udział autobusów niskoemisyjnych lub zero emisyjnych komunikacji miejskiej w całkowitej liczbie taboru	UM Środa Śląska
Priorytet 2.3. Gmina chroniąca środowisko i przyrodę	Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej	UM Środa Śląska
Priorytet 2.3. Gmina chroniąca środowisko i przyrodę	Powierzchnia terenów zielonych utrzymywanych przez Gminę w powierzchni ogólnej	UM Środa Śląska
Priorytet 2.3. Gmina chroniąca środowisko i przyrodę	Procent powierzchni gminy objęty PZP	UM Środa Śląska
Priorytet 2.3. Gmina chroniąca środowisko i przyrodę	Liczba udzielonych dotacji/grantów na wymianę lub modernizację pieców	UM Środa Śląska
Priorytet 2.3. Gmina chroniąca środowisko i przyrodę	Łączna moc (w MWh) instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii, których właścicielem lub współwłaścicielem jest Gmina Środa Śląska	UM Środa Śląska
Priorytet 2.3. Gmina chroniąca środowisko i przyrodę	Procent odpadów komunalnych zebranych na terenie gminy w sposób selektywny	UM Środa Śląska

Źródło: opracowanie własne

11. Spójność Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030 z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. Strategia ta jest zbiorem wspólnych wartości, zasad współpracy rządu i samorządów oraz partnerów społeczno-gospodarczych na rzecz rozwoju kraju i województw.

Założenia Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030 są spójne z założeniami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, co przedstawiono w poniższej macierzy spójności.

Tabela 13. Spójność założeń Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Powiązania wykazane w Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030
Cel szczegółowy 1 – Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.	-
1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych.	Priorytet 1.1. Aktywni i zintegrowani mieszkańcy. Priorytet 1.2. Dostępne i rozwinięte usługi społeczne. Priorytet 1.3. Gmina rozwijająca się w sposób zrównoważony społecznie - rewitalizacja gminy Środa Śląska.
1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów.	Priorytet 1.2. Dostępne i rozwinięte usługi społeczne. Priorytet 1.3. Gmina rozwijająca się w sposób zrównoważony społecznie - rewitalizacja gminy Środa Śląska. Priorytet 2.1. Gmina moderująca rozwój gospodarczy. Priorytet 2.2. Gmina z atrakcyjną ofertą mieszkaniową Priorytet 2.3. Gmina chroniąca środowisko i przyrodę.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Powiązania wykazane w Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030
Cel szczegółowy 2 – Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych	-
2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego.	Priorytet 1.1. Aktywni i zintegrowani mieszkańcy. Priorytet 1.2. Dostępne i rozwinięte usługi społeczne. Priorytet 2.2. Gmina z atrakcyjną ofertą mieszkaniową.
2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym.	Priorytet 2.1. Gmina moderująca rozwój gospodarczy
2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach.	Priorytet 2.1. Gmina moderująca rozwój gospodarczy.
Cel szczegółowy 3 – Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.	-
3.2. Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym.	Priorytet 1.1. Aktywni i zintegrowani mieszkańcy. Priorytet 1.2. Dostępne i rozwinięte usługi społeczne.
3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych.	Priorytet 1.1. Aktywni i zintegrowani mieszkańcy. Priorytet 1.2. Dostępne i rozwinięte usługi społeczne.

Źródło: opracowanie własne

12. Spójność Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030 ze Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030

Strategia Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030 wpisuje się w założenia Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 (SRWD 2030).

W odniesieniu do celu strategicznego SRWD 2030 pod nazwą Cel strategiczny 1. Efektywne wykorzystanie gospodarczego potencjału regionu – w Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030 przewidziano realizację m.in. działań związanych z podnoszeniem konkurencyjności lokalnej gospodarki (poprzez przyciąganie nowych inwestycji) oraz podnoszeniem poziomu przedsiębiorczości (poprzez wspieranie przedsiębiorców w zakresie wiedzy i umiejętności prowadzenia działalności gospodarczej, kreowanie i wspieranie współpracy przedsiębiorców czy optymalizację rozwoju stref aktywności gospodarczej i inwestycji na terenie gminy).

W odniesieniu do celu strategicznego SRWD 2030 pod nazwą Cel strategiczny 2. Poprawa jakości i dostępności usług publicznych – w Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030 przewidziano realizację m.in. działań wzmacniających system pomocy społecznej i opieki zdrowotnej, wspierających rozwój oferty czasu wolnego, w tym kultury, sportu i rekreacji oraz rozwijających i podnoszących jakość oferty edukacyjnej.

W odniesieniu do celu strategicznego SRWD 2030 pod nazwą Cel strategiczny 3. Wzmocnienie regionalnego kapitału ludzkiego i społecznego – w Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030 przewidziano realizację m.in. działań wzmacniających aktywność społeczną poprzez inwestycje w infrastrukturę społeczną oraz rozwój aktywności przyczyniających się do podnoszenia integracji społecznej. Ważną grupą odbiorców Strategii są seniorzy, młodzież, osoby z niepełnosprawnościami, imigranci oraz liderzy społeczni i lokalni aktywiści.

W odniesieniu do celu strategicznego SRWD 2030 pod nazwą Cel strategiczny 4. Odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochrona walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego – w Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025- 2030 przewidziano działania związane z ochroną środowiska, m.in.

wspierające niskoemisyjną gospodarkę, wspierające pozyskiwanie energii ze źródeł odnawialnych, przyczyniające się do redukcji emisji gazów cieplarnianych, rozwijające edukację ekologiczną, zwiększające powierzchnie biologicznie czynne czy zwiększające zdolności retencyjne przestrzeni gminy.

W odniesieniu do celu strategicznego SRWD 2030 pod nazwą Cel strategiczny 5. Wzmocnienie przestrzennej spójności regionu – w Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030 przewidziano działania związane z rozwojem powiązań komunikacyjnych i infrastruktury transportowej.

Tabela 14. Spójność założeń Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 oraz Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030	Strategia Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030
Cele strategiczne i operacyjne	Priorytety
Cel strategiczny 1. Efektywne wykorzystanie gospodarczego potencjału regionu	-
Cel operacyjny 1.1. Wspieranie endogenicznych potencjałów gospodarczych subregionów.	Priorytet 2.1. Gmina moderująca rozwój gospodarczy
Cel operacyjny 1.2. Wzmocnienie krajowej i europejskiej konkurencyjności regionu i jego marki.	Priorytet 2.1. Gmina moderująca rozwój gospodarczy
Cel operacyjny 1.3 Wzmacnianie innowacyjności regionu.	Priorytet 2.1. Gmina moderująca rozwój gospodarczy
Cel operacyjny 1.4. Wspieranie rozwoju oraz rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich.	Priorytet 1.1. Aktywni i zintegrowani mieszkańcy Priorytet 1.2. Dostępne i rozwinięte usługi społeczne Priorytet 1.3. Gmina rozwijająca się w sposób zrównoważony społecznie - rewitalizacja gminy Środa Śląska
Cel strategiczny 2. Poprawa jakości i dostępności usług publicznych	-
Cel operacyjny 2.1. Poprawa stanu regionalnej infrastruktury technicznej.	Priorytet 1.2. Dostępne i rozwinięte usługi społeczne Priorytet 2.3. Gmina chroniąca środowisko i przyrodę
Cel operacyjny 2.2. Rozwój i modernizacja regionalnej infrastruktury społecznej z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami i starszych.	Priorytet 1.2. Dostępne i rozwinięte usługi społeczne

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030	Strategia Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030
Cel operacyjny 2.3. Rozwój i doskonalenie usług publicznych.	Priorytet 1.2. Dostępne i rozwinięte usługi społeczne
Cel strategiczny 3. Wzmocnienie regionalnego kapitału ludzkiego i społecznego	-
Cel operacyjny 3.1. Kształtowanie postaw obywatelskich.	Priorytet 1.1. Aktywni i zintegrowani mieszkańcy
Cel operacyjny 3.2. Wzrost społecznej integracji.	Priorytet 1.1. Aktywni i zintegrowani mieszkańcy Priorytet 1.2. Dostępne i rozwinięte usługi społeczne
Cel operacyjny 3.3 Doskonalenie regionalnego i lokalnych rynków pracy.	Priorytet 2.1. Gmina moderująca rozwój gospodarczy
Cel operacyjny 3.4. Poprawa efektywności kształcenia.	Priorytet 1.2. Dostępne i rozwinięte usługi społeczne
Cel operacyjny 3.5. Regionalna polityka wspierania seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami.	Priorytet 1.1. Aktywni i zintegrowani mieszkańcy Priorytet 1.2. Dostępne i rozwinięte usługi społeczne
Cel operacyjny 3.6. Kształtowanie postaw prozdrowotnych i prosportowych.	Priorytet 1.2. Dostępne i rozwinięte usługi społeczne
Cel strategiczny 4. Odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochrona walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego.	-
Cel operacyjny 4.1. Poprawa stanu wszystkich komponentów środowiska.	Priorytet 2.3. Gmina chroniąca środowisko i przyrodę
Cel operacyjny 4.2. Racjonalne wykorzystanie walorów i zasobów środowiska.	Priorytet 2.3. Gmina chroniąca środowisko i przyrodę
Cel operacyjny 4.3 Ochrona przed klęskami żywiołowymi.	Priorytet 2.3. Gmina chroniąca środowisko i przyrodę
Cel operacyjny 4.4. Wspieranie produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz wspieranie bezpieczeństwa energetycznego.	Priorytet 2.3. Gmina chroniąca środowisko i przyrodę
Cel operacyjny 4.5. Ochrona obiektów i terenów dziedzictwa kulturowego.	Priorytet 1.3. Gmina rozwijająca się w sposób zrównoważony społecznie - rewitalizacja gminy Środa Śląska
Cel operacyjny 4.6. Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym	Priorytet 2.1. Gmina moderująca rozwój gospodarczy Priorytet 2.3. Gmina chroniąca środowisko i przyrodę

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030	Strategia Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030
Cel strategiczny 5. Wzmocnienie przestrzennej spójności regionu.	-
Cel operacyjny 5.1. Rozwój regionalnej sieci transportowej	Priorytet 1.2. Dostępne i rozwinięte usługi społeczne
Cel operacyjny 5.2. Wzrost dostępności regionalnej infrastruktury informacyjnej o wysokich standardach funkcjonalno-użytkowych.	Priorytet 1.3. Gmina rozwijająca się w sposób zrównoważony społecznie - rewitalizacja gminy Środa Śląska
Cel operacyjny 5.3 Wspieranie współpracy międzyregionalnej i transgranicznej.	Realizacja wybranych kierunków w oparciu o współpracę

Źródło: opracowanie własne

13. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Zgodnie z art. 46 pkt 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, zwanej dalej OOS, przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymaga m. in. projekt **strategii rozwoju** wyznaczający ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Celem prognozy oddziaływania na środowisko jest ustalenie, czy zapisy Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030 nie naruszają zasad prawidłowego funkcjonowania środowiska przyrodniczego. Prognoza ma również ułatwić identyfikację możliwych do określenia skutków środowiskowych spowodowanych realizacją w przyszłości postanowień ocenianego dokumentu oraz określić, czy istnieje prawdopodobieństwo powstawania w przyszłości konfliktów i zagrożeń w środowisku.

Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030 opracowana została zgodnie z ustawą OOS, w uzgodnieniu z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska we Wrocławiu oraz Dolnośląskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym i stanowi osobny dokument.

14. Spis rysunków, tabel i wykresów

Mapa 1. Hierarchia struktury sieci osadniczej w gminie Środa Śląska	65
Mapa 2. Struktura osadnicza gminy Środa Śląska	67
Mapa 3. System powiązań przyrodniczych na obszarze gminy Środa Śląska	76
Mapa 4. Główne korytarze i elementy sieci transportowe na terenie gminy Środa Śląska.....	78
Mapa 5. Główne elementy infrastruktury technicznej gminy Środa Śląska.....	82
Mapa 6. Główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej gminy Środa Śląska	85
Rysunek 1. Schemat prac nad Strategią Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030	5
Rysunek 2. Wyzwania rozwojowe Gminy Środa Śląska	44
Rysunek 3. Cele i priorytety Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030	48
Tabela 1. Mocne, słabe strony, szanse i zagrożenia.....	36
Tabela 2. Kierunki działań w priorytecie 1.1. Aktywni i zintegrowani mieszkańcy	50
Tabela 3. Kierunki działań w priorytecie 1.2. Dostępne i rozwinięte usługi społeczne	52
Tabela 4. Kierunki działań w priorytecie 1.3. Gmina rozwijająca się w sposób zrównoważony społecznie – rewitalizacja gminy Środa Śląska.....	53
Tabela 5. Kierunki działań w priorytecie 2.1. Gmina moderująca rozwój gospodarczy	55
Tabela 6. Kierunki działań w priorytecie 2.2. Gmina z atrakcyjną ofertą mieszkaniową	57
Tabela 7. Kierunki działań w priorytecie 2.3. Gmina chroniąca środowisko i przyrodę	60
Tabela 8. Ocena stanu jednolitych części wód rzecznych na obszarze gminy Środa Śląska.....	70

Tabela 9. Stan, cele środowiskowe oraz określenie ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych dla JCWPd na terenie gminy Środa Śląska	74
Tabela 10. Ocena aktualności lokalnych planów i polityk rozwoju Gminy Środa Śląska	101
Tabela 11. Wskaźniki rezultatu – odnoszące się bezpośrednio do wizji.....	106
Tabela 12. Wartości bazowe wskaźników oraz oczekiwane rezultaty w odniesieniu do poszczególnych priorytetów wskazanych w Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030.....	109
Tabela 13. Spójność założeń Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030	111
Tabela 14. Spójność założeń Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 oraz Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2025-2030	114